

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 8. aprila 1988

številka 14, letnik 47, cena 300 dinarjev

Izjemni dohodek ni isto kot nadpovprečni

Ta čas se je upognil pod resnimi težavami in napačnimi družbenimi odločitvami v preteklosti. Upogiba pa se tudi pred vse hujšimi poskusi centralizacije družbenega odločanja in prerazporejanja dohodka od tistih, ki se kaj ustvarjajo, k onim, ki slabo gospodarijo. Vsesplošna socializacije je pravzaprav privedla do zloma jugoslovskega gospodarstva, vendar tega očitno še mnogi v tej državi niso spoznali, kakor tudi ne resnice, da brez večje svobode in samostojnosti gospodarskih subjektov, ki se srečujejo na trgu, s svojimi sposobnostmi ne bomo zmogli potegniti našega gospodarskega voza iz blata. Zato v svetu za delitev pri RS ZSS tudi menijo, kot je povedal Brane Mišič, da v ustavnih dopolnilih marsikaj ni skladno s potrebami današnjega in jutrišnjega dne. Med prvimi kritikami velja seveda omeniti še zmeraj preveliko normiranje v gospodarstvu in v družbi, saj osnutek ustavnih dopolnil kar 43-krat omenja potrebo po zakonski ureditvi posameznih vprašanj, kar vodi prej v še večjo utesjenost zaradi pravnih norm kot pa v deregulacijo, o kateri danes tako veliko govorimo.

V sindikatih kritično gledajo tudi na tiste amandmaje, ki neustrezno uveljavljajo ceno delovne sile, še posebej ostro pa nasprotujejo predlaganim rešitvam za opredelitev izjemnega dohodka. Tako kot je lahko sedaj razbrati ponujeno, bi lahko kdo menil, da je izjemni dohodek vsak nadpovprečni dohodek in zato v sindikatih predlagajo, da se natančno opredelijo pogoji, ki omogočajo izjemni dohodek. Predlagajo pa tudi, da se »del dohodka, ki ga tozd pridobi zaradi izkoriščanja monopolnega položaja ali monopolnega ravnanja, kot davek izloča v proračun občine, v kateri je bil ustvarjen, če to ni

z zakonom določeno pa se usmerja v proračun republike.« Njihov predlog glede izjemnega dohodka pa se glasi: »Del dohodka, ki je rezultat dela v izjemno ugodnih naravnih razmerah ali v izjemno ugodnih možnostih, ustvarjenih s položajem kraja dela in poslovanja, se ugotavlja in uporablja v skladu s samoupravnim sporazumom in zakonom za razvoj organizacije združenega dela, v kateri je bil dosežen, in ko je to z zakonom določeno, za razvoj materialne osnove dela v gospodarski dejavnosti, v kateri je bil ta dohodek ustvarjen, v občini, mestni skupnosti in republiki ozi-

roma avtonomni pokrajini ali za razvoj komunalne opreme.

V svetu za delitev pa tudi menijo, da so neustrezno oblikovana tudi dopolnila o velikih tehnoloških sistemih, ki opravljajo dejavnost na področju elektrogospodarstva, železniškega gospodarstva in poštnotelegrafskega in telefonskega prometa, kajti iz ponujenih rešitev veje centralizacija, pa tudi nekakšno zanikanje samoupravnih pravic delavcev v teh dejavnostih, ki so se po predlogu sindikatov obvezne združiti v skupnosti na način in pod pogoji, ki jih določata zvezni zakon in samoupravni sporazum

o združitvi v skupnosti.« Sindikati tudi predlagajo, da »v teh sistemih delavci v organizacijah združenega dela na podlagi socialističnih samoupravnih odnosov zagotavljajo uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov pri pridobivanju in razporejanju dohodka na enotnem trgu v odvisnosti od učinkovitosti njihovega poslovanja, skupne kriterije za določanje cen proizvodov in storitev v organizacijah združenega dela, skupne elemente standarda storitev, skupne razvojne plane in skupno strategijo vključevanja v mednarodno delitev dela.«

Marjan Horvat

Setev mimo načrtov

KORUZI NIHČE NE MORE DO ŽIVEGA

Spomladanska setev se je začela, čeprav še ne vemo, ali bomo setvene načrte izpolnili. Priznati je namreč treba, da so slabše gospodarske razmere, naraščajoča censka neskladja, nelikvidnost bank in delovnih organizacij, pa vse drugo, kar je že porušilo letošnje resolucijske načrte, silno zamajali, če ne že tudi podrli načrte v kmetijski pridelavi.

Se pred začetkom najpomembnejšega spomladanskega opravila v kmetijstvu, ko so predelovalne organizacije sklepale pogodbe s pridelovalci, je bilo namreč jasno, da

zaradi premajhnih gmotnih spodbud kmetje in tudi kombinati nočejo podpisati pogodbe in prevzeti obveznosti za setev industrijskih rastlin na načrtovanih površinah. Pravzaprav se je že jeseni pokazalo, da so načrti eno, ravnanje pa vse kaj drugega. S krušnim žitom je namreč posejanih manj površin, kot so načrtovali v zveznem komiteju za kmetijstvo in kot so pričakovali načrtovalci družbenoekonomskega razvoja za leto, pri čemer lahko samokritično priznamo, da je tudi setev v Sloveniji za načrti. Pa

tokrat ni bilo krivo vreme ali druge objektivne okoliščine, temveč cene, ki jih zvezna vlada določa poljščinam. Zaščitne cene so prenizke (za pšenico, na primer, je bila predpisana nižja cena od tiste, po kateri so žitno predelovalne organizacije prevzemale zrnje ob lanskem žetvi), zato se kmetje niso več pripravljali spuščati v avanturo. Nihče jim namreč ob teh določenih cenah ne more zanesljivo jamčiti, da bodo dobili za sladkorno peso toliko in toliko več, da bodo za pridelek sončnic, soje ali kate druge industrijske rastline dobili zares toliko, da bodo poplačani pridelovalni stroški in da jim bo kakšna malenkost še ostala za čisti zaslužek. Nekatere večje delovne organizacije resda ponujajo pridelovalcem več, kot to dovoljujejo zaščitne cene. Tako se na primer lahko zgodi, da bo to-

varna sladkorja v Ormožu (s premijami in drugimi dodatki na predpisano ceno pese) zadostila svojim predelovalnim zmogljivostim ali da bo kakšna vojvodinska oljarna dobila dovolj sončničnega semena. Bolj ali manj jasno pa je, da gre za posamezne primere takšnega reševanja pridelave in predelave, saj večina nima ne lastnega denarja ne zagotovljenih posojil, s katerimi bi lahko jamčila pridelovalcem odkup po višjih cenah.

Nobena skrivnost ni, da se je večina kmetovalcev ob skokoviti rasti cen koruze na našem trgu raje odločila zanjo. Čeprav je ceno koruzi prav tako določila zvezna vlada in je uradno torej krepko nižja, kot dobijo zanjo tisti, ki jo imajo in jo prodajajo na jugoslovanskem trgu, je bolj ali manj jasno, da se bo koruzo tudi tokrat splačalo pridelovati. Doslej ji

namreč nobena predpisana cena ne ukrep ZIS še ni prišel do živega. Prav lahko se torej zgodi, da bomo v Jugoslaviji letos posejali koruzo na rekordno velikih površinah in da bomo zato imeli spet rekordno velik pridelek zrnja, kar pa še ne obeta boljših časov naši čedalje bolj propadajoči živinoreji. Zato pa bomo pridelali manj sladkorja in olja in bomo oboje spet prisiljeni uvažati.

Pa bi bilo vendar lahko tudi drugače. Če bi ZIS oziroma ljudje, ki v njegovem imenu odločajo in določajo cene kmetijskih pridelkov, spoštovali dogovorjena in predpisana razmerja cen in če bi ta razmerja upoštevala tudi tržne cene kmetijskih pridelkov. Nihče namreč ne more prisiliti pridelovalcev, da bi delali z izgubo.

Marjeta Šoštarič

Kaj se nam obeta po sporazumu z Mednarodnim denarnim skladom

PRIHAJAJO ČASI SUHIH KRAV

Namesto ekonomskih zakonitosti administrativna represija

V ODJUGO SPET PO ZNANEM RECEPTU

Pogovor z Milanom Djurovičem, predsednikom sveta ZS Črne gore

POSTAVIL BI SE NA ČELO STAVKajoČIH

Konec uspavanega prepričanja, da smo pri nas vprašanje italijanske narodnosti že rešili

VSAK JE Povedal, KAR GA JE TEŽILO, NIHČE NI NIKOGAR ŽALIL

Franc Šetinc, član predsedstva CK ZKJ

BOMO ŠLI NAPREJ ALI NAZAJ — TO JE ZDAJ VPRAŠANJE!

Pošastne posledice uveljavljanja banke dogovorne ekonomije

KAKO DO PRAVE BANKE

Dinosovo sproščanje notranjih napetosti

TOKRAT DUH NEPRAVIH VREDNOT

Iz vsebine:

Sedemnajst delavcev iz Iskrine tovarne v Semiču bi moralo prvega januarja za leto dni na nižje vrednotena delovna mesta. Delavci so se temu odločno uprli, saj bi to dejansko pomenilo, da bi bili dvakrat udarjeni — prvič po zdravju, drugič po žepu. Na sliki: Hasan Begič, delavec v Iskrini tovarni, ki naj bi ga iz dvanajstega plačilnega razreda postavili v četrtega. Več o tem preberite v prihodnji številki Delavske enotnosti. Slika: Andrej Agnič.

Na konferencah poštena beseda

Ko so balkanski zunanji ministri premlevali, kdaj, kje in kolikokrat bi se še kazalo srečati, je bil še najbolj premišljen šef albanske diplomacije – najprej počakajmo, če bo prvo srečanje dalo kaj konkretnega od sebe, potem bomo pa videli... Hm, po tej logiki bi bilo pri nas presneto malo sej, konferenc, kongresov. In verjetno bi posebne škode zaradi tega ne bilo. Kaže pa, da bi bilo škoda, če bi ne bilo dveh pomembnih partijskih konferenc, ki sta pred durni.

Tako vsaj sodimo po prvih pogovorih z delegati na konferenci ZKS in ZKJ. Se bo končno le premaknilo? Vrsta delegatov namreč zahteva in se zaklinja, da je konec s ponavljanjem sklepov. Treba bo vendarle ugotoviti, zakaj jih toliko nismo uresničili, zastaviti konkretne, pa četudi postopne korake pri spreminjanju razmer...

Človek si kar oddahne, ko v vseh teh pogovorih in razpravah končno ni več duha in ne sluha o sovražnikih takšne ali drugačne barve. No, enega vendarle omenjajo, ki da je tisti pravi. Nanj je pokazal Stojan Kokošar iz Postojne. Na obeh zadnjih kongresih so letele obljube, da se kriza ne sme več poglobljati, pa je vse hujska. Naš največji notranji sovražnik so tisti, ki vodijo našo nesmiselno gospodarsko politiko. Država, ki ima več izgub kot akumulacije, je bankrotirana država. Ob tem vprašanju smo komunisti preveč tolerantni. Menim, da je za gospodarsko situacijo najbolj kriv ZIS, za politično pa predsedstvo CK ZKJ.

Tako smo na kratko strnili njegove besede. Nadaljujmo jih z mnenjem Tomaža Kalina, delegata iz Ljubljane. Na konferenci ZKJ bo predlagal delegatom, naj izrečejo nezaupnico predsedstvu CK ZKJ. Obsoja ga, da se vse preveč ukvarja z obrobni zadevami, medtem ko družba tehnološko, politično in gospodarsko propada. Predsedstvo CK ZKJ pa ti skupaj s predsedstvom države raje oblikuje »mccartyjevsko stalinističen dokument o meščanski desnici,« ki je v nasprotju s kongresno resolucijo o razvoju demokracije v družbi.

In tako naprej v tem duhu. Tudi Jože Smole se je strinjal, da ljudje pričakujejo konkretne rezultate, zveza komunistov pa izgublja čas in energijo – lani s hlodom in plakatom, letos s specialno vojno. Bistvene stvari pa gredo mimo nas.

Če strnemo – konflikti so dejstvo in delovanje bo treba porediti družbenemu nemiru. Cilji so že tako večkrat opredeljeni in jasni. Demokracija, socializem po meri ljudi, gospodarska učinkovitost... Da bi jih uresničili, bo treba namesto sovražnikov z lučjo pri belem dnevu raje začeti iskati zaveznike – med vsemi naprednimi ljudmi v državi.

Konferenci naj bi torej tekli brez suhoparnih referatov, dolgih monologov, nizanja prežvečenih fraz in parol tja v neskončnost. Če se bodo delegati držali tega, kar govorijo zdaj, bomo pričali neposredni, polemični, jedrnatih besedi. Osredotočila se bo na nekaj bistvenih, najtežjih problemov in pokazala, kako se jih bomo čimprej otresli.

Ciril Brajer

Skok v vodo

Gospodarska zbornica Slovenije je pripravila in tudi že ponudila vsem odgovornim organom v republiki ter federaciji, vsem članom zveznih komisij, vsem Slovincem na dolžnosti in federaciji, jugoslovanski zbornici in drugim predloge in stališča, kako do trga. Povzela jih je iz obširne raziskave in sinteze predlogov znanih slovenskih in jugoslovanskih ekonomistov. Po besedah Marka Bulca, predsednika GZS, si je naložila to nalogo (ker jo je nekdo pač moral v vsesplošnem mrtvilu), da bi znanstveno ugotovila, kako v naših posebnih samoupravnih socialističnih razmerah, ki se jih seveda ne odrekamo postaviti bolj tržno gospodarstvo. Čas za to, je, po Bulčevem mnenju, ravno pravi, kajti državno planški sistem ni bil na vrhuncu denimo pred zadnjim partijskim kongresom, ampak je zdaj. Tri leta po kongresu, ki se je zavzel za povsem drugačne usmeritve, za bolj tržno filozofijo, je namreč več administrativnega urejanja zadev v Beogradu, več vtikanja administracije v gospodarske tokove in bolj poudarjena želja po še večji centralizaciji odločanja kot kdajkoli. Srečna okoliščina je, če jo seveda sploh smemo tako poimenovati, da smo morali ponovno pod nadzor mednarodnega denarnega sklada, ostrejši kot pred leti in ki je državno planško in centralistično usmerjeni vladi diktiral nekatere pogoje za večje uveljavljanje trga. Nemara bodo zato odpori proti predlogom slovenske zbornice manjši, kot bi sicer lahko bili. Da pa jih ne bi bilo, ni pričakovati saj zbornici predlog zajema v bistvu ločitev politike od gospodarstva, samostojnost gospodarskih objektov pri delitvi dohodka, ko dosežejo povprečno stopnjo donosnosti družbenih sredstev. Družbena sredstva naj pripadajo delovnim organizacijam, devize ustvarjalcem (z redkimi družbenopotrebnimi izjemami). Cene naj bodo svobodne, obrestne mere tržne, zakoni naj ne ovirajo naložbene dejavnosti. Ponočtavi naj se ustanavljanje novih delovnih organizacij odpravi možnost podaljševanja začasnih ali intervencijskih ukrepov, hkrati naj se ob neuspešnosti le-teh ugotavlja odgovornost predlagateljev. Predlog zbornice skuša dati nekatere idejne rešitve, ki danes niso razčiščene in odpraviti ovire tržnemu gospodarstvu. Dve sta ključni – ena je neenotnost glede vloge trga in kapitala v samoupravni socialistični družbi, druga pa je pragmatična, vsakodnevna ekonomska politika, ki izhaja iz veljavne ustavne opredelitve. Ovira, meni Bulca, je tudi zelo razširjeno mnenje, da tržnih zakonitosti ne gre uvajati prej, dokler zanje ne bodo dozorele razmere, dokler družba in gospodarstvo nanj ne bosta povsem pripravljena. Stališče zbornice pa je, da je moč le z uvedbo trga stabilizirati gospodarstvo in odpraviti prevladujoč vpliv birokracije in volontersko upravljanje.

B. R.

Pravobranilci se predstavijo

Najprej se nam je predstavil ljubljanski družbeni pravobranilec samoupravljanja Viktor Leskovšek. Poslal je odmev na pisanje o nekorektnem zminiranju tozda Turizem v Golfuristu. Napisal je veliko, povedal malo. Nekaj je dvomil o naključnosti datuma zapisa, češ da je izšel tisk pred zasedanjem zborov občinske skupščine in pozabil, da so se tozda lotili tako na vrat na nos, da je res dvomljivo natolcevati o datumih. In ko se lep del kolektiva zbere, odkrito spregovori o pastih, v katero so ga ujeli, je to pritisk nanj?!

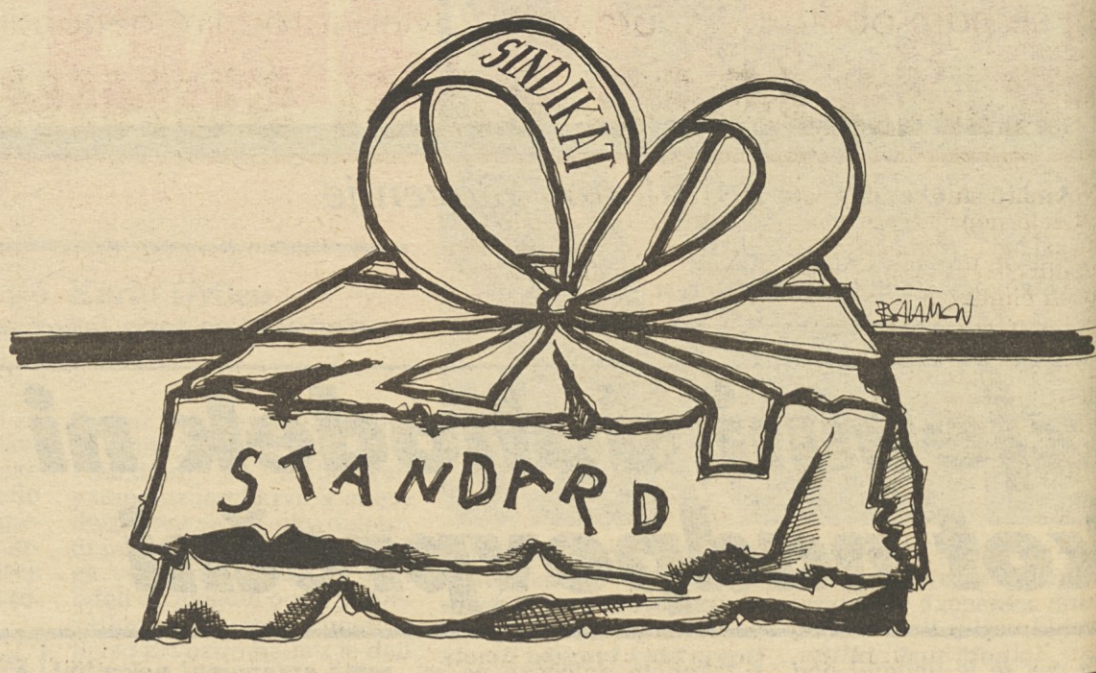
Tudi slika poslovalnice pravobranilcu ne ugaja, kot da bi lahko ob pisanju o težavah konkretne organizacije objavili fotografijo sosednje trgovine z zelenjavo?!

Potem nekaj priznanja o pomotah, pa spet o »skrbno pretehtanih izjavah« kot da bi si novinar lahko dovolil nepretehtane domislice. Nič pa o tem, zakaj so tozod posilili z ukrepom tako rekoč čez noč, brez pravih poskusov drugačne rešitve. Ukrep vendarle razumemo kot zadnji poseg, ko so bile prej že izčrpane vse možnosti. To za ta tozod gotovo ne velja, saj je v prazno odjeknil poskus notranje sanacije, ki ga je bil z vsemi močmi pripravljen podpreti tudi sozd Integral. Tudi o tem nič, zakaj ukrep ne doleti delovne organizacije Golfurist, ki je zanj očitno več kot zrela...

Nekaj dni potem so nas obiskali republiška pravobranilka samoupravljanja Anica Popovič in njena namestnica Janez Krnc in Franci Polak. Res nismo na široko premlevali prej omenjenega zapleta, slišali pa smo nekaj zanimivih misli o vlogi in položaju pravobranilca dandanašnji. Povežemo jih lahko v ugotovitve, da je sila težko braniti nekaj, česar ni. Zato jih pesti velika fluktuacija. Ljudje pač obupajo in dvignejo roke od boja z mlino na veter. Sploh da mora biti pravobranilec zvitorepen kar se le da, saj lahko navarnost in legalno kaj malo doseže. Tudi podpore ne užije prav nobene – razen vseh načelnih, kajpada.

Pri nas nikogar ne zanima, ali je praksa v skladu z zakonodajo ali ne. Vedno je na prvem mestu tak ali drugačen interes, in če se pravobranilec obrege vanj, mora potem on dokazovati zakonitost svojih poskusov?! Doživlja mnogovrstne metode represije in izvršna oblast praviloma, družbenopolitične organizacije pa pogosto se postavijo na stališče prakse in zakonitosti. Celo pravosodne institucije so se začele bolj obračati po interesih kot po zakonih. Tako nizke stopnje samostojnosti da še ni bilo, smo slišali. Ko ima politika »poln gobec borbe proti etatizmu,« se ta bohoti kot pleve. To je za pravobranilce prav tako tragično kot njihovi mikro boji v organizacijah združenega dela. »Ko sodiščem očitamo, da arbitrirajo med dvojnimi zlom, naj potemtakem mi ravnamo enako?!«

Vprašali smo, kako so organizirani in koliko močni, da bi to protislovje vendarle razbili. Odgovor je bil, da sicer poskušajo, a še tako trdni argumenti enostavno zvedenijo. Konkreten primer je bila primerjava z Mikuličevimi taktiki do pobud. In nasploh in za konkretne primere smo slišali, »da je koren vsega zla nekje drugje«.

Kje, najbrž ni težko uganiti. Za konec priznajmo le še to, da je morebitno ujemanje povzetkov z odgovorom na odmev Viktorja Leskovška naše maslo. Pač metoda »skrbno pretehtanih izjav posameznikov, izbranih z enim samim namenom, usmeriti in oblikovati javno mnenje, ali, če želite, tudi razpoloženje...«

Ciril Brajer

Nadaljnje siromašenje turizma

Medtem ko ugledni jugoslovanski ekonomist prof. dr. Branko Horvat zagotavlja, da lahko turistično gospodarstvo omili hudo gospodarsko krizo – neizkoriščene rezerve so prav na tem področju več kot privlačne – se v resnici dokaj čudno vedemo do tega dela našega združenega dela. Namesto da bi turističnemu gospodarstvu omogočili najosnovnejše, kar je potrebno za uspešno delo, ga iz leta v leto pitamo le s praznimi obljubami, pri vsem tem pa ga tudi vseskozi siromašimo za že tako skromen dohodek.

Ob vseh palicah si je naša zvezna birokracija letos omislila še novo, s katero bo udarila po našem turističnem gospodarstvu. Z novim davkom, ki naj bi polnil kaj drugega kot zvezni proračun – to vrečo brez dna in brez moralnih predsodkov – bo vzela našim turističnim krajem še tisti edini zanesljivi vir dohodka, ki so ga prinašale igralnice. To z drugimi besedami pomeni, da bo od letos za razvoj turističnega gospodarstva še manj denarja kot doslej.

Tako bodo po novem »intervencijskem ukrepu« imele igralnice bistveno manj ostanka dohodka za naložbe v turistično infrastrukturo. Davek bo namreč kar 20-odstotni, toda ne od čistega dohodka, temveč od celotnega iztržka. Bo sploh še kaj ostalo?

»Določilo izhaja iz povsem napačnega sklepanja, saj pri posebnih igrah na srečo ni znanih dobitnikov, ampak je razlika med dobičkom in izgubo celoten dohodek delovne organizacije, ki opravlja to dejavnost. V tem primeru pa predpisujejo davek na celotni dohodek. To je seveda absurdno, saj ni mogoče celotnega dohodka delovne organizacije obdavčiti s posebnim davkom,« pravi Anton Spinelli, direktor

Do kraja zapustiti logiko državnega socializma

»Novih kvalitiet socializma ni mogoče razvijati in združevati ustvarjalne sile družbe na negativnem programu, na preganjalni maniji govorjenja proti čemu – v zadnjem času pa tudi proti komu – vse smo,« je poudaril predsednik predsedstva CK ZKS Milan Kučan na slovesnosti ob štiridesletnici delovne organizacije Slovenijales Trgovina. »Pa vendarle ni mogoče zamolčati, da ne moremo podpreti tekoče ekonomske in razvojne politike, kakršne je dalj časa imamo.« Ta namreč bistveno nasprotuje našim spoznanjem in izpovedanim opredelitvam in tudi svojim lastnim ciljem, ker ne vodi k izhodu iz krize v prodoru v nov socialistični in samoupravni razvojni zalet, ampak v stagnacijo, preživetje in siromašenje.

Ko je govoril o tem, da usodo gospodarstva bolj kot kdajkoli krojijo administrativni ukrepi in so merila gospodarjenja zamegljena, je poudaril, »da takšne okoliščine ne silijo gospodarstva v kakovostno prestrukturiranje, v osvajanju novih razvojnih programov, pač pa v kratkoročno ukrepanje za preživetje. Med delavci raste nezadovoljstvo, med poslovodnimi delavci utrujenost in naveličnost nad neprestanim in skokovitim spreminjanjem pogojev za gospodarjenje, ki v glavnem ne spodbujajo ustvarjalnosti in ne nagrajujejo uspešnosti in gospodarnosti v poslovanju in upravljanju z družbeno lastnino.«

»Preteklo in to leto je izrazito obdobje administrativnih intervencij. Te so gospodarstvo spravile v izjemno veliko odvisnost od organov države, ga izžrpale, obubožale, med republikami pa ustvarile nova prelivanja in konflikte. Znova so ustvarjene možnosti za prerazdeljevanje dohodka s pristojnostmi zveznih organov. Ustvaril jih je pritisk nesposobnega dela gospodarstva ter republik in pokrajin, ki se čutijo zanj odgovorne, pa tudi popustljiva in zavestna dolgoletna usmeritev v zveznih organih, ki vidijo rešitve v nesistemskih bližnjicah

portoroške igralnice. »S tem se seveda močno oddaljujemo od načela, da je dohodek od teh iger namenjen vlaganju v turizem. To pomeni, da bo dohodek od turizma v prihodnje še bolj pičel, vreča za zvezni proračun pa za toliko bolj zajetna.«

Andrej Ulaga

Višje socialne pomoči

Nenehna rast življenjskih stroškov zahteva od pristojnih teles republiške skupnosti socialnega varstva, da nekajkrat na leto poveča različne oblike socialnih pomoči. Tako naj bi v prihodnje upoštevali notranji rast osebnih dohodkov v obdobju pred vsako uskladitvijo. S prvim aprilom bodo na novo odmerili invalidnine po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb. Povečali jih bodo s 84.000 na 100.000 dinarjev. Tem invalidnim osebam pripada tudi nižji dodatek za tujo nego in pomoč, ki je po novem 28.820 dinarjev, medtem ko je za druge po novem znesek dodatka za tujo nego in pomoč 57.200 dinarjev.

S prvim majem naj bi povsod za 20 odstotkov povečali edini in dopolnilni vir za preživljanje. Družbena denarna pomoč kot edini vir sredstev za preživljanje bo od 1. maja dalje 123.950 dinarjev, družbena denarna pomoč kot dopolnilni vir pa bo v povprečju 61.975 dinarjev.

Oskrbovanci v domovih za upokojence, ki jim oskrbo v celoti ali delno plačuje socialno skrbstvo, bodo od 1. maja dalje prejeli 12.395 dinarjev žepnine. Različni so odmerki pri preživninah. Tiste, ki so jih s 1. novembrom 1987 že uskladili, naj bi s 1. majem povišali za 37,1 odstotka, preživnine, določene do konca oktobra ali kasneje, pa za določen odstotek manj. Socialne pomoči bodo predvidoma povišali še 1. septembra in 1. decembra.

Obstaja bojazen, da bo v nekaterih občinah zmanjalo denarja za redne uskladitve socialnih pomoči. V takšnih primerih naj bi se v občinah vseeno izrekli za uskladitev, izvedli pa jo takrat, ko bodo imeli potreben denar. Tako priporočajo v republiški skupnosti socialnega varstva.

M. F.

in se zato giblje na robu spoštovanja temeljnih rešitev naše federativne ureditve.«

Ko je govoril o pritisku obstoječe rigidne gospodarske strukture in nevarnosti, da bi tudi sedanjí poskus gospodarskih in družbenih reform zavrla »protireformna koalicija«, je Kučan pribil, da je prav zanemarjanje ekonomskih zakonitosti pripeljalo do krize našega družbenega sistema in do njegove ekonomske neučinkovitosti ter do zoževanja politične demokracije. Ubiranje poti iz krize ne bo teklo brez pretresov, socialnih problemov in konfliktov, toda, »vsaj v ZKS je dozorelo spoznanje, da velja ob jasnem socialnem programu končno sprejeti to tveganje,« je dejal Kučan, »saj vse drugo pelje vodo na mlin tistih, ki grozijo dokončno likvidirati samoupravljanje.«

»Naše sistemsko izhodišče je položaj človeka v proizvodnji, zasnovan na pravici do dela z družbenimi sredstvi. Toda normalni smo ga tako podrobno, da je ta pravica in s tem iniciative človeka delati z družbenimi in zasebnimi sredstvi, v gori predpisov, odvisna od volje uprav. Zamenjati moramo ta pristop, sprostiti pobudo ljudi, omogočiti vsaj prihajajočim generacijam, da brez pretiranja formalizma lahko začno delati, gospodarno uporabljati družbeno in svojo lastnino, ustanavljati socialistična podjetja ter lastne obratovnice drobne gospodarstva, da z delom zaslužijo in si sami zagotovijo socialno varnost in perspektivo. Zapustiti moramo logiko državnega socializma do kraja, kajti državni socializem in socialistično samoupravljanje ne gresta skupaj,« je poudaril Milan Kučan.

»Ne verjamem, da so odlike demokratične družbe in znak zgodovinske dozorelosti in odgovorne države, če se o njegovih usodnih dilemah razpravlja z naravnost strastno netoleranco, zmerjaštvom, podtikanji, neresnicami in najbolj grobnimi žalitvami, ki jim ni dostojanstvo drugače mislečega sobesednika nikakršna vrednota. Prej je to znak zaostanka za tistimi standardi civilizacije in kulture v medčloveških odnosih, ki bi se jim radi približali. To ne vodi v dialoško družbo, v kateri je vsakdo prisiljen razmišljati ne samo o tem, kako bo drugega prepračil s svojimi argumenti, ampak tudi o racionalnem jedru njegovih argumentov. Če tako družbo res želimo, je dobro stopiti pred neustimljeno kritično ogledalo resnice in v njem pogledati obraz današnjega slovenstva,« je dejal Milan Kučan.

Kaj se nam obeta po sporazumu z Mednarodnim denarnim skladom

PRIHAJAJO ČASI SUHIH KRAV

Novinarji smo se zdaj znašli v zelo neprijetnem položaju, saj naj bi domači javnosti nalili čistega vina in ji poskušali čimbolj nazorno orisati, kako bomo živeli in delali po sporazumu z Mednarodnim denarnim skladom (MDS) o novem stand by posojilu, reprogramiranju dolgov v tujini in stabilizacijski politiki. Uradne razlage o tem, kaj se nam obeta, so namreč zelo različne, pogosto premalo jasne in dvoumne, tu in tam pa celo sprte, tu in tam pa celo sprte z zdravim kmečko logiko, ki je veliki večini ljudi najbolj blizu. Zelo težko si, na primer, lahko pomagamo s »pojasnili« podpredsednika zvezne vlade Miloša Milosavljevića, ki jih je v zvezi z našimi zunanji dolgi posredoval novinarjem pred nekaj dnevi. Kot je dejal, se tako imenovana ciljna inflacija MDS razlikuje ko neuspšne zasnove programirane inflacije sedanje vlade. Ciljna inflacija je po Milosavljevićem mnenju izveden podatek (pri izračunu bodo upoštevali tudi potrebni obseg sprostitev cen in uvoza), vendar ne bo cilj, ki bi mu bili podrejeni drugi parametri gospodarske politike. Nasprotno, obrestne stopnje in tečaj morajo biti realni in jih bodo določali po vseh treh merilih, ki jih predvideva zakon za določanje tečaja. Kaj pa se bo, po mnenju Miloša Milosavljevića, dogajalo s plačami? Kot je poudaril, mehanizmi za obvladovanje porabe glede

na ciljno inflacijo pri osebnih dohodkih ne bodo temeljili na zamrznitvi. Se več, intervencijski zakon o osebnih dohodkih bo prenehal veljati in osebni dohodki »ne bodo več indeksirani«. Edina izjema naj bi bil najnižji osebni dohodek, ki naj bi bil usklajen z rastjo cen in inflacije.

Kako ukrotiti inflacijo

Pustimo zamotane razlage Miloša Milosavljevića in si pomagajmo s pisanjem tujih časopisov in svojo pametjo. Nesporno je, da sedanja vlada zagovarja programirano inflacijo, ki temelji na preprisanju, da je mogoče tečaj dinarja in obrestne mere prilagajati željam, fantaziji in optimizmu načrtovalcev inflacije. Naše lanske izkušnje in dosedanja praksa v razvitem svetu potrjujejo, da na administrativni način še nikomur ni uspelo za daljše obdobje umiriti divjanja cen. Naravnost smešna je zato izjava Janeza Zemljarića, češ da so »protiinflacijski« ukrepi upravičeni svoj namen, ker se je splošna raven cen od decembra lani do marca letos zmanjšala od 167 odstotkov na 152,8. Vsi namreč dobro vemo, da je bila jugoslovanska inflacija lani med najvišjimi v svetu in rekordna v povojni Jugoslaviji, da je letošnja rast cen manjša od lanske zaradi administrativne zamrznitve cen in da bi slednja, če bi pri

njej vztrajali, pripeljala slej ko prej do nove eksplozije cen. Tako imenovani protiinflacijski ukrepi potemtakem v nobenem pogledu niso upravičeni svojega namena in niso niti malo pripomogli k odpravljanju korenin inflacije (tiskanje denarja brez kritja, previsoka proračunska poraba, neučinkovito administrativno gospodarjenje). MDS zato pri odbriviti novega posojila v višini 400 do 500 milijonov dolarjev za 12 do 18 mesecev postavlja zahtevo po ostrem zmanjšanju inflacije, omejevanju porabe vseh vrst, zmanjšanju količine denarja v obtoku, ustvarjanju presežka v menjavi blaga in storitev s svetom in rednim odplačevanjem obresti na posojila. Filozofija MDS je znana, preprosta, ekonomsko logična, a za dolžnike boleča: v preteklosti ste s črpanjem tuje akumulacije porabili več, kot ste sami ustvarili, sedaj pa morate zaradi vračanja posojil porabiti toliko manj domačega družbenega proizvoda, kolikor ga morate nameniti za redno odplačevanje obresti.

Plače bodo manjše, če...

Na prvi pogled se zdi, kot da je naš ključni gospodarski problem prezadolženost in nepopustljiva ter stroga stabilizacijska politika MDS. Če hočemo ugoditi njegovim zahtevam, moramo namreč občutno zmanj-

šati domače povpraševanje in čimbolj povečati konvertibilni izvoz blaga in storitev. Tako pa se bo kupna moč prebivalstva še zmanjšala, čeprav je pri posameznih družbenih slojih že zdaj (pre)šibka, da bi si lahko zagotavljali preživetje zgolj z osemurnim delom. Kot je zapisano v sporazumu z MDS, bo rast osebnih dohodkov odvisna od rasti realnega osebnega dohodka podjetij, to pa pomeni, da bodo naše plače realno padale, če bosta padala proizvodnja in realni dohodek. Podjetja, banke in še kdo pa bodo imeli precejšnje likvidnostne težave zaradi zmanjševanja količine denarja v obtoku, kar bo splošne gospodarske razmere zelo zaostriilo in preprečevalo tako visoko prelivanje dohodka med podjetji, regijami ali republikami in pokrajinama, kot si ga je zvezna vlada lahko privoščila ob dosedanji 200-odstotni inflaciji. Kakšne gospodarske, politične in socialne pretrese bo to povzročilo v podjetjih z izgubami ali poslovanjem na pozitivni ničli, seveda na pamet ni mogoče oceniti. Poudariti pa kaže, da smo v preteklih sedmih letih osebne dohodke realno že znižali skoraj za polovico, da smo močno zmanjševali investicijsko in skupno porabo ter uvoz. Tu so torej možnosti za nadaljnje zmanjševanje porabe silno omejene, večje pa so pri splošni ali proračunski porabi (prispevki za manj razvite

republike in pokrajino Kosovo, poraba JLA), vsaj po mnenju nekaterih ekonomistov. Kot vemo, ZIS in vojaški krogi mislijo drugače in se temu odločno upirajo. Stabilizacijska bitka za kos kruha bo potemtakem silno težka.

Izvažajmo hlode – zgrešena formula ZIS

Že nekaj let je več kot očitno, da je naša razvojna kriza strukturne narave in da so potrebne korenite spremembe gospodarskega sistema in tekoče ekonomske politike. Če bi namreč hoteli splavati iz sedanjih hudih težav, bi morali iz leta v leto ustvarjati večji družbeni proizvod, tako na domačem trgu kot s konvertibilnim in celotnim izvozom. Zgrešena in strokovno šibka gospodarska politika sedanje vlade in prejšnjih vlad ter upiranje vladajoče ideologije korenitim gospodarskim in političnim spremembam pa so preprečevali premagovanje krize. V preteklih sedmih letih je namreč naša gospodarska rast zastala, realni devizni zaslužek se kljub povečevanju izvoza blaga ni povečal, produktivnost gospodarstva v družbenem sektorju je padla za okoli 13 odstotkov, izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti pa je še vedno

le 60-odstotna. Očitno je, da se ekonomičnost in donosnost poslovanja podjetij ne izboljšujeta in da vlada z makroekonomskimi instrumenti (tečaj dinarja, politika obrestnih mer, davčna politika, carinska politika itd.), noče ali ne zna podjetij spodbuditi k učinkovitejšemu gospodarjenju z družbenim kapitalom. Največja napaka sedanje Mikulićeve vlade pa je politika prenejenega dinarja, nerealnih obresti in izrazito preziranje znanstven-tehnološke revolucije v razvitem svetu. Naša podjetja lahko namreč uspejo na tujih trgih le s konkurenčnimi izdelki, v katere je vgrajeno čimveč domačega znanja, inovacij in produktivnega človeškega dela. Formula »izvažajmo hlode in reprogramirajmo glavnicco« pa nas očitno potiska vse globlje in globlje v krizo, ki jo bomo vse težje prenašali.

Sklenemo lahko torej, da nas čaka obdobje suhih krav, v katerem bodo krajši konec spet potegnili delavci z nižjimi osebnimi dohodki, pa naj delajo v proizvodnji, zdravstvu, šolstvu, državnih uradi ali kod drugod. Hkrati pa je napačno, ko se bodo najvišji politični dejavniki morali odločiti med dvema možnostma: med odpiranjem razvojnih perspektiv mladim rodovom z bolečimi, a nujnimi gospodarsko-političnimi reformami, ali pa za nadaljevanje sedanje agonije – do novega reprogramiranja glavnic, ko se bomo slej ko prej znašli pred nerešljivo jugoslovansko dramo, ko ne bomo sposobni odplačevati niti letnih obresti, ki že zdaj znašajo 2,5 milijarde dolarjev?

Emil Lah

Namesto ekonomskih zakonitosti administrativna represija

V ODJUGO SPET PO ZNANEM RECEPTU

Zdaj, na pragu nujne in vsesplošne odjuge cen (ki bo dosegla vrh 15. maja), je že jasno, da so analitični temelji za odloke o cenah, ki so bili sprejeti sredi novembra lani, na moč sporni. Na zvezni ravni takrat niso strokovno razčlenili neposrednega in posrednega vpliva povečanih stroškov (zaradi odprave nesorazmerij med cenami) na posamezne dele gospodarstva. Zvezni zavod za cene je »vzel za izhodišče« neposreden vpliv na stroške in ga »priznal« le 5-odstono.

To pomeni, da so 45 odstotkov stroškovnega pritiska skupaj z vsemi posrednimi vplivi kratko in malo zanemarili, in to je eden izmed vzrokov za ponovno nastajanje sivih cen in številne nove izdelke. Izračunali niso niti učinkov programa za odpravo nesorazmerij med cenami za posamezne gospodarske sektorje, zato je bil tako imenovani »redukcijski dejavnik« opredeljen subjektivno.

Tudi uveljavitev tega dejavnika za celotne gospodarske panoge je na moč sporna. Takrat je bilo tudi rečeno, da bodo do konca januarja odpravili napake, ki jih je povzročila odprava nesorazmerij. To so deloma naredili z veliko zamudo, šele na začetku marca, kar je povzročilo nove hude gmotne posledice v gospodarstvu.

Lani že 80 zveznih odlokov o cenah

Administrativni posegi v gospodarske tokove pa so ponovno povsem pogoreli. V zadnjih treh letih se je številno odlokov o administrativnem urejanju cen vsako leto povečalo za 10 in lani jih

je bilo že 80. Cene pa rastejo kljub zamrznitvi. Zvezni organi, kot kaže, po svoje odločajo o tem, komu bodo dovolili kaj podražiti. V največjem delu slovenske industrije ugotavljajo, da s takšno politiko neskladij niso odpravili med cenami. Tako se nadaljuje izjemno veliko prerazporejanje dohodka v okviru dejavnosti in države. Posledica tega pa je med drugim občutno in skrb vzbujajoče zmanjševanje industrijske proizvodnje v naši republici.

Spet se je pokazalo, da pogoste občasne zamrznitve cen in nedosledne odprave nesorazmerij (za novembra, je bilo že na začetku jasno, da gre za ukrep, ki objektivno ni uresničljiv) le krepijo inflacijski pritisk gospodarstva. Strah, da se bo inflacija po odmrznitvi povečala, je upravičen, saj imamo že zdaj hude preglavice zaradi pomanjkanja, slabe izkoriščenosti zmogljivosti, rasti proizvodnih stroškov, nedonosnosti in popolne zmede pri odločanju o maložbah. Četudi bi zmanjšali porabo in režijo in četudi bi se nam posrečilo razbremeniti gospodarstvo, brez ekspanzije gospodarske dejavnosti

ne bi bilo moč odpraviti sedanjih stagflacijskih tokov.

Tudi ZIS je na zadnji seji zbora republik in pokrajin delegatom sporočil, da se že sedem let zapored zmanjšuje delež gospodarstva pri delitvi dohodka – lani je padel za 4,6-odstotka. Izgube so se lani povečale za 348 odstotkov in so bile za 43 odstotkov večje kot vsa neto domača akumulacija. Z revalorizacijo in pokrivanjem dela izgub v breme poslovnih sredstev je bilo pokritih 73 odstotkov izgub, toda ker gospodarstvo nima realnih sredstev za kritje revalorizacijskih prihodkov, se je njegova likvidnost močno poslabšala.

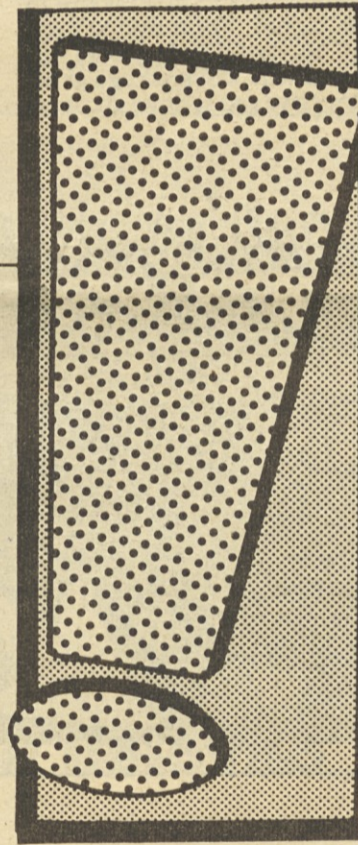
ZIS obsoja sive cene

In po kakšni poti do večje akumulacije gospodarstva, s tem pa časoma tudi iz krize? ZIS se še vedno ne zave da ekonomske zgrešenosti svoje politike (zakona vrednosti ni možno ukrotiti z odloki). Ko je namreč Janez Zemljarić govoril o naraščanju cen (v času zamrznitve), je poudaril, da je njihovo naraščanje bolj posledica nedoslednega uveljavljanja sklepov kot pa popravkov, ki jih je naredil ZIS. Nekateri proizvajalci in trgovci da so samovoljno dvignili cene in nad dovoljeno raven. Tu di cene izdelkov in storitev, ki so v pristojnosti republik, pokrajin in občin, so poskočile precej bolj, kot je bilo predvideno z ukrepi za odpravljanje cenških neskla-

dij, je poudaril Zemljarić in opozoril, da tudi zdaj v odnosih med ozdi dopuščajo in celo spodbujajo razne oblike doplačil, prispevkov in drugih oblik tako imenovanih »sivih cen«.

Janez Zemljarić je tako obsodil nekatere ozide in organe družbenopolitičnih skupnosti, da se še vedno ne zavedajo skrajno škodljivih posledic ekonomske neupravičenega povečevanja cen, ki je tudi v nasprotju z začasnimi ukrepi ZIS. Po njegovem mnenju nekatere organizacije delujejo na podlagi skupinske lastniških interesov, nekatere pa grobo izkoriščajo svoj monopolni položaj. Ker odnosi med ponudbo in povpraševanjem niso usklajeni, ker ne deluje enoten jugoslovanski trg, ker ni dovolj blagovnih rezerv in možnosti za večje posredovanje blaga iz uvoza in ker mnogi subjekti ravnajo monopolistično, so bila napredna načela zakona o oblikovanju cen pod tržnimi pogoji (kar da je temeljna usmerjenost ZIS pogosto izigrana in se niso mogla pokazati v svoji pravi vlogi).

Skratka, podpredsednik ZIS je dejal, da moramo nujno izpolniti že sprejete protiinflacijske in razvojne naloge, nujne pa so tudi sistemske spremembe, ki jih bodo pripravili takoj in bodo na ustavne spremembe čakali le v tistih primerih, kjer je to nujno. Prednost bodo imele spremembe v deviznem poslovanju in angažiranju dodatne tuje akumulacije,

spremembe v finačnem sistemu, drobnem gospodarstvu in davčnem sistemu, pripravljene pa so tudi predlogi za spremembe gospodarske sestave, njeno posodabljanje in odpiranje v svet.

Začne se z obljubami, konča z grožnjami

Ugotovitve nekaterih temeljnih na analizi vsega, kar se je dogajalo po zamrznitvi cen, ki je pokazala, da nesorazmerij med cenami niso odpravili, temveč so nastala celo nova, da nadzor nad cenami ni učinkovit in da se je v praksi razvil sivi trg s pogubnim učinkom sivih cen, ki pa jih statistika ne upošteva. Zato pravijo, da bi morala sprostitev cen po 15. maju doseči vsaj takšno raven kot pred uvedbo intervencijskih ukrepov, ko so se cene 53 odstotkov izdelkov oblikovale svobodno. Cene v infrastrukturi, ptt in železniškem gospodarstvu pa naj bi oblikovali na podlagi skupnih prvin.

Drugi pa trdijo, da ne gre

le za nedisciplino pri uveljavljanju ukrepov ZIS, temveč za vprašanje celotnega koncepta in realnih možnosti, da bi v inflacijskem gospodarskem sistemu učinkovito zajezili inflacijo. Zaradi pretiranih podražitev v predelovalni industriji je spet nastalo neravnovesje v škodo bazičnih panog, kar je najbolj prizadelo manj razvite dele države. Zato naj ZIS dobro premisli, kaj se bo zgodilo po sprostitvi cen, še posebej pa naj bi pretehtal, v kakšnem položaju bodo manj razviti, se pravi, da bi morali predvideti tudi konkretne ukrepe socialne politike za družbenopolitične skupnosti, katerih gospodarstvo bo v izrazito slabem gmotnem položaju.

Komentiranje mnenja enih in drugih bi nam jemale preveč časa in prostora. Zato pa velja opozoriti na bistveno: na koncu bo spet vse teklo po starem, ničlikokrat preizkušenem receptu. Zbor republik in pokrajin je namreč sklenil, naj ZIS v sodelovanju z republiškimi in pokrajinskimi izvršnimi sveti ukrepa tako, da ne bi zamujali pri pripravi in uresničevanju programa sprostitev cen in drugih ukrepov, ki naj bi omogočili odpravo intervencijskih. Zbor republik in pokrajin tudi trdi, da je treba nujno zaostriiti odgovornost ozdov in pristojnih organov za uveljavljanje ustavnosti in zakonitosti; pri tem pa naj imajo posebno vlogo tržne inšpekcije, sodišča, tožilstva in drugi pristojni organi na vseh ravneh.

Zanimive so te naše jugogospodarske razprave: začno se s priseganjem na veljavo ekonomskih zakonitosti, končajo pa z grožnjami, s sodišči in administrativno državno represijo.

Vinko Blatnik

Sindikat slovenskih gradbenikov

PREUSTROJ ALI REVŠČINA

Po letni seji republiškega odbora sindikata delavcev gradbeništva Slovenije bi lahko dobili občutek, da so gradbeniki spet sami sebi razlagali težave, ki jih pestijo. Nepristranski opazovalec dogajanj z okoli 80.000 gradbeniki v Sloveniji bi dobil občutek, da hočejo nenadoma rešiti vsa vprašanja čez noč. Povsem jasno pa je, da bi jih lahko zaznali že pred osmimi ali desetimi leti. Kaj sedaj?

Lani so slovenski gradbeniki začeli graditi 1574 gospodarskih objektov (123 manj kot leto prej), katerih predračunska vrednost pa je bila za 80,2% večja. Padajo industrijska zidava, gradnja v družbenem sektorju in še posebej stanovanjska zidava. Vzrokov za zaskrbljenost je veliko in to ne le gradbenikov, saj je v stanovanjsko zidavo tako ali drugače »vpletenih« 32 panog oziroma njihovih delavcev. Gradbeniki se še kako zavedajo svojega položaja.

Med njimi je petina ekonomskega presežka, predvsem delavcev, ki so jih sami gradbeniki z avtobusi vozili iz drugih republik. Zahlevati preustroj oziroma njihovo preusmerjanje? Kdo bota plačal, kajti tudi takšno preusmerjanje ni ravno poceni. In koliko so sploh gradbeniki med seboj organizirani, specializirani, kaj je z njihovo konkurenčnostjo, kako je z nelojalno konkurenco in nenazadnje s produktivnostjo? Na vrsto teh vprašanj pa gradbeniki ne morejo odgovoriti tako, da ne bi ob temu še zardeli. Verjetno zato ne bodo tako odločni pri zahtevah po čimprejšnji uveljavitvi tržnega gospodarstva. Tržno gradbeništvo bi namreč prineslo nove težave, v prvi vrsti trg denarja in delovne sile, in takšni kot so slovenski gradbeniki danes, teh problemov verjetno ne bi znali rešiti brez še hujših posledic.

Slovenski gradbeniki da-

nes nimajo realnih in trdnih planskih listin, ki bi bile podlaga treznemu načrtovanju. A jih niti ne morejo imeti, saj jih pravzaprav ni na nobeni ravni, od federacije naprej. Vsaj za to brezizhod-

Slovensko gradbeništvo leta 1987

Celotni prihodek je večji za 113% v primerjavi z letom 1986, dohodek za 115, čisti dohodek za 108%. Sredstev za akumulacijo je več za 68%, število zaposlenih večje za 0,8% (?), izgub za 6.695.593.000 dinarjev ali 300% več kot leta 1986. Povprečni mesečni osebni dohodek je bil 252.469 dinarjev ali za 117% večji kot leto pred tem. Lani so se plačila za gospodarske in negospodarske naložbe povečala le za 85,5% pri čemer so vplačila za gospodarske investicije višje za 85,6%, za negospodarske pa 84,7%.

nost niso sami krivi, čeprav najbolj občutijo posledice tega in takšnega nespametnega ravnanja.

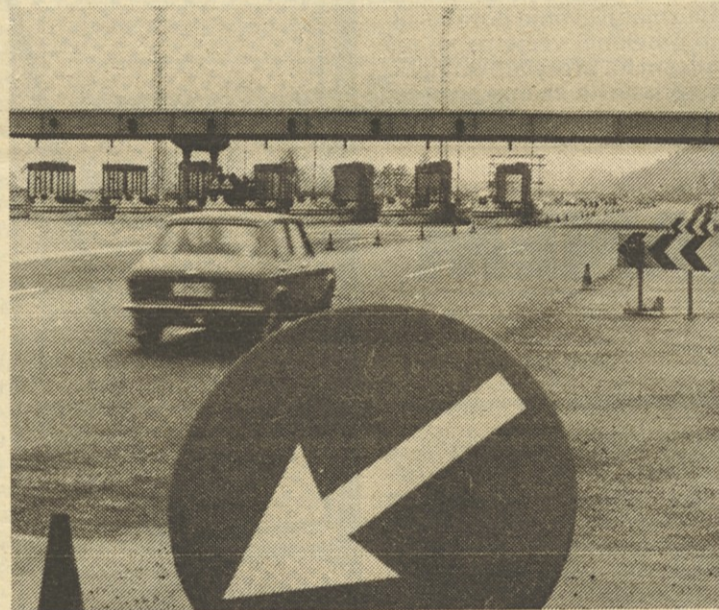
Na letni seji slovenskega gradbenega sindikata smo ponovno slišali vrsto vprašanj, a brez odgovora. Jasno je, da bo sindikat zavaroval življenjsko raven gradbenega delavca, vendar z analizami, poročili in razpravami to ne bo šlo. Vprašanje je tudi, ali bo nastajajoči model optimalnega slovenskega gradbeništva dal sadove ali pa bo

problematiko, če hočete agonijo, slovenskega gradbeništva še podaljšal. Neposredni gradbeni delavci ni kriv za položaj, kakršen je. In verjetno je kdo tudi v gradbeniških vrstah, pa nanj iz takšnega ali drugačnega razloga še niso usmeri-

Vsekakor pa je pri vseh teh razpravah sindikalistov iz gradbeniških vrst povsem očitno, da nihče še nikoli ni postavil vprašanja odgovornosti. Verjetno bo treba to vprašanje postaviti zelo hitro, kajti nekdo mora biti kriv za položaj, kakršen je. In verjetno je kdo tudi v gradbeniških vrstah, pa nanj iz takšnega ali drugačnega razloga še niso usmeri-

li pogleda. Krivci če jih pač imenujemo s tako grobo besedo, morajo obstajati. Tudi med samimi gradbeniki. In če se slovenski gradbeniki želijo izklopiti iz svojih težav, bodo verjetno morali začeti prav tu. V nasprotnem primeru ne bomo govorili o 80.000 slovenskih gradbenikih, ki živijo v revščini, ampak o mnogo večji številki. To pa bo za nekoč zgledno gospodarsko panogo zelo boleče.

Brane Šalamon

Koordinacijski odbor sindikata v sozdu Združena cestna podjetja Slovenije

CESTARJI BREZ DENARJA NE MOREJO KRPATI LUKENJ

Za vzdrževanje in obnavljanje večine slovenskih cest skrbi okoli 4000 delavcev osmih cestnih podjetij, združenih v sozdu Združena cestna podjetja Slovenije. Medtem ko jim je lani uspelo obnoviti pet odstotkov slovenskega cestnega omrežja, pa vse kaže, da se bomo letošnje leto spet vozili po slabih luknjastih cestah. Cestarji so udarili plat zvona, saj sta ogroženi njihova socialna in gmotna varnost, še bolj pa naša prometna varnost. Denarja za vzdrževanje cest letos še ni, kljub temu da smo tako rekoč na pragu poletja, turistične sezone, ko se bo promet na cestah bistveno povečal.

Na vso težo problemov cestnega gospodarstva so cestarji opozorili na sestanku koordinacijskega odbora osnovnih organizacij zveze sindikatov in predsedstva akcijske konference zveze komunistov sozda v ponedeljek, 4. aprila. Nikakor niso mogli razumeti, da sredi aprila še vedno ni sprejet finančni plan Skupnosti za ceste Slovenije, čeprav bi ga morali sprejeti že konec preteklega leta. Brez denarja pa ni moč krpiti lukenj, ki sta jih na cestah povzročila (na srečo cestarjev in njihovih zimskih služb) mila zima in zob časa. Cestarji se ne morejo sprijazniti s tem, da uporabniki cest kažejo najneje s prstom, saj, kot pravijo, niso prav nič krivi za take (kritično slabe) razmere.

Potem ko je slovenska skupščina sprejela zakon o cestah, je prišlo do velikih kadrovskih selitev. Velika večina delavcev in strokovnjakov je zapustila sozdu ZCPS in se zaposlila v delovni skupnosti SIS za ceste. Še leta 1986 je bilo v delovni skupnosti SIS zaposlenih 7 delavcev, v delovni skupnosti sozda pa 125. Sedaj je v sisku 140 delavcev, veliko se jih je zaposlilo v novi organizaciji Cestni inženiring, v delovni skupnosti sozda

pa je ostalo le še 27 delavcev. Slišati je bilo, da je glede na delitev dela v cestnem gospodarstvu in organiziranosti cestnih podjetij taka številka dovolj velika in zagotavlja učinkovito poslovanje na ravni sozda, ko gre za vzdrževanje in obnovo cest.

Na majavih nogah pa je financiranje tega dela cestnega gospodarstva. Že omenjeni zakon sicer predvideva, iz katerih virov naj bi zbirali denar, ne pa tudi koliko. Tako se je v preteklih dveh letih za enostavno reprodukcijo iz tako imenovanega bencinskega dinarja nateklo le za 39 odstotkov več denarja. Delež za obnovo in vzdrževanje je v bencinskem dinarju pri nas le 6-odstoten, v večini razvitih zahodnih držav pa se giblje med tretjino in polovico. O njem odloča zvezna vlada, ki pa je očitno strokovno nesposobna za spopad z enostavno reprodukcijo naših cest. Slovenski izvršni svet je že decembra lani dal pobudo zveznemu izvršnemu svetu za spremembo bencinskega dinarja. Predlagal je postopno povečevanje deleža do konca srednjeročnega obdobja, ZIS pa se kljub urgencam februarja doslej še ni odzval. V slovenskem predlogu je bilo zapisano, da ne bi bilo smotno povečevati cen naftnih derivatov, temveč naj bi za enostavno in razširjeno reprodukcijo cest priteklo več denarja s prerazporeditvijo bencinskega dinarja. Zvezna vlada je šele februarja reagirala, tako da je za izdelavo predlogov zavezala pet upravnih organov. Doslej štirje sploh niso odgovorili, v enem pa se s predlogom niso strinjali. To kaže na izredno malomaren odnos zvezne administracije.

Sedaj poskušajo v republiškem izvršnem svetu odigrati vlogo gasilcev. Pripravljajo predlog za povečanje stopnje splošnega prometnega davka, registrskih

taks in cestnine. S tako zbranimi sredstvi naj bi zagotovili približno 50-odstotno pokrivanje slovenskih potreb. Morda pa bi kazalo razmisliti tudi o kakšnem bolj smelem koraku, podobnem kot je bil korak mlekarjev, ko so uvedli poseben prispevek za razširjeno reprodukcijo. Najbrž ZIS ne bi pogoltnil »različnih« cen naftnih derivatov, toda vozili bi se po bolj vzdrževanih cestah. Tako so menili razpravljalci na seji.

Sindikalni delavci in komunisti v sozdu ZCPS so trdno odločeni, da ne bodo ostali na pol poti. Dogovorili so se, da bodo pripravili svoj letni načrt za vzdrževanje cest. Za to nalogo so strokovno najbolj usposobljeni, najbolj poznajo razmere na cestah in zmorejo določiti prednostni vrstni red vzdrževalnih in obnovitvenih del. Od družbe ne zahtevajo nič drugega, kot družba zahteva od njih. Torej denar, zato, da slovenske ceste ne bodo še bolj propadale in da ne bodo izbrisane iz zemljevidov prometnih tokov, ki nas vedno bolj zaobhajajo, pa tudi zato, da ne bo ogrožena socialna varnost cestarjev, ki so sami že veliko naredili za smotrnejše gospodarjenje. Trdijo, da so nekatera razmišljanja o enovitih delovnih organizacijah nerazumljiva, saj je še lani jeseni republiška skupščina jasno opredelila ločevanje rednega vzdrževanja cest in razširjeno reprodukcijo. Nenazadnje pa velja omeniti še en nesmisel, ki žuli cestarje. Izločati morajo veliko sredstev za amortizacijo cest, ki so njihovo osnovno sredstvo. Zaradi nerednega in šibkega pritoka denarja se bodo znašli v izgubah, čeprav delavci zanje niso krivi. Takšen zakon imamo namreč samo v Sloveniji, v drugih republikah in pokrajinah pa sredstva zbirajo drugače.

Sašo Novak

V razpravi

OSNUTEK USMERITEV ZA URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA DOGOVORA O DOHODKU V SLOVENIJI ZA LETO 1988

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o dohodku v SR Sloveniji je skladno z določili 2., 6. in 51. člena pripravil in v razpravo posredoval usmeritve za uresničevanje družbenega dogovora za leto 1988.

Osnutek usmeritev ureja predvsem:

- planiranje razporejanja dohodka in čiste dohodka,
- ugotavljanje uspešnosti poslovanja in oblikovanje sredstev za bruto osebne dohodke na podlagi rezultatov upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi kot minulim delom,
- oblikovanje sredstev za mesečne akontacije bruto osebnih dohodkov,
- delovanje odbora podpisnikov družbenega dogovora pri dograjevanju družbenih usmeritev za razporejanje dohodka in čiste dohodka,
- delo občinskih odborov za spremljanje uveljavljanja družbenega dogovora.

Odbor je pri pripravi usmeritev upoštevali določila resolucije o politiki uresničevanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1986-1990 v letu 1988 (točke II. 3., III. 5. in III. 5. 1. - Uradni list SRS, št. 6/87),

izkušnje pri uresničevanju družbenega dogovora v letu 1987 ter spremembe zakonskih določil s področja razporejanja dohodka, delitve bruto osebnih dohodkov in zakona o sanaciji ter prenehanju organizacij združenega dela.

Hkrati z usmeritvami je odbor v razpravo posredoval metodologijo za uveljavljanje družbenega dogovora, kar je osnova organom podpisnikov družbenega dogovora, da v razpravi preverijo usmeritve ter posredujejo stališča in predloge za dograditev predloga usmeritev.

Odbor podpisnikov si je pri pripravi usmeritev prizadeval, da se vsebina usmeritev iz leta 1987, ne bi bistveno spremenila da bi v letošnjih usmeritvah opravila nujne in vsebinske spremembe. Za uresničevanje družbenih usmeritev bo odbor podpisnikov aprila letos objavil ocene akumulacijskih stopenj po primerjalnih skupinah in faktorje odstopanj osebnih dohodkov, obenem pa ocene izhodiščnih vrednosti bruto osebnih dohodkov in skupne porabe na delavca v gospodarstvu, bruto osebnih dohodkov na delavca v gospodarstvu in akumulacij-

ske stopnje v primerjalni skupini objavljajl aprila, julija in oktobra. Poleg tega bo odbor najkasneje v 30 dneh po poteku roka za oddajo periodičnega obračuna oziroma zaključnega računa objavil tudi podatke o doseženih družbeno primernih vrednostih teh kazalcev za gospodarstvo SR Slovenije in po primerjalnih skupinah za ugotavljanje uspešnosti poslovanja (brez delovnih skupnosti) v preteklem obračunskem obdobju.

Tudi v letu 1988 se pri presoji družbene primernosti razporejanja dohodka in delitve čistega dohodka za bruto osebne dohodke in skupno porabo ter akumulacijo uporablja enotna mera za uspešnost. Pri izračunu mere uspešnosti se poleg znanih podatkov po osnovah usmeritev upoštevajo neto obresti in neto nadomestila za gospodarjenje delno in ne v celoti.

Upoštevaje mero uspešnosti, ki izkazuje uspešnost organizacij združenega dela glede na dejavnost, se določa družbeno primerni obseg sredstev za osebne dohodke z upoštevanjem korekcijskega elementa »u«. Njegove vrednosti pri posameznih velikostih uspešnosti so v osnutku letnih

usmeritev opredeljene na podlagi družbeno primernih povprečnih osebnih dohodkov v primerjalnih skupinah za ugotavljanje uspešnosti poslovanja in prvem devetmesečju leta 1987, in pri posameznih vrednostih nekoliko popravljene. V primerjavi z lanskim letom je lestvica razširjena navzdol. Pri 70% nižji uspešnosti od povprečja dejavnosti naj bi bili osebni dohodki najmanj 40% nižji od povprečja dejavnosti.

V osnutku usmeritev je opredeljena možnost večje stimulativnosti za nadpovprečno uspešno poslovanje, saj je za preseganje uspešnosti poslovanja nad 1,9 dana možnost za povečanje korektorja »u« za dve stotinki, za vsakih pet stotink povečanja uspešnosti. Dosedanje usmeritve so dopuščale povečanje korekcijskega elementa »u« za eno stotinko.

Dodatne možnosti za povečevanje bruto osebnih dohodkov zaradi neto deviznega učinka veljajo tudi v letu 1988.

Opozoriti kaže, da pri ugotavljanju družbeno primernosti rasti sredstev za osebne dohodke osnutek usmeritev omogoča, da se poleg faktorja odstopanja osebnih dohodkov kot dodatni element upošteva izboljšanje dejanske kvalifikacijske sestave in sicer v gospodarstvu in negospodarstvu. Organizacije združenega dela uporabljajo izbrani količnik kvalifikacijske sestave v letu 1988 primerjalno z letom 1987, če to zahtevo prej uskladijo v odboru za spremljanje izvajanja družbenega dogovora in upoštevajo, da so načini zaposlovanja usklajeni z načrti zaposlovanja v družbenopolitični skupnosti.

Usmeritve za oblikovanje bruto osebnih dohodkov v delovnih skupnostih, v organizacijah izvajalkah v samoupravnih interes-

Mestni svet zveze sindikatov Ljubljane

Kritično o ustavnih dopolnilih in delu IS SML

Dosedanje temeljne določbe ustave v uvodnem delu kar 18 krat govore o sindikatu, predvsem o osnovnih organizacijah zveze sindikatov v organizacijah združenega dela. Žal se v večini teh določb pojavlja delavska organizacija v vlogi, ki onemogoča tvorno vplivanje na odločitve. Zato so člani predsedstva mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljane podprli pobudo delovne skupine in sveta za vprašanje vloge sindikata v političnem sistemu slovenskih sindikatov, ki predlaga spremembo in dopolnitev osmega poglavja uvodnega dela temeljnih načel ustave. Menili so, da lahko taka sprememba načel bistveno okrepi vlogo sindikata, ki je sedaj opredeljena v določilih: »sindikati se bori«. Kot na dlani je jasno, da ni moč enostavno odgovoriti na vprašanje, proti komu in zakaj se bori. Sicer pa so v razpravi kritično govorili o predlaganih ustavnih spremembah in ugotovili, da so bile javne razprave v organizacijah združenega dela večinoma formalne, kajti večina

delavcev (pa tudi pravnikov) ne razume zamotanosti in nejasnih besedil predlogov. Brez dlake na jeziku so se člani predsedstva ljubljanskega sindikalnega sveta lotili tudi poročil o delu Skupščine mesta Ljubljane in njenega izvršnega sveta. Kritično so ocenili predvsem delo zbora združenega dela, v katerem bi se morali interesi delavcev jasneje in konkretnije uveljavljati. Nedopustno je, da se sklepi sprejemajo brez natančnih opredelitev: kdo in kdaj jih mora izpolniti. Zato raste nezaupanje delavcev v skupščinski sistem. Sedanji sistem informiranja delovnim ljudem in občanom ne zagotavlja hitrih in učinkovitih obvestil o uresničevanju sklepov skupščine in predlogov za učinkovitejša rešitve. Člani predsedstva so menili, da so skupščinska gradiva še vedno preobsežna, dnevniki redi pa predolgi. Zato podpirajo razmišljanja o razbremenitvi zborov skupščine. Skupščina mesta naj bi se ne ukvarjala z vsem, kar bi lahko obravnava in sklepale občinske

skupščine ali samoupravne interesne skupnosti. Na zborih skupščine pa naj bi vendarle obravnaval več vprašanj, ki zadevajo razmere za življenje in delo ljudi in občanov, še posebej pri varovanju okolja, zraka, vode in odstranjevanju nevarnih odpadkov. Predvsem zbor združenega dela se vse premalokrat loti problematike tistih organizacij združenega dela, ki so v mestu opredeljene kot nosilci razvoja. Običajno pridejo ozdi na dnevne rede zasedanj še, ko je potrebno gasiti požar. Pobudniki za tako razpravo naj bi bili izvršni sveti ljubljanskih občin.

Kritike s podobno vsebino so letele tudi na mestni izvršni svet. Ta je v poročilu o dveh letnem delu zapisal, da nekaterih razvojnih ciljev kljub prizadevanjem ni dosegel, tako kot je bilo načrtovano. To še posebej velja za gospodarsko rast in z njo povezane kakovostne spremembe v gospodarstvu in sestavi ljubljanskega gospodarstva. Precej uspešnejši so bili pri razvoju infrastrukture, rabi prostora, varstvu okolja in družbenih dejavnostih, torej pri porabi. Člani predsedstva so se zavzeli, da je potrebno tudi v glavnem mestu republike dosledno uresničevati zahteve sindikatov po zmanjševanju obremenitev gospodarstva oziroma združenega dela in zahtevati, da izvršni svet več pozornosti posveti usklajevanju porabe z možnostmi. Zahtevali so tudi pripravo programa za večjo učinkovitost dela upravnih organov in ponovili že pred meseci postavljeno zahtevo mestnega sindikalnega sveta, naj izvršni svet razčleni organiziranost samoupravnih interesnih skupnosti v mestu. Kot na dlani je jasno, da sindikat v Ljubljani ni povsem zadovoljen z delom izvršnega sveta, zato ne bi presenetila napoved, da bodo v razpravah o (ne)uresničevanju njegovega programa postavili tudi vprašanje zaupnice.

Cena obroka hrane med delom

Vrednost obroka med delom je po normativih iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati št. 55, 1983) izračunana po povprečnih cenah v SR Sloveniji marca 1988 in znaša:

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški na dan	Cena v din, vključno za pripravo		
		60% režija, 80%	80%	100%
NA DAN				
I. lahko (2100 KJ)	588	941	1.059	1.177
II. srednje (3150 KJ)	696	1.113	1.252	1.391
III. težko (3780 KJ)	829	1.327	1.493	1.659
IV. zelo težko (4620 KJ)	941	1.506	1.695	1.883
MESEC				
I.	12.944	20.711	23.300	25.888
II.	15.305	24.488	27.549	30.609
III.	18.248	29.197	32.847	36.497
IV.	20.711	33.138	37.281	41.423

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o dohodku je v Uradnem listu SRS št. 3/88 objavil najvišji možni regres za prehrano delavcev med delom, ki je bil marca 42.656 din na delavca.

Odbor pripravlja novo valorizacijo regresa v višini 15% od povprečnega čistega osebnega dohodka na delavca v gospodarstvu SR Slovenije v četrtem trimesečju 1987 leta, to je 15% od 383.127 dinarjev oziroma 57.469 din, kar bo veljalo od dneva objave v Uradnem listu.

Strokovna služba RS ZSS

Sašo Novak

nih skupnostih materialne proizvodnje, v bančnih in drugih finančnih organizacijah, v zavarovalnih skupnostih ter v loterijah in stavih so ostale vsebinsko enake kot lansko leto.

Poenotene so usmeritve za oblikovanje bruto osebnih dohodkov v družbenih in drugih negospodarskih dejavnostih. Sredstva za bruto osebne dohodke v teh dejavnostih naj bi se povečala skladno z rastjo povprečnih bruto osebnih dohodkov v gospodarstvu ustrezne družbenopolitične skupnosti, v okviru razpoložljivih sredstev in v odvisnosti od izpolnjevanja dogovorjenega programa.

Dodano je novo poglavje v letnih usmeritvah o oblikovanju in verificiranju metodologije za ugotavljanje odvisnosti sredstev za bruto osebne dohodke od izpolnjevanja dogovorjenih delovnih nalog (p) po posameznih dejavnostih. Metodologijo potrdi odbor podpisnikov družbenega dogovora, občinski odbori pa presodijo izpolnjevanje dogovorjenega delovnega programa v posameznem obračunskem obdobju.

Predlagano je, da dosedanje usmeritve za oblikovanje bruto osebnih dohodkov na osnovi živega dela in na osnovi minulega dela ter glede oblikovanja akontacij osebnih dohodkov ostanejo nespremenjene. Glede izplačil osebnih dohodkov po dveh osnovah, za živo delo in za upravljanje in gospodarjenje v letu 1988 prenašajo usmeritve iz lanskega leta.

V osnutku usmeritev so opredeljene kategorije najnižjega osebnega dohodka in najnižje akumulacijske stopnje.

Najnižji osebni dohodek kot planske kategorije za leto 1988 znaša 235.000 din in je

določen ob upoštevanju vrednosti košarice življenjskih potrebščin, gibanja dohodkov in dosežene stopnje družbene produktivnosti dela. Odbor podpisnikov družbenega dogovora bo v primeru odstopanja izhodiščnih osnov za ugotavljanje najnižjega osebnega dohodka, upošteva rezultate upravljanja in gospodarjenja v letu 1988 objavil spremembe najnižjega osebnega dohodka.

Najnižji osebni dohodek ni pravica delavcev do osebnega dohodka iz živega dela. To je predvsem planski kazalec potrebnih sredstev za reprodukcijo delovne sposobnosti delavca z najnižjo zahtevnostjo del in nalog.

Najnižja akumulacijska stopnja je 50% izhodiščne vrednosti akumulacijske stopnje v dejavnosti, ki jo objavlja odbor podpisnikov družbenega dogovora, najmanj pa v višini sredstev za oblikovanje rezerv, predpisanih po zveznem zakonu o sredstvih rezerv.

Pri izplačilih mesečnih akontacij osebnih dohodkov delavcev v organizacijah združenega dela, ki v predhodnem obračunskem obdobju izkažejo preveč izplačane osebne dohodke glede na družbeno potrebno raven, naj ne povečujejo akontacij osebnih dohodkov do uskladitve s to ravni.

Kot novost družbenih usmeritev naj omenimo še možnost, da bo organizacija združenega dela, ki bo v letu 1988 razporedila za bruto osebne dohodke manj od družbeno primernega obsega, lahko neizkoriščeno pravico prenesla v leto 1989 in jo ustrezno revalorizirala. Za ta namen bodo izoblikovali poseben obrazec.

Brane Mišič

Sindikalni delavci Orodjarne in Tomosa so se sestali

Izza okopov k oglati mizi

Dogovor sindikalne konference Tomosa in članov izvršnega odbora Orodjarne se glasi: v Orodjarni bodo začeli priprave na volitve samoupravnih organov, vendar je treba orodjarje, ki se sramujejo sedanjega stanja, o tem še prepričati. Do konca aprila je treba pripraviti tudi vse ocene dogodkov ob uvedbi obeh ukrepov družbenega varstva in po njih in te ocene bodo podlaga za ugotavljanje odgovornosti. Do tega roka je treba tudi razčistiti vprašanje 35 disciplinskih postopkov v orodjarni, pripraviti vsaj zasnove razvoja tega tozda, ki je ključen za vso delovno organizacijo.

Po štirih mesecih, ko so se orodjarji zaradi uvedbe poostrejšega ukrepa družbenega varstva prostovoljno izločili iz vseh samoupravnih in političnih aktivnosti v Tomosu. Odpravili so tudi svoje organe in organizacije) so po dolgotrajnih pogovorih le prišli na sestanek sindikalne konference. Na seji naj bi se v navzočnosti funkcionarjev občinskega, medobčinskega in republiškega sveta ZSS dogovorili, kako ponovno priti do samoupravnih organov, ki morajo biti izvoljeni, da bi lahko občinska skupščina odpravila prisilno upravo.

Zapleti v Tomosu so se začeli, ko je nekdanji direktor tozda Orodjarna neupravičeno izključil iz dela dobrega delavca. Drag rezkalni stroj je zaradi tega stal deset mesecev, dokler sodišče ni vrnilo delavca na delo. Orodjarna, ki je imela nekoč najboljše kadre, je v zadnjih letih postala

šola kadrov za druge ozde, ki so lahko orodjarjem dali bistveno večje plače. Orodjarji so prepričani, da jih je takrat, ko je šlo za zamenjavo nekdanjega direktorja, izigrala strokovna služba delovne organizacije in da zato ni bil imenovan vršilec dolžnosti direktorja, kar je bil formalnopravni razlog, da je skupščina občine uvedla ukrep družbenega varstva.

Najbolj pa orodjarji obtožujejo sindikalno konferenco, češ da je bila vseskozi proti njim in je konec marca, ko so v orodjarni stavkali dve uri, ker niso dobili za 27 odstotkov večjega osebnega dohodka, celo pozivala vse druge delavce, naj s stavko protestirajo proti stavki orodjarjev. Predsednik konference so v brk povedali, da današnja družba ne potrebuje kimavcev, povedali so, da je organ, ki ga ona vodi, slepo podpiral vodstvo delovne organizacije, sploh pa

ni poslušal argumentov in zahtev orodjarjev.

Predsednica konference je uvodoma in ves čas razprave poskušala dopovedati le to, da je na dnevnem redu obravnava ponovnega samoupravljanja v orodjarni in naj zato ne bi govorili o preteklih dogodkih in odgovornosti zanje. V tej svoji usmeritvi je bila dosledna, da ni zavrnila niti ene izmed kritik, ki so letele na konferenco in osebno nanjo. Izrazila je le presenečenje, da hočejo orodjarji pred dogovori za delo v prihodnje razčistiti štirimesečno sramoto, kot pravijo za razmere pod prisilno upravo.

K organizacijskemu odgovoru med člani izvršnega odbora sindikata iz orodjarne in člani sindikalne konference Tomosa so pomagali tudi sindikalni delavci iz občine in republike. Dogovor je organizacijski zato, ker je pri razpravi o vsebinskih vprašanjih ostal vsak za svojim okopom in bo zato v enem mesecu, ki je na voljo za volitve, treba orodjarje še prepričati, ker se bojijo, da bodo izigrani. Do konca tega meseca torej ne bo možnosti za razčiščevanje odgovornosti in krivde za nazaj, bodo pa do takrat vsi pristojni sindikalni organi pripravili svoje ocene dogodkov ob (sporni) uvedbi poostrejšega ukrepa družbenega varstva in po njem. Te ocene pa bodo tudi podlaga za ugotavljanje osebne odgovornosti posameznih sindikalnih funkcionarjev. V prihodnjih dneh bo zato izvršni odbor sindikata in Orodjarna sklical sestanek svoje organizacije, na katerem naj bi (tudi s pomočjo predsednika občinskega sveta ZSS) sklenili prenehati bojkot samoupravljanja in političnih dogajanj v Tomosu. Mogoče jih bo k temu dejanju pomagalo napeljati prepričanje, da brez svojih samoupravnih organov nimajo nobene možnosti povedati in uveljaviti svoje ocene ne le za neljube in sramotne dogodke, temveč tudi za svojo prihodnost. Verjetno pa bodo orodjarji bolj prepričani, če bo njim »nasprotna« sindikalna konferenca (kar je povezano s pripravljenostjo vodstva delovne organizacije) pustila ali celo spremenila že sprejeta stališča.

Vsi delavci Tomosa (torej tudi Orodjarne) naj bi se v prihodnjih dneh seznanili s sprejetimi dogovori, ki bodo objavljeni v Informatorju, torej sprti strani ne bi več nastopali vsaka s svojo informacijo. Jože Stegne, član predsedstva RS ZSS, je med drugim dejal, da mora sindikat delati za skupne interese vseh delavcev Tomosa. Če je Orodjarna res srce Tomosa, kot smo slišali na seji, je jasno, da mora sindikalna konferenca upoštevati tudi interese orodjarjev ali jih prepričati, če nimajo prav. Albert Vodovnik, predsednik ROS Kovinske industrije je menil, da ni prav, da ob uvedbi prisilne uprave konferenca ni razčistila spornih vprašanj. Jože Stegne je tudi menil, da moramo vsa sporna vprašanja razčistiti v sindikatu, ne pa da direktor delovne organizacije piše predsednikom drugih organizacij.

Sestanek, ki so ga sklicali po štirih mesecih, je torej prvi konkretni korak k ponovnemu samoupravljanju v Orodjarni. Sestanek je nedvomno pokazal, da prisilna uprava ni dosegla tistega, za kar je bila uvedena. Sindikat je pokazal, da je tudi v tako zaostrenih razmerah sposoben premagovati jarke, ki so jih skopali ljudje, ki jim je pomembnejša poslušnost kot interes delavcev. Seveda pa bo treba za normalizacijo odnosov še marsikaj premakniti v glavah ljudi in verjetno nismo več daleč od resnice, če povemo, da bo izboljšanje razmer veliko počasnejše kot pripravljanje ukrepa družbenega varstva.

Franček Kavčič

Prihodnji teden

Sindikalni poročevalec

Republiški sindikati oziroma telesa RS ZSS so za majsko sejo pripravili tele osnutke listin in jih dajejo v širšo obravnavo: statutarna komisija je pripravila **Navodila za včlanjevanje v Zvezo sindikatov in Pravilnik o pogojih in postopkih za izrekanje ukrepov članom ZS;**

svet RS ZSS za vprašanja delovnih in življenjskih razmer delavcev pa **izhodišča za oblikovanje navodil za oblikovanje in uporabo sredstev sindikalne članarine za pomoč članom ZS.**

Osnutke teh statutarnih izvedbenih aktov bomo objavili v prihodnji številki sindikalnega poročevalca.

Marija Todorović, članica predsedstva zveznih sindikatov, v Celju in Kranju

Ob palici na delovno mesto?

Članica predsedstva jugoslovanskih sindikatov in nekdanja predsednica Marija Todorović je s sodelavci obiskala Aero in Iskro ter imela vrsto pogovorov s sindikalnimi delavci.

Članica predsedstva zveznih sindikatov Marija Todorović je s svojimi sodelavci in člani republiškega odbora slovenskih sindikatov ta teden obiskala Celje in Kranj. V Celju se je najprej pogovarjala s člani vodstva in aktivisti sindikata v Aero. Od sindikalnih delavcev je želela slišati predvsem njihovo mnenje o sedanjih razmerah za gospodarjenje in družbenem standardu delavcev. Aero, ki zaposluje okrog 2.650 delavcev, spada med najuspešnejše delovne organizacije celjske občine, med tiste, ki že vrsto let vlečejo naprej gospodarstvo te občine in se uspešno pojavljajo tudi na tujem trgu.

Na popoldanskem delu pogovora, tedaj so bili sogovorniki člani medobčinskega sindikalnega sveta in najvišji predstavniki sindikatov občin celjske regije, se je vsebinski del skorajda ponovil. Spet je tekla beseda o trenutnih razmerah, o pobudi za podaljšanje delovne dobe in socialni varnosti delavcev. Tudi na tem pogovoru so padale trde besede in je prevladalo mnenje, da ZIS ni sposoben zauzdati inflacije in ne najti rešitve iz sedanje krize. Pobuda o podaljšanju delovne dobe je med slovenskim delavstvom sprožila vrsto novih nemirov in vsaj na tej stopnji dosegla nasprotni učinek: nezadovoljstvo namesto večjega navdušenja za boljše delo.

Delavci so nekdanjo predsednico jugoslovanskih sindikatov brez dlake na jeziku opozorili na nekatere težave in predvsem na vse težji socialni položaj delavcev. V isti sapi so kritično ocenili pobudo ZIS o podaljšanju delovne dobe in zdajšnjo po-

Janez Sever

Pogovor z Milom Djurovičem, predsednikom sveta ZS Črne gore

POSTAVIL BI SE NA ČELO STAVKAJOČIH

Prvi človek črnogorskih sindikatov je govoril za Delavsko enotnost o težkih družbeno-socialnih časih večine delavcev v tej republiki, neracionalni izkoriščenosti zmogljivosti, stavkah, uravnalovkah, birokraciji, (ne)moči sindikata...

Milo Djurovič je hotel pojasniti svoja pogosta prizadevanja, da sindikalne organizacije naj ne bodo nujno podaljšana roka partijskih in državnih organov, da se sindikat ne sme v celoti federalizirati, pač pa da zastopa razredni interes, da izraža interese najširših slojev delavcev, zato je najprej dal mračno sliko družbeno-socialnega trenutka črnogorskega delavstva: »Industrijska proizvodnja iz leta v leto nazaduje. Januarja je bila celo za 18,1 odstotka manjša kot prejšnji mesec, kar je najhujši padec proizvodnje v državi. Resda se je februarja in marca 'zboljšala', toda kaj ko pa so nadaljnji tokovi negotovi. Nelikvidnost prenašajo iz leta v leto. Konec prejšnjega meseca ni izpolnilo svojih obveznosti kar 53 porabnikov družbenih sredstev s prek 20.000 delavci. Predsanacijski postopek se je začel v tridesetih organizacijah združenega dela s približno 13.000 delavci, saj imajo okoli 40 milijard dinarjev neizpoljenih obveznosti, in sicer že več kot 120 dni. Lani je stekel stečajni postopek v petih tozidih z blizu 10.000 zaposlenimi.

Večina jih je ostala zunaj delovnega razmerja in negotovo je, kaj bo do konca sanacijskega postopka s tistimi, ki so začasno ostali v tej delovni skupnosti. Po vsej verjetnosti se bo del teh pridružil tistim, ki že leta iščejo delo, teh pa je nanehno čez 41.000. To je za črnogorske razmere, za njenih 626.000 prebivalcev, pretežno breme.

Gospodarjenje z izgubo postaja skorajda že običaj v Črni gori, saj je bila izguba lani v primerjavi z letom prej kar za 4,5-krat večja (okoli 120 milijard dinarjev) in 'ustvarja' jo tretjina od 153.000 zaposlenih. Izgube so sicer štirikrat večje od akumulacije...

V takih okoliščinah seveda prihaja do socialnih pretresov in padanja življenjske ravni pod minimum. Povprečni osebni dohodek v lanskem letu je bil 128.000 dinarjev, torej za 26 odstotkov nižji od povprečnega v Jugoslaviji. Pa celo tako nizkih osebnih dohodkov večina delovnih organizacij ne more več redno izplačevati; nekatere zamujajo celo po nekaj mesecev.

Na dlani je, kaj to pomeni za 'motiviranost' za delo zaposlenih. Pri brezposelnih je stanje naslednje: 110.000 jih dobiva socialno varstvo, kar pomeni vsak četrti Črnogorec. Socialno pomoč stalno dobiva 5.500 občanov, in sicer okoli 31.000 dinarjev, izredno gmotno pomoč 25.000, otroški dodatek 66.000 dinarjev in Črna gora ima 53.400 upokojencev, katerih povprečna pokojnina znaša 105.000 dinarjev. Potemtakem je vsak drugi prebivalec Črne gore porabnik 'državnega denarja'...

Situacija je zelo zapletena. Ali je dovolj to samo ugovarjati?

»Na žalost je malo obetov, da se bo stanje spremenilo, čeprav bo potrebno marsikaj 'popraviti'. Pri tem mislim zlasti na človeški dejavnik. Drži, da slabi osebni dohodki ne morejo biti motiv za delo. Veliko vprašanje je, ali je mogoče od delavcev zahtevati več za 150.000 dinarjev. Ali potrebuje boljše življenjske razmere in kdo jih naj ustvari za boljše delo? Drži, da so visoki osebni dohodki v drugih okoljih rezultat dela in da dohodek naj pripada tistim, ki ga ustvarjajo, toda obenem je treba ustvariti možnosti, da bi odpravili začetne razlike ali jih vsaj ublažili. Ze enako delo bi morali dobivati enak dohodek.

Toda drži še nekaj drugega: črnogorska industrija je zelo solidno opremljena, pretežno posodobljena in ima sodobno opremo, toda zmogljivosti so zelo slabo izkoriščene, ponekod celo samo pet ali desetodstotno, v nekaterih zelo pomembnih večjih delovnih skupnostih pa vsega trideset odstotno. Toda tega ne moremo posploševati. Že pri načrtovanju so vedeli, da marsičesa ne bo mogoče izpeljati. Da bi bil nesmisel še večji, so te zmogljivosti gradili v času, ko so se proizvodnja in naložbe zmanjševale. Prav nič niso gledali na to, kaj bo jutri. Gradbeni kombinat v Titogradu, ki je prišel na boben z okoli 2.500 delavci, je kupoval sodobne stroje celo v novejšem času, ko je bilo dela za gradbince čedalje manj.

In če govorimo odkrito, moramo priznati, da je veliko subjektivnih slabosti, zmogljivosti niso izkoriščene tudi zavoljo nedela, enozmenskega dela, velikih izostankov... vodstveni delavci najpogosteje niso dovolj odgovorni. Kjerkoli že odkrijejo to neodgovornost, nikjer nič ne ukrenejo. Primer: 10.000 delavcev je v tozidih, v katerih je stekel stečajni postopek, a sami so najmanj krivi za to. Odgovorni za poslovno in vodstveno politiko so se pravočasno poskrili in ni jih doletela nikakršna odgovornost, medtem ko bodo delavci večinoma - na cesti. Za delavce je kaj slaba tolažba, da so pri odločanju sodelovali tudi njihovi delavski sveti, saj vedo, da so to bili najpogosteje organi občine ali republike. Ti ljudje dandanes niso samo živi, pač pa so tudi na še bolj odgovornih dolžnostih in se delajo, kot da nič ne vedo in nič ne vidijo. Stečajnega postopka povsod morebiti niti ne bi bilo potrebno začeti, in sicer nav-

Milo Djurovič, že drugi mandat predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Črne gore

zlic naši opredelitvi za zdravno gospodarstvo, za tržno proizvodnjo. Ponekod je bilo to nujno, vendar se bojim, da to ne bi postalo praksa, nekaj, kar je najbolj enostavno, brez ustreznih argumentov in želja, da bi poiskali druge možnosti za preusmeritev proizvodnje, za 'injekcije', kakršnokoli podporo in pomoč.

Zdi se, da ste se na hitro »znehili« vprašanja nedela in malomarnosti, o katerih v javnosti veliko govore. Koliko ste še prisotna?

»Red in delo nista takšna, kakršna naj bi bila. Prav nič niso sporne trditve, da hude izgube izvirajo iz nedela in malomarnosti, saj povprečno kar pet tisoč delavcev ne prihaja na delo. Obstajajo tudi skrajni primeri, čeprav niso značilni, ki opozarjajo in ki so indikativni za nevarnost, da prevlada prava apatija, stihija in celo anarhija. Znan je primer doktorja znanosti v nikšičkem Metalcu, ki je hotel uvesti večjo disciplino, a so ga lenuhi tako rekoč pognali iz delovne organizacije, in sicer ob 'pomoči' samoupravnih organov, kar se je dogajalo pred našimi očmi. V inštitutu Simo Milošević javno kradejo, mi pa samo molčimo in 'registriramo stanje'. Takšni primeri so sramotni in žalostni, še slabše pa je to, da jih počasi rešujejo in da opozarjajo, kaj vse se lahko zgodi.

Splošna ocena je: družbena lastnina je ogrožena, nanjo prežijo z vseh strani. Delavci imajo pogosto 'zgodbe' pri najrazličnejših grabežih 'onih zgoraj'. In če je tako, čemu bi oni delali in zakaj se tudi njim ne dogodi, da bi - najblažje rečeno - izkoriščali vse svoje možnosti za to, da bi bolje in več delali. Tak primer je že omenjena grad-

bena organizacija, ki je v stečaju: polovico delavcev so obdržali, da bi končali začetne objekte. Pred tem so nedelavcem dali delovne knjižice, torej tistim, ki so bili nosilci malomarnosti, ki so bili stalno v bolniški in podobno. In zdaj, ko so vsi tisti, ki so ostali, došli, da 'ni več šale', da nikomur ni zagotovljeno delo, da lahko ostanejo na cesti, so krepko poprijeli za delo, skratka zdaj vsak dela toliko, kolikor so prej trije. To pomeni, da je bilo tudi med njimi precej dobrih delavcev in da so svojo delavnost lahko pokazali le ob večji disciplini in boljši organizaciji pa tudi ob malo 'oblasti' vodstvenih delavcev. Ta 'represija' na neki način 'osvešča' ljudi.

Kaj mislite o pogostih primerjavah z »boljšimi« na precej čuden način, namreč namesto da bi rekli: ni hočemo biti kot drugi (boljši), rečemo ravno nasprotno, oni se naj vedejo tako kot mi (slabše v vsem)?

»To se dogaja. Sam se ne sprašujem o tistem, kar je rezultat dela, toda za takšne primerjave so motiv pogosto gospodarske krivice, različni pogoji za gospodarjenje in ustvarjanje ekstra dohodka, ki ni rezultat dela. Vprašanje je, ali je delavec v Črni gori ob vsem povedanem manj produktiven, če dela pod takšnimi pogoji kot drugi. Mi se ne razglasha za mučenike, pač pa hočemo delati več. Pri tem so naš zglede tisti, ki to dosega, ki imajo večji in boljši standard. Smo proti vsem privilegijem na vseh ravneh, smo za enake pogoje in kriterije.«

Cas je, da vas vprašam tudi po stavkah. V Črni gori jih je bilo lani čez petdeset, v začetku tega leta pa se ponavljajo.

»Pri teh stavkah je sodeloval vsak deseti zaposleni ali skorajda polovica proizvodnih delavcev. Sindikat se vključeval v to. Lahko je organizator takšne metode odločanja in urejanja stvari vendar bi moral imeti bolj dejavno vlogo. V mnogih primerih je odpovedal in zgodilo se je tudi, na žalost, da ni bil na strani upravičenih zahtev delavcev, pač pa se je raje spogledoval s slovodnimi strukturami.

Delavci so zvečine upravičeno izražali nezadovoljstvo s stavko, saj se je pokazalo, da so potem ugodili številnim njihovim zahtevam, lahko pa bi jim že veliko prej. Toda slabo je, da te stavke niso bile naravnane na trajnejše razreševanje problemov v tozidih, še posebej takrat, kadar je vmes birokracija, torej administracija. Imamo čudno 'realnost', saj v nekaterih tozidih štirje (ali celo več) pišejo, eden pa dela. Na enega proizvodnega delavca pridejo štirje administrativni. V Črni gori je sicer ta odstotek velik. Toda stavkajoči tega niso niti skušali spremeniti, pač pa svoje zahteve usmerili na najkonkretniji interes, na mreč na osebne dohodke namesto da bi bila to prilagodnost, da 'obračunajo' z najbolj odgovornimi ljudmi v delovni skupnosti, z lenuhi z vsemi tistimi, ki žive od njihovega dohodka, čeprav tega z delom ne zaslužijo. Tako je morda tudi zategadelj, ker delavci o vsem tem niso bili obveščeni. Zato stavke niso dovolj opozorile na morebitno zrelo razredno zavest in razredni interes delavcev. In četudi sta včasih izražena, so njihove zahteve namenjene nekemu imaginarnemu 'dejavniku', niso pa pripravljene uperiti prsta v svojo birokracijo.«

Kaj mislite o slovenskih stavkovnih pravilih?

»Vsa ta vprašanja stavke ta nered je treba rešiti in urediti. Pravila ravnanja so nujna. Toda s pravili ne bomo uredili vseh faz, ne bomo uvedli 'nadzorstva' nad tem, kaj naj kdo dela. Stavka ne sme biti divjanje, pač pa mora poznati določena pravila. Sindikat v vsem tem mora imeti določeno vlogo (ne da je celo organizator stavke). Torej če imam kakšen pridržek do slovenske izkušnje, to pojasnujem s tem, da za vsako stavko obstajajo motivi. Ko ti obstajajo, ko delavci krenejo, ostane kaj malo pravil vedenja in jih tudi ne moremo pričakovati. Ne moremo pričakovati, da bodo delavci svoje zahteve in želje prenesli na odbore. Delovni želijo kot celota. Če želijo zaupajo sindikatom, od borom še toliko manj.«

Ali bi se vi postavili na čelo stavkajočih, ker vam je delavstvo nedavno zaupalo tudi drugi mandat na čelu republiškega sveta Zveze sindikatov Črne gore?

»Stavkovnim pravilom ne verjamem veliko. Delavci so imeli priložnost že pred stavko pokazati svoje zaupanje sindikatu. Toda jaz bi celo ob takem svojem razmišljanju delil z njimi težave in moje delovno mesto bi bilo med njimi. Postavil bi se torej celo na čelo stavke...«

Branko Jokic

NOVO-NOVO-NOVO

ZNANOST V DRUŽBENO-VREDNOTNEM SVETU

Zbornik

Zbral in uredil dr. Andrej Kirn

Poglavja:

- ZNANOST V SVETU ŽIVLJENJA IN DRUŽBE
- VREDNOTNE PREDPOSTAVKE IN RAZSEŽNOSTI ZNANOSTI
- ZNANOST, ETIKA IN ODGOVORNOST
- ZNANOST V KONTEKSTU IN NAVZKRIŽJU Z DRUŽBENOPOLITIČNIM TEHNOLOŠKIM ODLOČANJEM
- REVIZIJA STANDARDNEGA POGLEDA NA ZNANOST

Izšlo v zbirki Družboslovje založbe Delavska enotnost
Cena 59.000 din. Naročila pošljite na naslov DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, telefon 320-403, 318-855.

Konec uspavanega prepričanja, da smo pri nas vsa vprašanja italijanske narodnosti že rešili

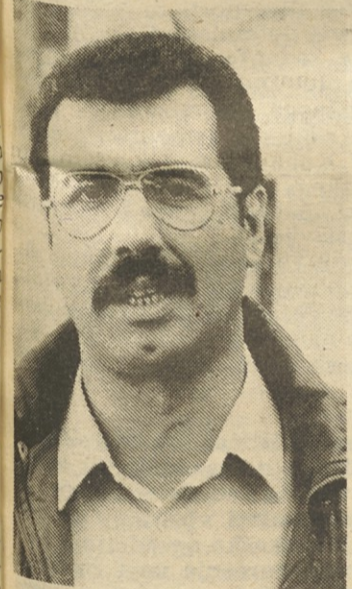
VSAM JE POVEDAL, KAR GA JE TEŽILO, NIHČE NI NIKOGAR ŽALIL, USPEHI PA SO VELIKI

V zadnjem času so mirno oživele razprave o položaju in uresničenju pravic italijanske narodnosti pri nas. Nekoliko uspavano prepričanje, da se v Jugoslaviji lahko pohvalimo z zakonsko ureditvijo položaja manjšine, ki je za zglede drugim po svetu, je razburkala predvsem peticijski o vprašanih italijanske narodnosti, ki jo je v Kopru, Izoli in Piranu podpisalo več kot tisoč ljudi, ter javna tribuna o »Italijanih v Jugoslaviji, včeraj, danes... jutri?«, ki je bila konec januarja v Kopru. Razprave in polemike so večji del omejene na območje, na katerem živijo pripadniki italijanske manjšine, na srečo pa kdaj pa kdaj tudi pljuskuje v širši prostor.

Odzivi na oživitve pozornosti do položaja italijanske narodnosti v Istri in Kvarnerju so bile zelo različne. Za marsikoga, ki ni podrobneje spremljal problemov, so bila odločna opozorila o dramatičnem zmanjševanju števila pripadnikov italijanske narodnosti pravi šok, ki je zbudil iskreno prizadetost, nemalo pa je bilo tudi reakcij, ki sodijo v arsenal starega ideološko in še kako drugače obremenjenega sumničnika, ki vidi v italijanski manjšini le potencialnega sovražnika.

Najbolj primeren sogovornik, ki nam lahko pojasni nova dogajanja med pripadniki italijanske narodnosti, se nam je zdel novinar Televizije Koper Capodistria Aurelio Juri, ki je predsednik Skupnosti Italijanov v Kopru. In res nam je obširno razložil novejšo dogajanje v Skupnosti, ki je razburkalo družbenopolitično življenje na Obali.

Že začetek je mimogrede omenil pobudo, ki so jo dali koprskemu občinskemu sindikalnemu svetu, da pripravijo minimalne kriterije dvoje-

Aurelio Juri

zičnosti v delovnih organizacijah, kjer pogosto odstopajo od zapisanih in uzakonjenih načel Samoupravnih akti v ozdih so največkrat le v slovensčini. Nasploh misli, da se glede formalnopravne ureditve ni treba dosti pritoževati, da pa težave nastajajo pri njihovem doslednem uveljavljanju. Tu so razlike po občinah, podjetjih ali pri različnih problemih. V pravni ureditvi položaja narodnosti bo treba doreči edino vlogo samoupravne interesne skupnosti za kulturo in izobraževanje italijanske narodnosti, ki se že doslej pojavlja kot četrti zbor občinske skupščine. V sedanji ustavni razpravi si bodo prizadevali, da se vpliv na skupnosti razširi na vsa vprašanja, ki vplivajo na položaj in obstoj narodnosti in imajo o njih sedaj posvečeno pravico. Pri tem po Jurijevem mnenju ne gre za nikakšno ksenofobijo narodnosti, temveč je jasno, da planski dokumenti občin in resolucije o gospodarskem razvoju vplivajo na demografska gibanja narodnosti in na njeno sestavo.

Dve kaplji čez rob

Ko nas je zanimalo, kaj je pravzaprav povzročilo večji radikalizem pri odpiranju vprašanih italijanske narodnosti, je Juri povedal, da gre za dve kaplji, ki sta kanili čez rob

kozarca. Najprej je šlo za srbsko pobudo, da bi zaradi kosovskih razmer sprejeli zvezni zakon o položaju narodnosti. To bi za Italijane pomenilo velik korak nazaj, ker za svoj razvoj ne potrebujejo novih zakonov. Znano je, da se je tej pobudi v zvezni skupščini uprl njihov predsednik Silvano Sau. Drug razlog so bile finančne težave Unije Italijanov Istre in Reke. Unija se je zaradi prepočasnega nakazovanja sredstev, zlasti hrvaškega deleža, znašla v nemogočem položaju, zato so morali celo preložiti letno konferenco.

»Ko se je to dogajalo,« nadaljuje pripoved Aurelio Juri, »je koprška italijanska skupnost proslavljala 40-letnico. Na proslavi sem imel kritičen govor, ki so ga nekateri ocenili za nič slavnostnega, v katerem sem obsodil zakon in nedoslednost. Skoraj obenem je skupina občanov – med njimi tudi moj brat – napisala apel, s katerim je želela seznaniti širšo javnost in institucije na težave italijanske narodnosti. Podpisniki so hoteli mimo tradicionalnih načinov, neposredno in brez filtrov, opozoriti na težave Italijanov pri nas. V dveh dneh so dobili 72 podpisov, tudi sam sem, čeprav sem predsednik skupnosti, podpisal, podpisali pa so tudi drugi pripadniki narodnosti, intelektualci, tudi Slovenci. »Apel so poslali Uniji Italijanov za Istro in Reko, konferencam SZDL od federacije do občin in sredstvom obveščanja. Apel je prevzela tudi konferenca mladine v Piranu in zanj – skupaj s še dvema listinama, začela zbirati podpise. Tako je apel podpisalo še dodatnih 300 podpisnikov, ker pa so podpisovali več dokumentov, so nastale govoriče o tisoč podpisih.

Pravice se pod zgodovinskimi pritiski izgubljajo

»To je dvignilo veliko prahu. Unija se ni opredelila, njen predsednik Sau pa je kritiziral način peticijske vsebine pa naj bi bila že tako vključena v obstoječe listine. Mi seveda trdimo, da poziv ni zunaj institucij, kot so očitali, saj ravno od institucij zahteva, da pospešijo urejanje vprašanj.«

Aurelio Juri je tudi opisal razlike v položaju Italijanov v Sloveniji in na Hrvaškem. Pravi, da so razmere na Hrvaškem precej slabše, saj tam narodnost nima niti formalnopravnih pravic kot na primer interesna skupnost za uveljavljanje samoupravnih pravic. Sisov italijanske narodnosti tam leta 1974 niso vključili v ustavo, pravice italijanske narodnosti so z leti samo izgubljale zavoljo zgodovinskih pritiskov.

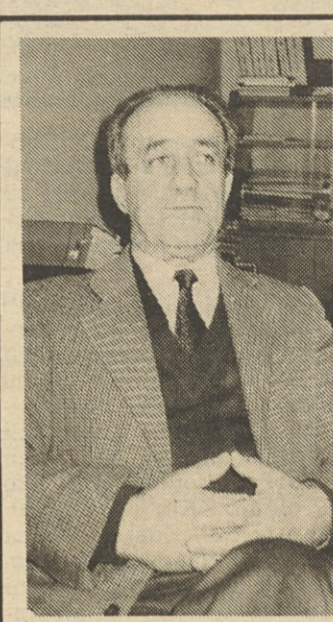
Z apelom so hoteli narediti konec prepričanju, da Slovenci v Italiji trpijo, za Italijane pri nas pa je v vsem poskrbljeno. Omogočiti so hoteli čim bolj demokratično razpravo o vseh teh vprašanih. Najprej so želeli imeti razpravo na Reki, ker gre za center, vendar zaradi pritiskov do tega ni prišlo. Tako jim je preostalo, da razpravo organizirajo v Kopru, kjer ni bilo nobenih težav, saj ima SZDL razumevanje in jim ne narekuje, kako delovati. Za tribuno, ki je bila v drugi polovici januarja, so poslali okoli 60 vabil. Udeležba jih je presenetila, saj se je zbralo vsaj 250 udeležencev, tako da vsi niti niso mogli v dvorano gledališča.

Po treh uvodnih referatih, ki so strokovno obdelali glavne probleme narodnosti, se je v šesturni razpravi zvrstilo okoli 30 prispevkov, še najmanj polovica govornikov pa je izrabila pravico do replike. V razpravah je bilo precej emocionalnosti, po Jurijevem mnenju vsa razmišljanja tudi niso bila povsem trezna, odločno pa zatrdi, da ni bilo nobenih nacionalističnih izpadov, šlo je pač za prizadete, iskrene, korektno in kritične prispevke.

Po javni tribuni se je zvrstilo mnogo polemik, veliko odmevov je bilo tudi v časopisju, zlasti še v zvezi z nastopom predsednika komisije za narodnosti RK SZDL Jožeta Hartmana na tribuni in zlasti o njegovih negativnih kvalifikacijah tribune v interni informaciji za vodilne slovenske funkcionarje.

Poživiti želimo zaspanost

Aurelio Juri ocenjuje, da je vsa ta razgibana dejavnost povzročila veliko dobrega za

O aktualnem dogajanju v zvezi s položajem italijanske narodnosti v Jugoslaviji smo se pogovarjali tudi z dolgoletnim aktivistom Unije Italijanov Istre in Reke Lemom Fusillijem. Ker je ravnatelj koprške srednje šole z italijanskim jezikom, smo se v pogovoru najdlje zadržali pri vprašanih šolstva za pripadnike italijanske narodnosti. Večjih težav na tem področju ni, saj je koncept dvojezičnega šolstva na Obali dosledno izpeljan, srečujejo pa se z velikimi problemi pri učbenikih za srednje šole. Oskrbljenost z osnovnošolskimi učbeniki je zadovoljiva, srednje šole z italijanskim jezikom v Kopru, Izoli in Piranu pa pestijo kratkoročno skoraj nerešljivi problemi. Stari učbeniki zaradi prehoda na usmerjeno izobraževanje ne veljajo več, učbeniki s Hrvaškega in iz Italije ne ustrezajo našemu učnemu načrtu. Čeprav je treba reči, da ima republiška izobraževalna skupnost razumevanje za probleme, vsaj še nekaj let ni pričakovati rešitve.

O uveljavljanju določil o dvojezičnosti pa Fusilli meni, da je potrebno spoštovati načelo ne glede na število pripadnikov. Če so vsi dokumenti – v administraciji, na primer v obeh jezikih – potem niso možni izgovori, da ne vedo, kdo je Italijan, ali pa koliko jih je. Da pa je vsaka demokracija, tudi za pravično ureditev položaja narodnosti, draga je logično. Za socializem je varovanje kulturne in jezikovne samobitnosti narodnosti izredno pomembno, vendar Fusilli opozarja tudi na ekonomsko osnovo, brez katere narodnost ne more biti samostojna. Zato so v Uniji Italijanov imenovali posebno skupino ekonomistov, ki naj pripravi predloge za morebitno gospodarsko dejavnost.

Novih pobud in radikalizma pri opozarjanju na nerešene probleme v zvezi s položajem narodnosti Fusilli ne jemlje kot negacijo prizadevanj dosedanjih vodstev, marveč bolj kot oživitve in svežino, ki jo prinašajo novi, ne samo mladi ljudje, ki so nezadovoljni s čakanjem, oklevanjem in počasnim razreševanjem vprašanj.

italijansko narodnost tako v Sloveniji kot na Hrvaškem. Poživilo se je zanimanje za njihove probleme, v svoje vrste

so pritegnili spet nove ljudi in tiste, ki so že izgubljali zaupanje. Ta nova iskanja so usmerili v izdelavo programske

Govorijo o umazani urbanistiki, o jedrski energiji, agrokemiji, strupenih odpadkih in o vse slabšem ozračju, pomanjkanju ozona. Ob tem omenjajo še posebej umiranje gozdov, nastajanje novih puščav in pa grozeče pomanjkanje vode.

Anketiranci so se strinjali, da so nove tehnologije zelo pomembne. Ob tem pa takoj opozarjajo na nujnost, da jih mora človeštvo tudi obvladati, kajti doslej jih ni dovolj učinkovito. Zato svetujejo, da je potrebno predrati na neraziskana področja. Zato so boj proti nepismenosti, trud za pravo in pravočasno prilagajanje vzgoje in izobraževanja sodobnim potrebam sveta in gospodarstva med najpomembnejšimi nalogami.

V znanstveno raziskovanje naše prihodnosti se je vključil tudi Unesco

SVET NA OBZORJU LETA 2000

V zadnji številki lanskega glasila Mednarodnega biroja dela iz Ženeve Bilten socialnih informacij je izšel zelo zanimiv članek o tem, kako se je UNESCO vključil v raziskovanje naše prihodnosti. Vsekakor mora ta organizacija že po svoji vlogi, ki jo ima v razvijanju izobraževanja, znanosti in kulture, pokazati posebno zanimanje za prihodnost človeštva. Ugotavljanje pričakovanih sprememb namreč ne more biti neznanstveno, diletantsko. In prav zato je ta organizacija zaupala del svojega programa Mednarodnemu združenju za futurologijo v Parizu. Ta organizacija je pred kratkim končala raziskavo in izsledke že objavila. Raziskava je bila anketna in v njej so sodelovali kulturni in znanstveni delavci iz vsega sveta. Anketirance so izbrali med priznanimi strokovno uveljavljenimi ljudmi, katerih objavljena dela dokazujejo njihovo znanje in obveščenost o sodobnih gibanjih. Anketirance so zaprosili, naj odgovorijo na vprašanje, kakšne bistvene spremembe lahko pričakujemo v naslednjih petnajstih letih. Skoraj 180 priznanih izvedencev je odgovorilo na to vprašanje, vendar je to samo 18 odstotkov vprašanih. Kljub temu avtorji pravijo, da je tudi to dovolj značilno za glavna svetovna področja. V povzetku poskušamo dati sliko temeljnih izsledkov iz raziskovalnega poročila.

Kaj nas čaka

Na 12 področjih so razdelili 36 vprašanj o bistvenih vprašanih človeštva. To so: mir in varnost sveta, človeške pravice, demografska pričakovana, prehrana in kmetijstvo, energija in naravni viri, razvoj trgovine, gospodarski razvoj, ekološko ravnotežje, vzgoja in izobraževanje, znanost in tehnologija, mednarodno sodelovanje, vrednote in družbene spremembe. Na vsako od teh vprašanj so anketiranci dali svojo diagnozo. Ob tem so, kar je zlasti pomembno, poskušali tudi opozoriti na vse tiste, pomembne ukrepe, da bi družba obvladala te razmere in težnje.

usmeritve Unije, ki se bo sestala v Bujah na začetku maja. Od nove listine, ki jo bodo predvidoma sprejeli na letni konferenci, pričakujejo radikalizacijo in oživitve nekoč že veljavnih usmeritev.

Sogovornika smo povprašali tudi za odgovor na mnenja, da čas njihove akcije ni bil primerno izbran, da so škodili slovenski manjšini v Italiji, pa da gre za konflikt generacij, boj za oblast in podobno. Juri je povedal, da decembra, ko se je vse začelo, niso niti vedeli za Mikuličev obisk v Italiji, da pa je njihova akcija bila koristna tako za Slovence v Italiji kot za Italijane v SFRJ. Mikulič je tudi neposredno v stiku s pripadniki manjšine lahko spoznal probleme. Tudi način se jim ne zdi neprimeren, saj so spodbudili demokratično in široko razpravo.

Veljajo pa samo argumenti, ne ideologizacija, meni Juri. Konec pomladi bodo tudi v republiški skupščini na pobudo SZDL pregledali uresničevanje posebnih pravic narodnosti. »Vsak je povedal, kar ga je težilo, nihče ni nikogar žalil, uspehi so veliki,« pravi Aurelio Juri. Zdaj bodo skušali uvesti poseben debatni krožek pri Uniji, v katerem bodo postopoma, sistematično in strokovno obravnavali vse probleme.

Tudi konfliktu generacij Juri ne pripisuje posebne teže. »Marsikdo je res prizadet, toda sedaj se vračajo in znova uveljavljajo ne, neki novi ljudje, marveč tisti, ki so v skupnosti že delovali, pa so jih odstranili, ker naj bi bili moteči. Ne gre za rezanje glav, toda hočemo, da nas poslušajo, upoštevajo. Če želimo pozitivni zaspano stanje, še ne gre za boj za oblast.« In »fantje«, kot sedaj radi imenujejo podpisnike apela – čeprav v glavnem fantje niso več – doživljajo v krogu svoje narodnosti večinoma podporo in priznanje, ker so jih zbudili iz dremanice.

Igor Žitnik

Jože Tavčar

Franc Šetinc, član predsedstva CK ZKJ

BOMO ŠLI NAPREJ ALI NAZAJ - TO JE ZDAJ VPRAŠANJE!

»Tu in tam je slišati pritožbe, češ da se Slovenija vede kot nekakšna avantgarda in da hoče biti kapa nad Jugoslavijo. Ne zanikam, da se včasih posamezni prenapetosti postavljajo »s slovenskimi idejami«, kot da jim atribut slovenski že sam po sebi daje patent absolutne naprednosti in obveznosti za vso Jugoslavijo. Ni pa mogoče sprejeti očitka, češ da obtožujemo Jugoslavijo, ker ne sledi Sloveniji v demokraciji, gospodarjenju, spoštovanju civilizacijskih vrednot in podobnega, kajti to ni specifično slovenski imperativ, to je duh programa ZKJ.« Tako je dejal Franc Šetinc, član Predsedstva CK ZKJ, na minuli seji Centralnega komiteja slovenskih komunistov. Na njej je razgrnil tudi svoja videnja odnosov v ZKJ, predvsem pa v jugoslovanskem partijskem vrhu (ne)enotnosti, kjer ni zanikal razlik, vendar je opozoril tudi na škodljive kampanje, ki jih poskušajo organizirati posamezniki ter vehementno napadati vse, kar diši po nevarnosti delovanja meščanske desnice, nočejo pa videti tudi nevarnosti dogmatizma in unitarizma.

Franca Šetince, po srcu še zmeraj novinarja in po dolžnosti politika, smo v našem uredništvu prosili za pogovor. Odzval se je našemu vabilu in v odgovorih na vprašanja o aktualnem jugoslovanskem družbenem vsakdanjku odgovoril tudi na tista, ki ta čas v nekaterih krogih prihajajo na dan v povezavi s »Kavčičevim dnevnikom«. Pogovor je za objavo pripravil odgovorni urednik Marjan Horvat.

Jugoslavija se že osmo leto zvija v krčih družbene krize. Na dan so privrele tudi v preteklosti zakrite stvari, Jugoslavija se vse bolj razobličuje in zdi se, da tudi vse bolj povprašuje po svoji identiteti.

Zveza komunistov je danes edina realna politična sila, ki je objektivno sposobna (še zmožna!) dati jugoslovanski družbi program prenove, vendar se vse predolgo izgublja v razčlenjevanju razmer, v nekakšnem mazohističnem »obračunavanju« z vzroki za krize in s krizo v njej sami, programa za izhod, jedrnatega in konsistentnega pa ji ni uspelo oblikovati. Se vam ne zdi, da se

pri nas soočata dva koncepta družbenega razvoja - birokratsko-etatistični in samoupravno-socialistični, moči za prevlado slednjega, sprejetega že v programu ZKJ in na zadnjih kongresih pa ZKJ nima.

To moč bomo morali zbrati v sebi, kajti mogoča je samo ena pot iz krize: pot prenove naše družbe, našega gospodarstva, tudi naše Zveze komunistov. Po vojni smo imeli silne protidogmatske prodore, programsko-idejne vzpone, ki so mnogo pomenili ne samo za nas, ampak tudi za svet. Imeli smo 1948., 1950., 1952. in končno 1958. leto ko smo sprejeli Program ZKJ, katerega 30-letnico praznujemo te dni. Zdaj ni čas za samohvalo, kritično moramo pregledati, zakaj v mnogih stvareh nismo več na višini tega programa. Takšno kritično samoizpraševanje je nujno, če hočemo pogumno naprej. Vprašati se moramo, zakaj se je tako okrepila dogmatska zavest, zakaj nam je šla tako globoko pod kožo, kot se temu reče. Tačas se kaže tako, da se skoraj davimo v gospodarskih in drugih težavah, v praksi pa je še toliko odpora proti hitrejšemu uvajanju tržišča, selektivnih ekonomskih zakonov, razvijanju drobnega gospodarstva, sproščanju zmogljivosti v kmetijstvu, v turizmu in drugod. Ne smemo več dovoliti, da se nam kot prednostni vsilijo vsi programi, vsa podjetja, vsi ekstenzivni in intenzivni načini gospodarjenja. Ekonomska politika, ki to dovoli, vodi v pogubo. Kjer je vse prednostno, ostaja samo politika preživetja. To je za koga morda časna rešitev, toda za razvitejša gospodarstva je to zagotovo katastrofa. Preveč nas je strah kapitalizacije družbe, tako zelo strah, da se pogosto niti ne zavemo še hujše nevarnosti birokratizacije in dogmatizacije naših odnosov, našega življenja.

Že večkrat sem navajal znamenito Kidričevo svarilo, da pragmatizem v gospodarstvu poraja birokratizem, da administrativno izmišljanje predpisov od zgoraj duši ekonomske zakonitosti in da nespoštovanje ekonomskih zakonov vodi v zastoj in nazadovanje. To je sedaj naša resnica, ki se jo moramo čimprej zavedati, da bi našli pot iz krize v novo kakovost gospodarjenja in življenja sploh!

Kot na dlani je jasno, da temu botrujejo tudi pomembne razlike v pogledih, kako iz družbene krize, ki so se nakopile v jugoslovanskem partijskem in državnem vrhu. Kako jih prebroditi in potlej

na osnovi novega razmerja sil ustvariti program za izhod iz krize?

Prišlo nam je v navado, da rečemo, da med nami v jugoslovanskem političnem vrhu ni razlik v ocenah ključnih vprašanj socializma in socialističnega samoupravljanja. Deklarativno ne, v praksi pa zelo pogosto! Kajti, če bi bili zares tako enotni, potem bi že ugotavljali prve pomembne rezultate v boju za gospodarsko stabilizacijo.

Hočem reči, da ne smemo bežati pred odgovornostjo za povečevanje razlike med normo in stvarnostjo, za trdoživno ohranjanje dualizma, v katerem se birokratizem krepi, samoupravljanje pa se kruši.

Nekaj nas ovira, da ne moremo storiti usodnega preobrata, ki bi omogočil, da bi izšli iz sedanje agonije gospodarstva. Prav sedaj je pred nami naloga, da storimo nekaj odločnih potez, da se osvobodimo inflacijskih, birokratskih in dogmatskih okov!

Drži pa tudi resnica, da vsem tegobam, ki nas krotovičijo, ne bomo kos, če ne bomo ustvarili demokratičnih, gospodarskih in političnih odnosov in razmer, v katerih bodo vznikala nova razmišljanja, ideje in projekti. V nekaterih delih družbe te nove ideje so, vendar se zdi, da se nanje gospodarski in politični vrh Jugoslavije ne znata pravilno odzvati. Še več, do zdaj je reagiral celo neprimerno, bolj omejevalno kot spodbujajoče. Kako ločiti, kateri predlogi iz baze imajo racionalno jedro, so na liniji iskanja izhoda iz krize in ustvarjanja demokratičnih odnosov v družbi in kateri ne?

Zahtevati moramo javnost dela vseh organov brez izjeme. Potem pa moramo ocenjevati ideje, programe, vizije itd. ne po tem, ali prihajajo iz Slovenije ali Srbije ali iz katerega koli drugega dela naše države, temveč po tem, kakšna je njihova vrednost za vso Jugoslavijo in za vsak njen del posebej. Vzemimo si več časa, preučujmo gibanja v posameznih okoljih, ocenjujemo jih na podlagi argumentov, namesto da jih uporabljamo kot povod za nevarne razdore med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi. Sam, na primer, ne morem sprejeti očitka, češ da v Sloveniji obtožujemo Jugosla-

vijo, ker ne spremlja Slovenije v razvoju demokracije, gospodarjenja, spoštovanja civilizacijskih vrednot in standardov, kajti to ni nekakšen poseben slovenski imperativ, to je nujnost vse Jugoslavije, če želimo, da bo šla v korak z razvojem sodobnega sveta in sodobnega socializma. Večina ljudi v Sloveniji želi, da gre Jugoslavija hitreje naprej, vsekakor ob spoštovanju identitete vsakega naroda in narodnosti, vsake republike in pokrajine. Vsak narod mora svobodno in samostojno razvijati svojo identiteto, seveda ne zaprt vase, temveč čimbolj odprto do drugih narodov, tudi največjih. To je najboljša pot za krepitev moči Jugoslavije kot celote, Jugoslavije kot skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti. Čimbolj bomo vztrajali pri nacionalni politiki, ki je v preteklosti prestala vse preizkušnje in s katero smo si pridobili ugled in veljavo v svetu, tem večjo osvobodilno, emancipatorsko vlogo bo imel delavski razred v Jugoslaviji.

Tito je že leta 1942 dejal, da se mora partija prilagajati nastalem spremembam, ker jo sicer dogodki potisnejo ob rob in jo spremane v nemočno opazovalko družbenega dogajanja. To dandanašnji ne velja nič manj, kajti zdi se, da preveč zlorabljamo pojem »vodilna vloga«, saj ga imamo pri roki za vsako rabo, tudi tedaj, ko si ga v kakšni akciji ali kakem projektu sploh ne zaslužimo. Enako velja tudi za demokratični centralizem, ki pogosto pomeni za koga samo demokracijo brez obveznosti, za forume pa le centralizem brez notranjepartijske demokracije, zlasti se, kadar forumi komunicirajo s članstvom pretežno s komuničkimi. Načelo demokratičnega centralizma je tudi posebna oblika notranje demokracije med deli in vso ZKJ. Kolikor je tega manj, toliko je več birokratskega centralizma ali pa popačkov v obliki »federalizacije« Zveze komunistov Jugoslavije.

O teh in drugih vprašanih bo stekla odkrita beseda na bližnji konferenci ZKJ. Najlepša oddolžitev Programu ZKJ bo, če bomo vztrajali na njegovi poti oziroma, če se bomo v nekaterih rečeh vrnili na njegovo magistralo!

Jugoslovanski politični vrh marsikdaj reagira na drugačno razmišljanje kontraproduktivno. Še več, obremenjuje se z manj pomembnimi vprašanji in se s komuničkimi hajkaško opredeljuje ter tako povzroča ogorčenje med ljudmi. Ogorčenje pa predvsem zato, ker daje

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh.

Uganke iz Dalmatinove

Dušan Rebolj, sveži veter v slovenskem sindikalnem vrhu, je obiskal naš kolektiv. Ob sendviču in pivu je natresel kup zanimivih misli. Najbolj vredna se nam je zdela tista o zlobni lupi, ki da ji namenjamo bistveno premalo prostora. Dušan Rebolj bi jo razširil kar na celo stran - saj bi tako vanjo le lahko posadili kakšno cvetko iz sindikalne hiše. Ker besede ob pivu vedno sila resno jemljemo, naj bo tole prvi korak.

Druga je napravil Reboljev sopotnik Ladislav Brolih, ki je novinarjem Delavske enotnosti uničil ves delovni dan. Zastavil jim je namreč uganko, kaj pomeni kratica BMW in po dolgem mukah jo je moral vendarle sam razvozljati - Branko Mikulič Wunderland.

Klerikalizem prodira

Ko smo se pri zadnji steklenici zaobljubili, da ne bomo skrenili s Kučanove poti, smo se bistrih glav in vedrih src spet lotili dela. Najprj smo pretresali domislice, ki jih je nasul Bogomir Kovač med nedavnim obiskom pri nas. Recimo o Marxu, ki je razvijal judovski koncept - izbranega ljudstva, ki potuje v obljubljeno deželo. Potem je partijo primerjal s cerkvijo, saj sploh ni zainteresirana za raj na zemlji. Potem bi raj ne bil več raj, zemlja ne zemlja in partija, pardon, cerkev, bi izgubila svoje poslanstvo.

Takšnele teze bo moral Bogomir Kovač nujno soočiti s pogledi Staneta Dolanca, ki mu je klicanje boga na pomoč le ustvarilo košček raja na zemlji. Planico namreč. Začne se z Mobutujem, potem pa...

Iz te slovenske prej pijanske kot športne Meke nas pelje pot po Savi navzdol. Prva postaja Zagreb, novoodprta podružnica znamenite Stadlerjeve šole. Zagrebški temeljni javni tožilec je najprej začasno prepovedal Studentski list, ki so ga potem dokončno vrgli proč. Naš dobro organizirani tajni oddelek specialne vojne nam je to številko SL kajpak preskrbel. Prebrali smo jo še bolj skrbno kot sicer in se strinjali s prepovedjo. O našem velikem prijatelju Mobutuju, brez katerega si Jugoslovani pač ne predstavljamo poti naprej, so napisali grozovite stari. Izdali so, da ima zasebni bančni račun, težek tri milijarde dolarjev. Verjetno je prav to podatek, ki bi lahko najbolj vznemiril zagrebško študentsko javnost. Ali pa celo koga drugega, češ, če so izvrtali Mobutujev račun...

Polič je za pluralizem

No, ja, jaz se na njihovem mestu ne bi bal. Naš tisk je vendarle dovolj korekten, da bi takšnih čisto zasebnih stvari ne širil med ljudi. Korektnost tiska dokazuje že Politika ekspres. Ker jih Zoran Polič zaradi intervjuja v tem listu zdaj dobiva od vseh strani po buči, ga je Politika ekspres pošteno vzela v zaščito. Aleksandra Plavevska, predlagana za častno državljanko naše republike, je seveda napadla vse, ki napadajo Poliča. Pravi, da jim ni všeč le zato, ker se zavzema za

skupno Jugoslavijo in za Slovenijo samo v njej. In ker je, lej ga šmenta, za pluralizem.

Častna paralela

Pluralizem si Zoran Polič predstavlja pač po svoje. Z vso pravico. Pluralizem je kolikor hočeš. Tako so pluralistično cenzurirali Katedro in spet pluralistično lahko preberemo v Studentskem listu prav cenzuriran stavek - Dopisnik AFP je takole povedal: »Morda vas bom šokiral, 4 leta sem bil v Južni Afriki na Slonokoščeni obali, in mislim, da lahko zelo lahko potegnem paralelo med položajem v Afriki in Jugoslaviji.« Ne vem, zakaj naj bi bila vzporednica tak problem, saj smo ja nevrščeni in nas takih paralel pač ni sram.

Bodimo nesrečni

Sram je pa mene in to krepko. Tako mirno sem prej pil tisto pivo, s čisto vestjo sem ga tudi plačal - in zdaj berem v NIN, da sem ga pravzaprav plačal s tujim denarjem. Podatki Lazarja Drakule me prepričujejo, da Smole laže, ko pravi, kako stane federacija Slovenijo 10,5 odstotka družbenega proizvoda. Zdaj berem, da nas federacija sploh nič ne stane in da z njo celo zaslužimo. In sploh Lazar ne verjame v srečo ene v razmerah nesreče druge nacije. Naj kar verjame, da prav preveč srečni tudi Slovenci nismo. Še posebej ne v mariborski občini Tezno, kjer so siromaki ostali brez predsednika občinske skupščine. Vjesnik piše, da je eden od kandidatov to funkcijo zavrnil, češ da ne želi biti marioneta, Reva, ki si ne upa v boj. Je pa že Franc Šetinc vse drugačna kore-

nina. Pravi, da se je leta 1972 odločno upiral odhodu v profesionalno politiko, ker je še naprej želel delati v novinarstvu. Dodaja, da bi največ o poteku tega »prepričevanja« lahko povedala Marinc in Popit.

Uboga Smoletova glava

Ali bosta ali ne, ne vem. Ne vem niti tega, kaj bo povedal Jože Smole. Rekel je sicer, da bo šel na vešala - toda ne tista, ki bi jih postavili v Sarajevu ali kje drugje. Le domačim se je zaobljubil. Zagrebški borci ga ljubijo in ljubeč svarijo, češ da bo verjetno spremenil mnenje, ko se bo kontrarevolucija pojavila v njegovi republiki, kar ga bo lahko stalo glavo.

Uboga Smoletova glava. Pa sploh vse naše glave, ki naj bi bile srečne na račun tuje nesreče. Kaj vse morajo preleteti. V isti številki Dela pišejo o modrovanju Vlada Janžiča pod naslovom »Demokracija ne bo rešila ekonomije«. Tik zraven razmišlja Sonja Lokar pod naslovom »Etatizem nas pelje v pogubo«. In spet blizu snuje v Celju in Iraku prekaljeni borec Jože Volfand o večji gospodarski učinkovitosti, več demokracije...

Pa se znajdi. Pa ne, da je iz Beograda privihrala Miloševićeva diferenciacijska vihra in se pri nas začela kar spontano. Brez partijske komande in kar v časopisnih naslovih? Še dobro, da vse dvome in malodušje brž odpihne Stane Dolanc. Na razširjeni seji MK ZK Beograda nam je vsaj nekaj premega začrtal - S sovražniki ne more biti dialoga! Vsaj nekdo, ki je v tej zmedii ohranil jasno glavo.

Ciril Brajer

preveč pozornosti manj pomembnim vprašanjem (pisanje v posameznih časnikih in revijah), namesto da bi se vsaj tako zagnano lotil gospodarskih vprašanj in vprašanj družbene ureditve!?

Komunikeji so slabša stran našega dela. Naše razprave tako zelo posplošijo, rekel bi – sploščijo, da ne vidiš v njih nobene produktivne diferenciacije, ki je najboljša pot do enotnosti. V njih je preveč ponavljanja že znanega, preveč fraz.

S komunikeji smo napadali centre odtujene družbene moči, medtem pa so nastajali konkretni »agrokomerci«, ki so kot hobotnica s svojimi lovskimi dušili samoupravljanje.

Pozivali smo k ustavnosti in zakonitosti, medtem pa so mnogi posamezniki nekaznovano razsojali o tem, kateri zakon je dober in se ga je treba držati kateri pa je slab in ga je treba prezreti. Preveč je forumskih obsodb negativnih pojavov, sovražnikov vseh vrst, namesto da bi pomagali ljudem – organizacijsko, teoretično, idejno, informativno itd. – predvsem v prizadevanjih za pozitivne programe na vseh področjih družbenega življenja, da bi bili s tem tudi močnejši v spopadu z nasprotniki socializma in socialističnega samoupravljanja.

Verujem v nujnost javnosti dela vseh organov. To je imperativ našega razvoja, če se hočemo bolje zavarovati proti nevarnosti birokratizacije našega življenja. Brez javne kritike ne moremo iz krize, brez nje ni mogoče razločevati znanja od neznanja, demagogije od argumenta, velikih besed in zaljubljenosti v vzvišene cilje od resničnih rezultatov naših prizadevanj za naprednejšo, svobodnejšo, bolj humano družbo.

Kako pridobiti ljudi? Zveza komunistov jih ne bo, če ne bo s svojimi programi, ki bodo imeli tudi mobilizacijski naboj, začela reševati pravih družbenih problemov. Svoje programe mora predstaviti v SZDL, saj je to prostor za njihovo ovrednotenje in tudi družbeno potrditev. Se več, to je tudi prostor za resnično pridobitev vseh ljudi. Žal pa SZDL še ni takšna, kakršna bi ustrezala spočetim demokratičnim tokovom. V Sloveniji je morda bolj kot drugod sposobna sprejeti različna družbena gibanja, drugod pa je še zmeraj le podaljšana roka partije. Nekateri se bojijo zlitja partije s SZDL, drugi spet živijo v strahu, da bi se lahko SZDL razvila v nekakšen »maspok«. Sklepi CK ZKJ o SZDL so ostali na papirju.

V vašem vprašanju vidim tudi moj odgovor. Ne sme nas biti strah široke pobude ljudi. Kadar smo se v preteklosti oprli nanjo, smo bili vedno sposobni storiti korak naprej. Vsako oklevanje se nam je brž maščevalo z zastojem v razvoju.

Na zadnji seji CK ZKS smo v šali dejali, da drugod na moč hvalijo Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije. Smemo biti ob takšni pohvali samozadovoljni ali bi bilo bolje, da se vprašamo, kakšna neki je socialistična zveza v drugih delih države, če za našo pravijo, da je najboljša? SZDL moramo hkrati razširjati in jo utrjevati, predvsem pa ne dovoliti, da bi zastala ali nazadovala. Biti mora dejavnik graditve politike na vseh ravneh, ne samo razlagalec ali samo propagandist. Pojavljati se mora v vseh fazah, ne pa šele na koncu, ko je že vse sklenjeno. Biti mora učinkovit dejavnik boja mnenj med enakopravnimi ljudmi, ne glede na to, ali so člani ZK ali ne. Razširjati jo je treba predvsem spodaj, kajti ponekod zares deluje kot narobe obrnjena piramida, kar pomeni, da je na vrhu dosti aktivnosti, spodaj pa čedalje manj.

Ni nobene nevarnosti »maspokreta«, če ne bomo dovolili kakršnega koli politikantstva, negativne politizacije interesov namesto samoupravnega usklajevanja in sinteze... brez boja za oblast birokratskih forumov ali ozkih skupin za pritisk.

Vsebina političnega dela mora izhajati iz osnov naše socialistične biti, iz težnje, da bi si delovni človek kot resnični subjekt urejal življenje kar najbolj enakopravno, demokratično in humano, da bi znal izkoristiti in varovati naravno bogastvo in kulturno dediščino, da bi znal razvijati in bogatiti svoje znanje in svoje duhovne kulturne vrednote. Kaj je demokracija? Je to, kar imamo v Sloveniji ali to, kar zapažamo v Srbiji?

Demokracija mora biti produktivna, z njo se moramo zavzemati za tak razpored družbene moči, da bo dobilo prevlado tisto, kar je naprednejše in bolj humano. Kaj je zna-

čilnost demokratičnih procesov v Sloveniji? To so predvsem prizadevanja, da bi bila zveza komunistov zares zveza, ne pa partija na oblasti. Trudijo se, da bi bila socialistična zveza usmerjena k živim problemom ljudi, ne pa k birokratskim strukturam in formalnim institucijam. Postopno se osvobajajo klasičnih kadrovske nomenklature, kar pomeni, da prihajajo na odgovorna mesta ljudje iz širšega zaledja družbene ustvarjalnosti, ne pa zgolj iz nekakšne »čiste politike«. Poskušajo se osvoboditi hipotek preteklosti, priznati zmote in zablode, ne pa jih opravičevati z »objektivnimi okoliščinami« in podobnim. Ubrali so pot opiranja na lastne sile, če se nočejo utopiti v močvirju lastne nemoči in malodušja. Prizadevajo si, da bi bil pluralizem zares pluralizem različnih interesov in pogledov, ne pa zgolj pročelje za razne monopole.

Kaj je značilno za demokratizacijo odnosov v Srbiji? Ne bom se pridružil tistim, ki menijo, da je vse v Sloveniji čisto zlato, v Srbiji pa zarjavelo železo. Treba se je pogledati v družbene procese v Srbiji, da bi lažje razumeli vso njihovo protislovnost. Za to mi tu zmanjkuje prostora. Naj povem samo šalo, ki je nastala iz pogovora s predsednikom CK ZK Srbije Slobodanom Miloševićem. Članek v »Mladini« me je napadel, češ, kako se morem zmrzovati nad dogajanjem v Srbiji, ko pa sem bil sam pred več kot desetimi leti prav tak, kakršen je sedaj tovariš Milošević. »Duhovito,« se je nasmejal predsednik srbskega CK, »torej sem na dobri poti – na poti v demokracijo?«

V demokratičnih odnosih se kaj hitro zgodi, da ljudje, ki so bili v preteklosti na najvišjih položajih v družbi, izgubljajo zaupanje. To je pravzaprav normalno, kajti bolj ali manj so bili soudeleženi pri ustvarjanju jugoslovanske gospodarske, politične in moralne krize. Zaznati pa je tudi neke vrste politično diskvalifikacijo ljudi, ki so prevzeli vodilne položaje v začetku sedemdesetih let. Rekli ste, da je tudi vas prizadel primer Marinc.

Ne jezim se na kritiko ljudi, saj vem, da jih sedanje krizne razmere in naše oklevanje, da izidemo iz njih, jezijo tako, da bi skočili iz svoje kože, kot se reče. Ne morem pa sprejeti obrekovanj, podtikanj, kakršnih je bil deležen Andrej Marinc. Res je bil referent na 29. seji CK ZKS, ko smo se razšli s Stanetom Kavčičem, toda tu so še centralni komite, kongresi, ki so potrdili takšno politiko. Tu je, naposled, še zgodovina, ki mora soditi stvarjem v času in pristo-

Naš Zorči

Da je naš Zorči dregnil v pravi osir, pričajo tudi številne revizionistične polemike z njim, v katerem mu njegovi razredni sovražniki skušajo dokazati narodno izdajstvo. Čista neumnost: kako lahko tak človek kot je on izda svoj narod, ko pa je ja vse svoje svetlo življenje posvetil dokazovanju utemeljenosti marksistične misli, po kateri proletarec nima domovine.

Četa vojakov

Dr. Veljaku Rusu, Milanu Apihu, Miletu Setincu in njim podobim revizionističnim tičem dežurni zlobec sporoča: »Velika misel našega bodočega velikega vodje Stipeta Suvarja, po kateri teh nekaj intelektualcev lahko »sredi« že ena sama četa vojakov, še velja!«

Boris Bergant

Specialna vojna proti JLA in temeljnimi pridobitvam naše velike stvari se še kar širi. On dan je sprožil svoj zahrbtni kanon še do večeraj docela naš predsednik Dušva slovenskih novinarjev Boris Bergant. Le koliko dolarjev neki od tistih 200 CIA milijonov je pristalo na Bergantovem züriškem računu?

Marjan Orožen

S tem v zvezi velja omeniti še vedno aktualno in veliko misel nekdanjega prvega borca za delavsko stvar v Sloveniji Marjana Orožna, ki jo je pobral na začetku uvajanja usmerjenega izobraževanja (beri: povojni schneel Kurz šoli): »Idea postane materialna sila šele, ko jo sprejmejo množice!«

Ivan Koželj

Svoje mesto v Zlobni lupi si ta teden še posebej zasluži direktor ljubljanskega Plutala Ivan Koželj. Možaku je v specialni vojni uspelo zmanjšati slovenski prispevek za vreo brez dna na jugu za kakih 600 milijonov dinarjev.

Niko Bricelj

Počasnem umiku v samoto se je vnovič zganil

novomeški temeljni javni tožilec Niko Bricelj ter že odredil pripor za akterje najnovejše afere z enaindvajsetimi. S tem je dokazal, da so bile trditve o dvolični morali njegovega tožilstva gola izmišljotina. V kratkem pa bo menda ponovno začela obratovati zdaj že znamenita Mišijeva tovarna za proizvodnjo političnih mrtvecev.

Bogo Sajovic

Bogo Sajovic, urednik v uredništvu Pavlihe, eden prvih alternativcev in glavnih akterjev v specialni vojni (že leta 1983 je sodeloval pri objavi slike teritorialca s fračo v roki) pa je izjavil, da vidi največjo pomanjkljivost spiska 481 v tem, da na njem ni njegovega imena.

Dežurni zlobec: Kuli

ru, ne pa dovoliti, da se posameznika iztrga iz celote gibanj in se ga napade iz političantskih nagibov.

Meni, denimo, pripisujejo »izum« komisij za ugotavljanje izvora premoženja in posebne obrazce, čeprav so takšni ukrepi izšli iz stališč 3. seje konference ZKS o socialnem razlikovanju, ko osebno še nisem mogel odločilno vplivati na politiko.

Toda moji »kritiki« prezrejo moja tedanja opozorila, objavljena v reviji »Naša obramba« in drugod, da se moramo varovati strasti, napetosti in nerove, ki je podobna stikanju po tujih žepih. Ostro sem grajal posameznike, ki hočejo ZK spremeniti v nekakšno rubežne komisije, popisovalce in podobno.

Ste brali »Kavčičev dnevnik«, v katerem je omenjen tudi njegov pogovor z vami?

»Kavčičeva dnevnika« še nisem bral. Po njegovem odstopu sem se dvakrat sešel z njim, obakrat po dogovoru s slovenskim političnim vodstvom. Vsakokrat mi je zatrjeval, da je ostal zvest socializmu in da glede tega med nami ni razlik, ostale pa so še naprej razlike v pogledih na način in pota pri graditvi socializma in socialističnega samoupravljanja...

V dnevniku piše, da sta ga po znani seji, na kateri je pristal na odstop, Popit in vi poklicala v pisarno... Kakšen pogovor je bil to?

Stane Kavčič je želel, da se pogovori s Francetom Popitom o tem, kakšna bo njegova usoda. Po naključju sem bil na hodniku in tovariš Popit me je povabil, naj grem z njima v pisarno. Kavčič je vprašal, kako bo z njegovo upokojitvijo in z nadaljnjo politično dejavnostjo. Popit mu je odgovoril, da se bo upokojil s plačo predsednika vlade, da pa ni zaželeno, da javno politično deluje s stališč, ki so v republiškem vodstvu ostala v manjšini.

Je res, da je Stane Kavčič bil do smrti član ZK, da je hodil na sestanke in plačeval članarino?

Kasneje so me drugod v Jugoslaviji večkrat spraševali, kako je mogoče, da je Stane Kavčič ostal v zvezi komunistov. V odgovorih sem se vselej skliceval na misel Edvarda Kardelja, po kateri človeka, ki ostane v manjšini, ne bi smeli politično diskreditirati. O tem sem napisal tudi članek v »Teoriji in praksi.« Kmalu so se pojavila vprašanja iz posameznih osnovnih organizacij ZK, češ ali so takšna razmišljanja v skladu s stališči 29. seje CK ZKS. Kmalu so se stvari poglele, ker se je pokazalo, da to ni moja »osebna politika«, saj je šlo za stališča, ki so imela podporo slovenskega političnega vodstva.

Bilo je tudi precej podtikanj, češ da je »obračun s Kavčičem« samo pesek v oči in da v Sloveniji v resnici nadaljujejo staro politiko, le da v novi preobleki. Dogmatske sile v Jugoslaviji so že od nekaj očitale Sloveniji, da zganja nekakšen avantgardizem, da razvija sumljivo, gnilo demokracijo, da poveličuje Osvobodilno fronto oziroma SZDL in da podcenjuje partijo oziroma zvezo komunistov. Na vojaškem posvetovanju v Stolich leta 1941 je bilo našim predstavnikom težko pojasniti vso veličino Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je bila zlasti v Ljubljani »država v državi«. Ni bilo Kardelja in Kidriča, da bi pojasnila, da je moč OF enaka veličini katerekoli množične vstaje v Jugoslaviji. Tudi Ivo Lola Ribar, ki je bil sicer navdušen nad polemom narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji, ni mogel razumeti, zakaj tolikanj poudarjajo pomen OF in »zapostavljajo« vodečo vlogo Partije. Ranković je kmalu po vojni »masiral« Kidriča in Marinka zaradi »slovenskega nacionalizma«. Teško se je uveljavljalo spoznanje, da razlike ne motijo, če se povezujejo, namesto da bi se izključevale.

V Jugoslaviji nas ne združuje uniformnost namišljenih skupnih interesov, temveč enotnost skupnega in enotnost vrste razlik, ki v ničemer, prav v ničemer ne ovirajo napredka Jugoslavije, temveč so pogoj zanj.

Seveda posebnosti enega okolja ne morejo iti na račun posebnosti drugega okolja; nesprejemljivo je tehtanje, kaj in čigavo je več vredno. Politična in kulturna provincialnost je poudarjanje svojega z zaničevanjem drugega, sosedovega. Takšno vedenje ni le provincialno in izraz slabotnega duha, temveč je tudi nevarno. In tega se moramo zavedati povsod v Jugoslaviji.

Toda na srečo so v vseh delih Jugoslavije tudi demokratično opredeljeni ljudje, ki pravijo, da bi si morali Slovenijo izmisliti, če je ne bi imeli. Pri tem mislijo na to, da se v takšnem razvitejšem okolju prej kot drugod pojavijo nove ideje, in prej se pokažejo tudi napake in deformacije. Slovenija je res najrazvitejša republika v Jugoslaviji, toda zato so tudi najrazvitejši njeni problemi!

Na minuli seji CK ZKS ste pred vodstvom slovenskih komunistov razgrnili svoje videnje današnjih družbenih razmer in predvsem odnosov in delovanja v jugoslovanskem partijskem vrhu. Ali gre morebiti za alibi glede na sedanje razmere?

Morda. Ni me toliko strah same krize, bolj se bojim oklevanja pri iskanju konkretnih poti iz nje. Večkrat sem ponovil opozorilo, da ne smemo zamuditi trenutka, ko je še mogoče ustaviti negativna gibanja in jih obrniti v pozitivno smer.

Pošastne posledice uveljavljanja banke dogovorne ekonomije

KAKO DO PRAVE BANKE

Jugoslovanski bančni sistem je na usodnem razpotju: ali se naprej ostati finančna ekspoziura politične oblasti ali se preoblikovati v avtonomen poslovni sistem? Odgovor kajpak ni odvisen od delavcev in strokovnjakov v bankah, temveč ga gre iskati v družbenih opredelitvah (ustavna dopolnila), ki so pred nami. O spremembah na tem področju torej ne moremo razmišljati zunaj konteksta radikalnega spreminjanja koncepta združenega dela nasploh. Samo za primer: tržnega gospodarstva ni in ne more biti brez učinkovitega trga kapitala oziroma temu primerne finančne sistema. In narobe, o trgu kapitala ne moremo razpravljati, če se bo nadaljevalo tako imenovano poenotenje oziroma centralnoplansko urejanje gospodarjenja. O katastrofalnih posledicah sedanjih smeri in možnostih, ki naj bi jih ustvarili z nujnimi spremembami, je stekel pogovor s Stanetom Valantom, podpredsednikom Ljubljanske banke Združene banke.

Valant se v razčlembi obstoječega koncepta ni mogel ogniti nekaterim ideološkim temeljem, ki so podlaga tudi sedanjemu bančnemu sistemu. Tu je kajpak na prvo mesto postavil zasnovano obstoječega nelastninskega koncepta družbene lastnine. Če vemo, čigava je pravzaprav ta lastnina (najbolj neposredno je na to vprašanje odgovoril v svojem predvolilnem golažu zdaj še edini kandidat za predsednika predsedstva SR Slovenije Janez Stanovnik), potem nam mora biti tudi zelo hitro jasno, čigavi so finančni potenciali bank oziroma kdo in kako z njim upravlja. Stvar je zelo razvidna že iz same organiziranosti bančnih organizacij, ki se v svojih temeljnih opredelitvah ne razlikuje kaj dosti od, denimo, organiziranosti lovskih in gasilskih organizacij. Poglejmo, kaj se je dogajalo po letih 1974 in 1976, ki ju jemljemo za nekakšna mejnika pri uvajanju dogovorne ekonomije. Naj odgovorimo s primerom. Svojas je Ljubljanska banka ustanovila v Prištini svojo poslovno enoto. Z uvajanjem nove zakonske regulative, ki jo je opredelil zakon o združenem delu, pa je Ljubljanska banka kot nekdanji poslovni sistem razpadla. Ustanovi-

telj nove Ljubljanske banke Združene banke je zdaj postala tudi nova temeljna banka v Prištini, ki pa ni bila več zgolj poslovna enota nekdanje Ljubljanske banke, temveč povsem samostojen poslovni subjekt. To pa praktično pomeni, da nova Ljubljanska banka Združene banke ni imela več nobenih pristojnosti nad banko v Prištini, kar izhaja že iz samega akta ustanovitve.

Da te kap

S tem je bil krog sklenjen. Nekdanji monolitni poslovni bančni sistem se je atomiziral in teritorializiral. Z banko v Prištini kot tudi v Ljubljani, Novem mestu, Sarajevu in Skopju so dejansko začeli upravljati lokalni politični mogočniki. V tem trenutku že lahko govorimo o veliki nesreči, ki je doletela jugoslovansko gospodarstvo. Prav tu je namreč iskati temelje za kasnejše Fenije, Agrokomerce, Obrovce in podobne izdelke voluntarističnega, etatističnega in če hočete tudi politično zaplankanega pristopa k alokaciji kapitalov. Stane Valant je glede tega prav z grenkobo dodal nepojmljiv podatek (nepojmljiv kajpak za sodobne družbe s tržno naravnanim gospodarskim siste-

mom) po katerem je bila banka v obdobju od leta 1977 do 1985 zakonsko opredeljena celo kot ustanova, ki ne sme ustvarjati dohodka. Kakšen motiv za gospodarjenje s finančnim kapitalom so imeli v tem obdobju delavci v bankah, si lahko samo mislimo. Ali nov nepojmljiv nesmisel: v tem obdobju se je »dohodek« bank delil ne po merilih vloženih sredstev v banko, temveč po tem, koliko je kdo od nje dobil posojila. Da te kap!

Vse to pa še zdaleč ni vse. Sistem atomizacije nekdanjih bančnih poslovnih osebkov je bil tako dosleden, da je priznaval kot sestavni del bančnega sistema celo interno banko, čeprav je vsakomur že dolgo jasno, da to ni banka, temveč le dobro organizirana finančna funkcija. Stane Valant poudarja, da seveda nima nič proti internim bankam, saj v njih vidi celo dobre gospodarje z denarjem, kar pa še zdaleč ni vsa funkcija prave banke.

Posledice atomizacije in teritorializacije bančnega sistema so pošastne. Ljubljanska banka Združena banka ne odgovarja za poslovanje »svojih« temeljnih bank, kar na prvi pogled ni še nič hudega. Hujše je to, da je zaradi tako opredeljenega upravljanja, denimo, od leta 1980 do danes realno izgubila polovico vrednosti svojih finančnih potencialov. Tudi to še ne bilo tako katastrofalno, če bi imelo ta denar gospodarstvo ali če bi si ga na koncu koncev prisvojila celo država. Toda nič takega se ni zgodilo. Ta denar, ki je bil leta 1980 že ustvarjena akumulacija, je bil preprosto izgubljen. In pri tem ne bo odveč, če poudarimo, da je bila ta akumulacija izgubljena izključno zaradi ekonomske nesmotrnosti bančnega sistema. Prišlo je celo tako daleč, da banke ne poč-

nejo nič drugega kot da med seboj prerazdeljujejo varčevalni denar, s katerim počeni vzdržujejo pri življenju ohromelo gospodarstvo.

Tu se nam ponuja izvrstna prilika za tole vprašanje: kdo je razbil oziroma gospodarsko fevdaliziral Jugoslavijo? Odgovor, ki ga ponuja razčlemba našega finančnega in znotraj tega bančnega sistema, je na dlani: koncept združenega dela, ki smo ga začeli uveljavljati po letu 1976. Lahko rečemo, je bil glede na škodo (tako v gospodarskem kot tudi političnem pomenu), ki ga je storil družbi in državi, obračun z liberalizmom res temeljit. Dovolj velik in zadosti močan argument za takšno trditve bo verjetno že Agrokomerc, čeprav se v tej zvezi bržda ne bi bilo odveč spomniti tudi številnih drugih primerov, ki odgovarja na vprašanje, kako bogato je v posameznih jugoslovanskih okolišjih rdeča aristokracija vnovčila svojo zmago nad liberalizmom. Poglejmo samo zadnjih nekaj primerov. V Prištini so razdelili milijarde dinarjev stanovanjskih posojil po Miklavževih obrestih. Ljubljanska banka Združena banka tega ni mogla preprečiti, ker do »svoje« temeljne banke v Prištini nima nobenih pristojnosti. To pa pomeni, da nadzora nad njenim poslovanjem nimajo v Ljubljani, temveč naj bi to opravljal pristojni (SDK in Narodna banka) lokalni dejavniki. Tega seveda ni bilo.

Stane Valant

vidnosti in življenjski utrip. Nadaljevali bi lahko s Sarajevom, vendar je bilo o tem že dosti napisanega. Za popestritev je povedane- ga lahko dodamo zgolj to, da so iz centrale v Ljubljani poslali v temeljno banko v Sarajevu svojega človeka, ki naj bi pomagal sanirati stanje. Temu je oporekal tamkajšnji družbeni pravobranilec samoupravljanja. Zdjaj se pa pojdi ekonomijo s financami, če se moreš!

Kako iz godlje

Kako iz te godlje? Stane Valant nam je pokazal tako imenovani program prenove, katerega cilj je ponovno vzpostavlanje Ljubljanske banke Združene banke kot kolikor toliko homogenega poslovnega sistema. Priznal pa je, da so ta program pisali v okvirih sedanje zakonske regulative, kar seveda pomeni le za silo zakrpati luk-

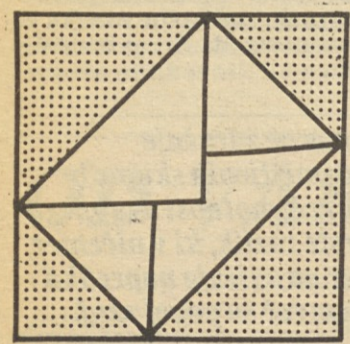
Bodi dober z ljudmi na tvoji poti navzgor, da bodo ljudje dobri s teboj na tvoji poti navzdol!

Jože Valentič

DEMOKRATIČNO VODENJE SKUPINE

Brošura Knjižnice Sindikati št. 92.

Založba Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43.

PREJELI SMO

Nadležna tema

Okvare iz malomarnosti ali celo objestnosti

Nemalokrat za kakšnim vogalom železarne, na hodniku ali v kantini, slišim take štorije, da mi gredo lasje pokonci: »... granik (žerjav-dvigalo) je spustil do konca proge, da so pufarji (odbijači) odleteli, da je omarico zvilo, z bremenom je zapel stružnico in jo izruval iz temeljev, udaril je po ventilu, da je kar odletel, z nogo je sunil v vrata, da so letele treske, odlomil je kljuko, žico je zavozlal, da je bila samo še za v reno (staro železo), z livno ponvijo je zadel ob nosilec, da se je vsa talina razlila po tleh, tako slabo je naredil, da valjanci niti traku niso mogli zvaljati, vse elektrode je polo-

mil...« in še bi lahko naštevali, v neskončnost...

Okvare iz malomarnosti nastajajo vsak dan. Tiste večje so za policijo. Zanimivo pa je, da ponavadi ni krivca! Vzroki in posledice okvar se enostavno porazgubijo v kolektivno. Nihče ni nič videl, nič slišal. Kar samo od sebe se je naredilo. Kaj se samo od sebe naredi in kam, vemo (menda v hlače...)! Vsi so kar na lepem nedolžni! Pri neučinkovitosti iskanja in ugotavljanja krivca pa nam prav lepo pomagajo naši predpisi, ki so vse prej kot čitljivi in razumljivi. Pa tudi, če se že tisti nesrečnik najde, dobi le kakšen javen opomin, morda ga celo izključijo iz kolektiva, toda gmotne škode mu ni treba povrniti! Morskodol začne potem v drugi delovni organizaciji: po starem, in preden odkrijejo tatu, jo pobriše v tretjo...

Vidimo torej, da imajo naše disciplinske komisije izredno slabo taktiko glede kaznovalne in vzgojne politike do svojih delavcev. Delavca vreči na cesto zaradi alkoholizma ni nobena modrost! Pa še nehumano je povrh, ker je jasno, da je alkoholik bolnik in morda še dober in sposoben delavec povrhu! Toda dokazati delavcu krivdo za gmotno škodo in mu naložiti odplačevanje škodninskega zneska, od njegova OD, to bi bistveno spremenilo stvar! Delavec bi bil primoran delati še naprej, vsak mesec pa bi mu trgali, s sodno odločbo, administrativno prepovedjo, del osebnega dohodka, dokler ne bi poravnal vsega škodninskega zneska. Tako bi vsak delavec presneto dobro pazil na osnovna in

proizvjalna sredstva, ki mu jih zaupa družba, presneto dobro bi pa tudi premislil, katero stvar bo odtujil - stisnil v žep...

Toda zavedati se moramo, da gmotna škoda ne nastane samo in zgolj s klasično tatvino, ko te vratar »prešlata«! Materijalna škoda je tudi to, ko delavec »pozabi« zapreti pipo, ventil... izklopiti stikalo..., torej, ko puhti, da se kaj rabi (energija), da naprava brez potrebe teče naprej, obratuje, dela v prazno, v škodo! Za takšen nadzor so najprej odgovorni vodje, skupinovodje, delovodje..., ker so pa plače bolj slabe, se vsem skupaj zvižga.

Malo je mar tudi raznim šefom, vodjem in obratovodjem, ki se večno grejo na raznih sestankih in sejah eno samo veliko birokracijo, v stilu: »...ja, seveda... sklepe moramo rešiti..., ja, še od prejšnje seje...«, in tako v nedogled, 40 let.

Veliko govorimo in celo pišemo o nagrajevanju po delu, toda kaj je bilo storjenega? Nič. Nič nismo naredili, oziroma je naredil največ vodilni kader, tisti pri vrhu piramide upravljanja, ki je samemu sebi »zrihtal« solidne, v primerjavi z delavci, pa kar super plače.

Če bi šla več kot polovica pomembnih odločitev v podjetju na referendum, ne pa skozi nekakšen ovek strokovni kolegij, bi bilo več kot pol odločitev zavrnjenih; kajti, če javnost nima nikakršnega vpogleda v »nekakšne argumente« posameznikov, ki se kasneje celo izkažejo za brezpredmetne, nične ali celo škodljive, je kot na dlani, da »lobyjči«, torej peščica posvečenih ljudi, ki poslušajo spet nekatere »od zgoraj«, zavira razvoj podjetja in s tem ogroža obstoj

vsega kolektiva! Potem se pa čudimo, če pride podjetje v stečaj. Pri vsem tem je pa zanimivo, da vodilni še pravi čas pobe-rejo šila in kopita.

Torej se napake najprej ustavijo že na občinskih ravneh. Na republiškem se že precej zglade. Ker je pa teh stvari le preveč, se vse skupaj kopiči na zvezni ravni. Torej v Beogradu. Kako tam ukrepajo, nam je vsem kristalno jasno. In tu se ponovi stara pesem: nihče ni nič kriv... vse se samo od sebe... podira, kaj pa drugega! In komu na pleča?

Vse je zvaljeno na grbo delavca, ja, vse gospodarstvo, vsa ekonomija, vsa posojila, ali z drugimi besedami, vsa revščina! Kdo drug kot delavec pri stroju, s krampom, lopato, metlo..., je vedno in do zadnje pare plačeval vse grehe, ki so jih »svojo visoko strokovnostjo« povzročili-zasrali razni zvezni, republiški in s tem občinski zakoni, predpisi, akti... Pa tudi vodilni ljudje (beri: funkcionarji, direktorji), ki so se pustili posiliti z vsakršno bedarijo! Eden izmed redkih poštenih funkcionarjev je bil pokojni Sane Kavčič, pa še ta je drago plačal za vse tisto, kar je mislil s svojo trezno glavo!

Če ga delavec za strojem kaj polomi, se hitro vidi (zveržena pločevina, pretrgani trakovi, zlomljena os, orodje, prežgan motor... itd. itd.), toda če ga direktor, šef, vodilni polomi kaj, npr.: s kakšno zelo važno napako odločitvijo, vzemimo podpis pogodbe za gradbeni material, energetsko surovino..., naročilo za izdelavo posebnih konstrukcij..., se napaka, škoda, če sploh se, odkrije šele čez nekaj let! Za napake v preteklosti pri nas tako nihče ne odgovarja!

Kaj šele, da bi se kdo vznemirjal! Vznemirljivi so le članki v Mladini.

Ampak še eno važno vprašanje sem mislil sprožiti. Pa se verjetno ne tiče le našega podjetja, torej Železarne Jesenice, gotovo se to dogaja tudi v Lito-stroju, Storah, Gorenju... Torej: vodstvo podjetja, z vsemi proizvodnimi sektorji nenehno tuli: proizvodnja, proizvodnja, proizvodnja, in kvaliteta, kvaliteta, kvaliteta... in dalje: proizvodnja moramo povečati, doseči in preseči moramo plan, moramo se potruditi za kvaliteto..., vse to poznamo, to ponavljajo kot papige; se že ve, za katerimi funkcionarji, vse to so takorekoč vsakdanje reči...

Toda, ali se kdo od vseh teh »ta glavnih« kdaj vpraša: »Na čigav račun?« Za kakšno ceno? Ali se kdo od glavnih vpraša, da so edino vzdrževalci, tisti, ki vsak dan popravljajo proizvodne stroje, da se vse lahko sploh vrtili! Ali se tovariši »od zgoraj« sploh zavedajo, da morajo vzdrževalci enostavno znati popraviti stroje! Stare in nove! Torej tudi take, ki jih pri nas sploh še ne izdelujemo. Take, ki smo jih večeraj šele uvozili in za njih komaj dobili tehnično dokumentacijo, vedno pa ne, ker velikokrat tovariši iz marketinga na to in takšne »malenkosti« enostavno pozabijo. Potlej naj se pa kar naši inženirji in tehniki brihtajo, kot vedo in znajo! Potlej pa naj kar naši vzdrževalci montirajo in zvežejo vse dele in delce, do zadnjega vijaka, tako da bo jutri proizvodnja nemoteno stekla. Potlej naj pa tudi naši vzdrževalci takoj popravijo stroj, če se je danes pokvaril; ampak spet v večini primerov zaradi nevednosti in malomarnosti

nje. Tako so na primer v 118 členu samoupravnega splošnega razuma zapisali, da ima LB ZB pravico izključiti iz svojega sistema tistega, ki priprava k njenemu slabemu imenu ali krni njen ugled. Od te listine torej ni pričakovati ostrih zasukov, kar je tudi razumljivo. Bržda so se v LB ZB prav zaradi tega lotili pisanja »svojega« XL amandmaja ustavnih sprememb, v katerem so zapisali ta conditio sine quanon slaherherna bančnega sistema v tržni ekonomiji: »Banka posluje kot tržni subjekt, ki s svojim poslovanjem ustvarja dohodek.« Te misli oziroma določbe v osnutku ustavnih dopolnil ni. Prav tako se je »razpravljalcem« o ustavnih spremembah na LB ZB zdelo potrebno, da se v omenjeni amandma vnese tudi tale misel: »Banka lahko ustanovi sama ali skupaj z drugimi družbenimi pravnimi osebami ali tujimi osebami tudi drugo finančno organizacijo.« Toliko »z« zdaj, čeprav se zdi, da na Trgu revolucije tudi s tem se niso docela zadovoljni. Njihov cilj je slej ko prej le Ljubljanska banka kot podjetje oziroma kot enoten poslovni subjekt, ki bo imel svoj vpliv na delovanje svojih (tokrat pa brez narekovanj) poslovnih enot. Če niste opazili, vas opozarjam, da na tem mestu nisem pisal o temeljnih bankah. To je za zdaj edina realna perspektiva, ki bi nam spet omogočila poslovno banko, kot jo imamo v mislih, če pokukamo čez jugoslovansko mejo, na Zahodu. Toda nikar se ne bojte, to se ne bo zgodilo še tako kmalu. Res pa je tudi, da prav tako dolgo ni upati na boljše čase.

Ivo Kuljač

Dinosovo sproščanje notranjih napetosti

TOKRAT DUH NEPRAVIH VREDNOT

Ko smo zadnjič pisali o Dinosu, smo pač upoštevali avtorske pravice in podpisali dva direktorja pod njuno epsko pesnitev. Toda Edvard Kardelj nas je učil, da mora biti socialistična, samoupravna družbena kritika humanistično naravnana. To naj bi pomenilo, da je uperjena proti stanju stvari in ne proti ljudem. Stanje stvari v Dinosu pa je takšno, da je po našem zapisu romalo k družbenemu pravobranilecu samoupravljanja Ljubljane precej obsežno gradivo.

Začne se pravzaprav s tem, kar je z načinom direktorjeve skrbi za oddih nezadovoljnega Dušana Srečnika že pripeljalo – na cesto. Zdaj nič dobrega ne kaže tudi drugim, ki so si letovanje predstavljali po svoje:

»...zdaj smo izpostavljeni posrednim in neposrednim grožnjam generalnega direktorja o premestitvi na manj zahtevna delovna opravila in drugim »prijemom«, s katerimi naj bi nas prepričali, da v Dinosu nimamo kaj iskati. **Titulirajo nas z disidenti, leglom zarotnikov...** Sindikalna konferenca je bila organizirana za obtoževanje in blatenje delavcev področja TRR, ki naj bi po besedah direktorja tozda Tekstilka Stanislava Pesjaka, nastopili kot »grupa gradjana« in povzročili Dinosu veliko moralno in politično škodo...»

Ker smo o tem pisali, bi raje pogledali, kako je s to moralno in politično škodo. Verjamemo, da jo je Dinos

utrpel, toda pravobranilec bo moral zdaj odkriti, kdo jo je povzročil. Na mizo je namreč dobil čudne reči:

Kdo je moralnopolitični škodljivec

»Direktor DO od leta 1985 uporablja službeno vozilo za zasebne namene brez vsakega sklepa samoupravnih organov.«

Ker takle očitek v zaostrenih razmerah kaj brž prileti, smo pogledali, kako je s temi sklepi samoupravnih organov. Cisto brez tega le ni šlo, saj se je po obisku policije za stvar pozanimal odbor notranjega nadzora. Zanimiv dokument so skovali – Ta režim uporabe službenega vozila je bil generalnemu direktorju odobren na strokovnem kolegiju v letu 1985 in se uporablja še danes... **Skoraj vsakodnevno uporablja vozilo tudi za lokalne vožnje po mestu in se s teh odpelje na dom, kjer**

tudi garažira službeno vozilo...

Toda odbor zaradi tega nezakonitega ravnanja direktorja ni zgrabil. Ugotovil je le, da je v tem času prejel 125.352 dinarjev na račun mesečnih povračil stroškov za prevoz na delo in z dela. Ker pa za to ne uporablja svojega vozila in ne javnih prevoznih sredstev, mu povračilo ne pripada!

Hitrejši od sklepov

Sploh kaže, da imajo v Dinosu za vozila prav izvirne rešitve. Dokumenti kažejo, da je februarja letos delavski svet sklenil okrepiti vozni park s 16 Renaultovimi petkami in dvema R 21. Kupnino za dve vozili pa so plačali že pred tem sklepom. Prav, bolje je drži ga, kot lovi ga, toda potem je sledil miš maš z menjavo staro za novo, očitki o ocenah pod tržno ceno, sumljivih delitvah, uporabi neaviliranih menic...

Sicer pa direktorju očitajo prehiteno sklepanje delavskega sveta tudi na drugih področjih: »Službenih potovanj v tujino mu nikoli v naprej ne odobri delavski svet... **Sporne so njegove večtedenske udeležbe na kongresih, na katerih ga občasno spremlja tudi soproga...** Prevladujejo korespondenčne oziroma telefonične seje delavskega sveta, mnogokrat se sklepa post festum, DS DO zaseda zelo redko, običajno zgolj zaradi zadovoljevanja kakšnih »formalnosti... V letu 1984 je Dinos brez vednosti samoupravnih organov kupil

stanovanje v Šiški iz poslovnega sklada. Potem ga je delovna organizacija prenesla v zasebno last igralca rokometnega kluba Slovan. Tega delavci niso vedeli do zdaj, ko je to odkrila UNZ. Prav tako delavci niso odločali o sponzoriranju RK Slovan, razen ob koncu leta, ko so

bili s poslovnim poročilom obveščeni o porabi teh sredstev. Pa še takrat so se nekateri stroški knjigovodsko prenašali na druga stroškovna mesta. Zaradi izredno visokih prispevkov DO Dinos RK Slovanu so lahko v organizaciji kluba potovali v tujino (Reykjavik, Moskva) tudi

družinski člani direktorja in posebej izbrani »zaslužni« člani kolektiva Dinos...»

Grožnja namesto pohvale

Je že tako, če so delavski sveti telefonični, če se odbori samoupravnega delavskega nadzora več let ne sestajajo (v DSSS se denimo že 19. 3. 1987 izvoljeni še zdaj ni konstituirali), če so delavci oplašeni... **Grožnje so namreč, kot vse kaže, vsakdanji način obveščanja v Dinosu.** Požugajo celo strokovnjaku, ki noče drugega kot vestno opravljati svoje delo:

»Trenutno buri duhove med delavci Dinosu stara stiskalnica dunajske firme Arnold. Obratuje v enoti Maribor in je potrebna generalnega popravila. Strokovni delavec pa je poleg ponudbe potrebnih del Arnolda zahteval tudi ponudbo ribniškega RIKA, ki je zelo uveljavljen domači proizvajalec takih strojev.«

In glej, šmenta. Gledamo ti ponudbi in se čudimo – RIKO zahteva za storitev (mimogrede, podobno je že opravil za novomeško enoto in slišali smo, da zadovoljivo) **98.500.000 dinarjev, Arnold pa 590.000.000 dinarjev oziroma točneje 3.430.000 šilingov?!**

Zdaj bo kdo mislil, da je bil inventivni strokovnjak pohvaljen, saj bi Dinosu prihranil lepo vsoto denarja in še dinarje bi dali namesto deviz. Figo pa pohvala:

»Direktor DO, ki je sklenil pogodbo z Arnoldom (menda res za nekoliko nižjo ceno), je strokovnemu delavcu, ki si je drznil iskati ponudbo RIKA, zagrozil, da se lahko ob naslednji taki neumnosti zaposli kar v RIKU. Za primerjavo še to, da stane nova stiskalnica enakih zmogljivosti pri RIKU z montažo vred približno 110.000.000 dinarjev.«

In to je (za zdaj) vse.

Ciril Brajer

Republiki svet Zveze sindikatov Slovenije objavlja, na podlagi sklepa komisije za finančno-materialno poslovanje

Javno prodajo odpisanih osnovnih sredstev

• v Radovljici

zap. št.	naziv OS	količina	izključna cena za kos
1	pisalna miza	1	300
2	regal	1	700
3	transportni voziček	1	400
4	obtočna črpalka za centralno ogr. (v okviru)	1	10.000

Javna prodaja bo v Radovljici, v Sindikalnem izobraževalnem centru, Gradnikova 1, Radovljica, 18. aprila 1988, ob 12. uri. Ogled pa od 8. do 12. ure.

• v Ljubljani

zap. št.	naziv OS	količina	izključna cena za kos
1	del predelne stene z vrati	1	11.000
2	posredovalna miza tel. mize	2	1.000
3	razglasna postaja	1	50.000
4	usmernik tel. centrale	1	50.000
5	miza za ozvočenje	1	1.000
6	razmnoževalni stroj (Lumoprint, GEHA)	3	od 10.000 do 100.000
7	izžigalec matric s 1800 matricami (RexRotary 2002 S)	1	100.000
8	električna peč na spiralo	1	1.000
9	sesalci za prah (razni)	4	od 500 do 5.000
10	loščilec (nekompletni)	3	200
11	tehtnice (poštni in trgovska)	3	10.000
12	računski stroji	4	od 500 do 1.000
13	pisalni stroji (razni)	11	od 5.000 do 50.000
14	telefonski aparati – sekretarski in navadni	14	od 2.500 do 5.000
15	kalkulatorji (razni)	4	300
16	motorno kolo APN 4	1	35.000
17	motorno kolo APN 6	1	50.000
18	prikolica za motorno kolo	1	10.000
19	pisarniško pohištvo (mize, plošče za mizo, razni stoli, lupinice za stole, obešalniki, kamp mize in stoli, omarica)		

Javna prodaja v Ljubljani bo v Domu sindikatov, Dalmatinova 4, 19. aprila 1988, ob 12. uri, ogled pa prav ta dan od 8. do 12. ure. Javna prodaja bo potekala po načelu videno – kupljeno, zato kasnejših reklamacij ne upoštevamo. Sodelujejo lahko fizične in pravne osebe. Kupnino plača kupec takoj. V ceni ni vračunan prometni davek in ga plača kupec sam, če ne predloži izjave o oprostitvi. Kupljeno osnovno sredstvo je potrebno odpeljati v 7 dneh.

Pobude iz javne razprave o ustavnih spremembah

DRŽAVA SKRIVA IZGUBE

V javni razpravi o spremembah ustave je moč slišati vse več konkretnih predlogov, kako poenostaviti organiziranost združenega dela, to je, kako odpraviti drug in neučinkovit nadzor nad proizvodnjo. Tako tudi predlog iz 14. amandmaja (alternativa), naj bi SDK ertali kot edino pristojno za opravljanje poslov in nadziranje plačilnega prometa že povzročila ostre polemike. Višji svetnik v Narodni banki Jugoslavije mag. **Petar Milatović** že več let dokazuje, da SDK ni opravičila svoje funkcije pri preprečevanju finančnih zlorab. Po njegovem mnenju je treba SDK odpraviti, plačilni promet pa prepustiti preobraznemu bančnemu sistemu.

Pri reorganiziranju samoupravnega bančnega sistema bi po njegovem mnenju morali upoštevati: realni obstoj zasebne in družbene lastnine, vse oblike emisije denarja kot možnosti samofinanciranja združenega dela in združevanja dela in sredstev. Upoštevati bi morali tudi objektivno delovanje finančnega tržišča, omogočiti razdolževanje gospodarstva od nakopičenega kvazizadolževanja, opraviti stanovanjsko reformo, tako da bi družbena stanovanja postala osebna last z dolgoročnimi posojili. Najpomembnejše pa je, da bi uki-

nili sedanji tip univerzalne banke. Plačilni promet naj bi opravili v dveh stopnjah: v okviru bank prebivalstva (privatne lastnine) in bank združenega dela (družbene lastnine). Drugo stopnjo plačilnega prometa naj bi opravljali v NBJ.

Bančni sistem bi tako imel dva podsistema banke prebivalstva in banke združenega dela. Nekateri predlogi pa so bolj ostri. **Jovan Ranković**, prof. beograjske ekonomske fakultete in predsednik delovne skupine za obračunski sistem v »Mikuličevi komisiji« za dograditev gospodarskega sistema, je novinarjem povedal tole:

Če bi imel popolnoma proste roke, bi vse zakone s tega področja odpravil in sprejel samo enega. Tudi razviti svet ima namreč samo enega in sicer zakon o finančnem obeščenju.

Ceprav je jugoslovanski gospodarski sistem »pokrit« z množico predpisov, ki »urejajo« obračun, naša osnovna finančna poročila vse do danes niso »primerna« za oceno dveh ključnih podatkov: finančnega položaja kolektiva in njegove donosnosti.

Nejasna finančna poročila so naš glavni problem, večina direktorjev pa ga dojema kot elastiko – knjigovodje silijo v to, da v poročilih doho-

dek »raztegnejo« na toliko, kolikor ga je potrebno za pokritje OD, sredstev za stanovanja, regres...

Novi zakon o skupnem prihodu, ki smo ga sprejeli zadnji dan lanskega leta, je zakonito sredstvo za skrivanje izgub! Prvič v svetovni ekonomski zgodovini se dogaja, da država legalno skriva izgube. To pa omogočajo določila o revalorizaciji, saj se zdaj vse izgube da knjižiti v breme revaloriziranih odhodkov. Če je v jugoslovanskem gospodarstvu 70% osnovnih sredstev dela odpisanih, potem je napačna teza, da se ekonomija lahko zdravi v revaloriziranem trohno. Revalorizacija je lansko leto podvojila inflacijo, ker je večina jugoslovanskih proizvajalcev dodatne stroške revalorizacije prelila v nove cene.

Na vprašanje, kako sprostiti jugoslovanski obračunski sistem, je Jovan Ranković odgovoril, da se do to samo tako, kot ima urejeno italijansko knjigovodstvo, ki je najlažje na svetu: ima štiri postavke – aktivno, pasivo, odhodke in prihodke.

Ob teh predlogih si velja zastaviti vprašanje: »?

Težko je predvideti možne učinke dela nove komisije za reformo gospodarskega sistema, če ne povemo, da je ta komisija tudi doslej (resda ne kot formalno ustanov-

ljeno delo in ne vsak njen član z enako intenzivnostjo) aktivno sodelovala pri oblikovanju političnega sistema, ki obnavlja voluntarizem, in pri graditvi gospodarskega sistema na prvinah »dogovorne« ekonomije kot novoodkrite zasnovne politične ekonomije socializma. Nekateri člani komisije so dali pomemben prispevek k deviznemu sistemu, ki je uvedel plačilno-bilančne pozicije republik in pokrajin in razdril enotno tržišče. Drugi člani niso bili sposobni uveljaviti rešitve »Kraigherjeve komisije«, v kateri so sodelovali. Tretji pa so bili in so še vedno znani kot zaljubljeni v koncept »programirane« inflacije in nasprotniki omejitvene posojilno-denarne politike...

Mar niso to zadostni razlogi za bojazen, da bodo delo in rezultati te komisije podobni prejšnjim? Problem torej ni pomanjkanje programov in idej, (in sposobnih ljudi), temveč predvsem v nemoči, da bi te ideje praktično uveljavili. Ko nam bo to popolnoma jasno, ne bomo več iskali izhoda v ustanavljanju komisij in delovnih skupin, temveč v trgarnju birokratskih spon, ki zavirajo pobudo in podjetništvo.

Pripravil in komentiral: Vinko Blatnik

V sindikatu delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti bodo preučili najbolj pereča vprašanja

POVEČANE OBVEZNOSTI POSTAJAJO MERILO NORMALNEGA DELA

Konec tega tedna se bodo sestali na peti seji člani republiškega odbora sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Pregledali bodo rezultate dvehletnih prizadevanj svojega sindikata in govorili o trenutnih zlasti gmotnih problemih vzgoje in izobraževanja. To bo tudi volilna seja, saj dosedanji predsedniku in sekretarju, Ivanu Štukovniku in Alešu Golji, poteče mandat.

V poročilu o delu RO sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti za obdobje od februarja 1986 do aprila 1988 so zapisali najvažnejše probleme, s katerimi so se ukvarjali. Zadnji dve leti je bil čas vse hitrejšega zaostrovanja razmer v družbeni reprodukciji. Državno urejanje in poseganje v osnovne možnosti za gospodarjenje, administrativno določanje cen programov in storitev, odločanje o temeljnih razvojnih vprašanjih zunaj interesnih skupnosti, premajhna pripravljenost za dogovarjanje o osnovnih cen storitev so krivi – kot so zapisali v poročilu – da so samoupravni družbenoekonomski odnosi v interesnih skupnostih nazadovali ali celo odmrli. Tudi samou-

pravno dogovarjanje o usmerjanju in razporejanju dohodka ter delitvi osebnih dohodkov ni zagotovilo ustrežnejše ureditve teh vprašanj.

Največ pozornosti v minulem obdobju je moral republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti nameniti družbenoekonomskemu položaju oziroma prizadevanjem za ohranjanje ravni osebnih dohodkov delavcev. Stanje na tem področju se je nenehno spreminjalo zaradi različnih intervencijskih ukrepov in potreben je bil precejšen trud, da so reševali zaplete v še znošnjih okvirih.

Pri usklajevanju osebnih dohodkov je za vzgojo in izobraževanja predvsem sporna še sedaj veljavna metodologija za ugotavljanje usklajenosti ravni osebnih dohodkov v dejavnostih in med dejavnostmi, ki jo je pripravil republiški komite za delo. Metodologija ni osnovana na sporazumnih dejavnosti, primerjajo v celoti izplačane osebnih dohodke, za usklajevanje pa uporabljajo razmerja iz leta 1979 in ne dopuščajo izenačevanja znotraj dejavnosti. V vzgoji in izobraževanju so delavci reševali svoj družbenoekonomski položaj s povečevanja

njem obsega dela, sedaj pa jim grozi, da bo tako povečan obseg postal merilo za normalno delovno obveznost. Prihodki delovnih organizacij iz neposredne svobodne menjave dela ali prodaje izdelkov na trgu so omogočili posameznim delovnim organizacijam višjo rast osebnih dohodkov kot v tistih, ki so pridobivale dohodek z menjavo dela v interesnih skupnostih. To je še povečalo razlike v dejavnosti in relativno znižalo osebni dohodek delavcev v organizacijah, ki je odvisen samo od svobodne menjave dela v interesnih skupnostih.

Za ugotavljanje ravni osebnih dohodkov pedagoških delavcev je bistveno, kaj mora delavec opraviti v običajnem delovnem času in kolikšen je njegov osebni dohodek za normalno opravljeno delovno nalogo. Delovna obveznost pedagoških delavcev je nedorečena, posamezni deli so zakonsko omejeni navzgor bolj zaradi zaščite kakovosti izvajanja sprejetih programov, kot pa, da bi zavaroval delavca pred obremenitvami. Zakonska določila, standardi in normativi interesnih skupnosti in dejansko delo, ki ga opravljajo pedagoški delavci, se razhajajo. Pravih

V Šentjakobskem gledališču že druga premiera ta mesec

Po Molirovem »Zdravniku po sili« so amaterski gledališčniki ljubljanskega Šentjakobskega gledališča v enem mesecu pripravili že drugo premiero: »Ozri se v gnevu« Johna Osborna. Sedanja uprizoritev pomeni že peto letošnjo premiero, kar priča o širokem ustvarjalnem zaledju šentjakobskih gledališčnikov in njihovi zavzetosti, ki presega klasične amaterske okvire. V letošnjih predstavah se je zvrstilo že 40 igralcev, med njimi 7, ki so se gledališču priključili ob začetku

letošnje sezone. Režiser Iztok Tory je prepričan, da je Osbornovo delo, ki je v petdesetih letih oznanilo prihod jeznih mladeničev in upor mlade generacije proti vsemu tradicionalnemu je tudi danes – v dramaturški priredbi Toneta Partljiča – še kako aktualno, ko se lomijo tradicionalne vrednote družbe. Na sliki Janez Pogorelec kot Cliff Lewis, Rastko Tepina kot Jimmy Porter in Tončka Černilogar kot Alison Porter na eni zadnjih vaj za predstavo Ozri se v gnevu.

strokovnih predlogov pa ni. Razprava o delovni obveznosti, ki jo je spodbudil republiški odbor, ni dala pametnih odgovorov, zaostri- tve in stavke na posameznih slovenskih šolah pa pričajo, da gre za pomembno razhajanje med deklaracijami in

prakso, ki jih bo treba v sindikatih doreči.

Posebne pozornosti v minulem obdobju – čeprav z ne pretiranim uspehom – je bil deležen tudi gmotni položaj upokojenih prosvetnih delavcev. Podobno velja za nature kot poseben pogoj vzgojno izobraževalnega dela, ki jih nedosledno upoštevajo pri odmeri pokojninske osnove.

Zadnje obdobje je tudi na področju vzgoje in izobraževanja najpomembnejših vprašanj, ki so se izražale kot stavke. Čeprav republiški odbor še ni oblikoval dokončnih ocen zadnjih dogodkov, pa je trd-

na njegova ugotovitev, da je do stavk v vzgoji in izobraževanju prišlo predvsem zaradi zunanjih vzrokov, zaradi podcenjenosti programov in nepravilnih valorizacij cen storitev, le delno pa so vzrok notranji zapleti v delitvi dela in osebnih dohodkov.

Našteli smo le nekaj temeljnih poročil o podrobnosti govori, nujno pa je, da na seji republiškega odbora natančno preučijo reševanje najpomembnejših vprašanj delavcev tega izredno pomembnega področja družbenih dejavnosti.

Igor Žitnik

V centru za usposabljanje vodilnih delavcev na Brdu pri Kranju je bila minuli teden majhna slovesnost, na kateri so podelili diplome tistim slušateljem, ki so uspešno končali sedemtedenski seminar za mlajše vodilne delavce oziroma potencialne kandidate za vodilna delovna mesta.

Diplome je podelil predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Marko Bulc.

Direktorica Centra Danica Purgova pa je v uvodu povedala, da v Centru poleg sedemtedenskih seminarjev za perspektivne vodilne delavce v zadnjih letih pripravljajo tudi osemdnevne seminarje za vodilne delavce z večletnimi izkušnjami na vodilnem delovnem mestu ter krajše aktualne seminarje po posameznih sklopih.

Povedala je, da so lani od načrtovanih 170 seminarjskih dni realizirali 215, od teh v Centru 200, v posameznih organizacijah združenega dela pa 15. Na usposabljanju je bilo 1211 udeležencev: na sedemtedenskih seminarjih 32, na osemdnevnih 110 in na krajših seminarjih 1069 kandidatov.

Poudarila je tudi, da so se v enoletnem novem programu pokazale nekatere spremembe: največ udeležencev je prišlo iz organizacij združenega dela razvitih regij. Spreminjala se je tudi sestava, saj na seminarje prihaja vedno več poslovnih delavcev oziroma višjih vodilnih delavcev kot prejšnje leto. Vedno več je tudi mlajših vodilnih delavcev; več je delavcev z višjo izobrazbo in veliko več tudi žensk.

Kadrovske priprave v sindikatu delavcev v kulturi zamujajo

BOLJ OPOZARJANJE KOT REŠEVANJE

Minula seja izvršnega odbora RO sindikata delavcev v kulturi je bila namenjena pripravi na bližnjo letno sejo republiškega odbora. Podrobno so govorili o poročilu o delu RO sindikata delavcev v kulturi Slovenije v minulem letu in določili za datum seje 14. april.

Za sejo bi bilo vse pripravljeno, če ne bi zamujali s kadrovskimi postopki. Tako je vse jasno le za dva kandidata za podpredsednika republiškega odbora, medtem ko za funkciji predsednika in sekretarja, ki bosta delo opravljala poklicno, do seje še ni bilo dokončnih predlogov. Kljub temu da so za vsako od obeh funkcij na prejšnji seji evidentirali po tri možne kandidate, imajo sedaj za vsako le še po enega kandidata, pa tudi ti še niso dali dokončne privolitve. Tako se lahko zgodi, da na letni seji volitev v celoti ne bodo niti mogli opraviti. Člani izvršnega odbora so izrazili nezadovoljstvo zavoljo premajhne pomoči organov RS ZSS pri iskanju najpri-

mernejših in kadrovskih rešitev. Podobno velja tudi za postopke pri zamenjavi članov RO, ki iz različnih razlogov ne sodelujejo dovolj pri delu RO. Tu gre največ za člane, ki predstavljajo ljubljanske kulturne ustanove.

Iz poročila, ki so ga sprejeli za letno sejo, je razvidno, da so največ svojih moči porabili za urejanje vprašanj delitve sredstev za osebne dohodke. Pri tem so imeli precej težav, ki so jih poskušali po svojih močeh premagovati ali pa vsaj opozarjati nanje.

V poročilu dokaj obupno naštevajo, katerih problemov so se v minulem obdobju lotevali. Razen vprašanj, ki so jih lahko sami uredili ali rešili – izobraževalni seminar, pomoč občinskemu odboru, priprava vzorčnega pravilnika o delitvi sredstev za kulturne organizacije – je večina prizadevanj in intenzivnih razpravljanj o položaju kulture ostala zgolj pri željah.

I. Ž.

Sindikati v Zvezni republiki Nemčiji

SINDIKAT IN DELODAJALCI: STAVKOVNA PRAVILA

Za obdobje pred prvo svetovno vojno je bilo značilno, da kapital sindikatom ni hotel priznati vloge enakopravnega pogajalskega partnerja. Se več: prizadeval si je, da bi sindikat uničil ali pa vsaj izrinil iz obrata.

Razen s političnim pritiskom – prek vlade, parlamenta in upravnih organov – je skušal ta cilj doseči tudi drugače. V ta krog sredstev so sodile črne liste sindikalistov, reverzi, ki so jih podpisovali delavci in z njimi objubljali, da ne bodo vstopali v sindikate, v zameno za to pa so dobili zaposlitev, izprtja, ki so jih začeli uveljavljati delodajalci zoper sindikate in njihove stavke v časih visoke konjunktore med letom 1900 in 1913, ustanavljanje žoltilh sindikatov, ki so v nasprotju s svobodnimi sindikati zavračali delavski boj, in ne nazadnje tudi sistem medsebojnega povračila škode, ki ga je razvil kapital, da bi podjetnike ubranil pred gospodarskimi posledicami stavk. Redke kolektivne pogodbe, ki so jih podpisali sindikati in delodajalci pred prvo svetovno vojno v Nemčiji, so imele povsem zaseben značaj in njihovega izpolnjevanja ni bilo moč iztožiti pred sodiščem.

v primeru brezposelnosti). Toda ko je začela pritiskati gospodarska kriza, je skušal kapital nastale razmere izkoristiti za vzvratni razvoj, dokončno pa so bile delavske in sindikalne pravice odpravljene z zmago nacizma.

V sporih med delom in kapitalom razsojajo sodišča za delo

Sindikalna in delavska zakonodaja Zvezne republike Nemčije naj bi bila na tem področju nadaljevanje razvoja, ki ga je prekinil nacizem, vendar pa s pomembno razliko, da je Zvezna republika za razliko od weimarske v delovnih sporih nevtralna in ne sme posegati vanje. Osnova sistema tarifnih pogodb sta doslej že večkrat novelirani zakon o tarifnih pogodbah iz leta 1949 in pa člen 9, odstavek 3 temeljneje zakona (ustave), ki govori o svobodi združevanja; tarifne pogodbe naj bi bile glede na razsodbo ustavnega sodišča iz leta 1954 sestavni del te pravice do združevanja. Spori med delom in kapitalom so bili poslej prepuščeni sodiščem za delo (temeljna, deželna in zvezna

sodišča za delo v Kasslu), ta pa so v povojnih letih močno vplivala na oblikovanje razmerja med delom in kapitalom, praviloma tako, da so ožila meje v ustavi zastavljene pravice do združevanja in njenih praktičnih posledic. Na tej podlagi se je v ZRN po letu 1955 razvil tudi nauk o »družbeni ustreznosti stavk«, nauk, po katerem so oblike delavskega boja, predvsem pa stavka, dopustne šele, ko so izčrpana vsa druga sredstva, vključno s poravnavo. Dodatno k temu je zvezno sodišče za delo leta 1971 razsodilo, da imajo

do svoje posebne oblike stavke – izprtja – pravico tudi delodajalci.

Gre seveda za posege, ki bistveno omejujejo možnosti za razvoj delavskega boja in ga podrejuje mnogim pravilom, ki pa so po drugi strani spodbujale nastanek nekaterih novih razmerij in procesov. Tako so na mnogih ravneh, vključno z ministrskimi, začeli nastajati različni sosveti, v katerih se srečujejo predstavniki sindikatov in predstavniki kapitala, tako da je postalo nekonfliktno reševanje sporov med obema stranema značilna poteza prakse v ZRN. Tako kot v dosedanji zgodovini delavskega gibanja ima ta ureditev tudi v sodobni ZRN svoje zagovornike, ki zavračajo »konfliktno in dualistično«
gledanje na razmerje med delom in kapitalom, kot tudi nasprotnike. Število teh zadnjih se je povečalo v sedemdesetih letih, ko se je gospodarski razvoj upehal in ko so se s prvimi znamenji zastoja spet močneje oglasili tisti, ki od sindikata terjajo več bojevitosti

in pripravljenosti na spopade.

Sindikat noče monopola nad stavko

Tarifna pogajanja spadajo med najpomembnejše vsakoletne dolžnosti sindikatov, zato so ti še posebej občutljivi na predpise in pa na judikaturu, ki skušajo omejiti njihove možnosti za pritisk na delodajalce. Uspehi, ki so jih sindikati dosegli v povojnem času, segajo na različna področja. Realni dohodki so se od leta 1945 do 1960 povečali za 70 odstotkov, pri tem pa je treba upoštevati, da je bilo predvojno izhodišče za izračun še zelo nizko. Toda od leta 1960 do leta 1980 so se povečali še za dobrih 90 odstotkov. Hkrati se je krajšal dejanski delovni teden (1955 49 ur, 1965 45,1 ure, 1975 41,2 ure), podaljševali pa so se letni dopust (5 do 6 tednov letno) in odmori pri delu. Izboljšave so segle tudi na druga področja: utrditev položaja sindikalnih zaupni-

kov v podjetjih, varstvo pred prekinitvijo delovnega razmerja, dohodkovna varnost za starejše delavce, ustvarjanje obratnih skladov za dopolnilno izobraževanje.

Glede na tehniko obstajata dve vrsti tarifnih pogodb: mezdne tarifne pogodbe, ki ponavadi za leto dni urejajo višino mezd, ter okvirne tarifne pogodbe, ki urejajo druge delovne razmere. Dokler pogodba velja, sindikati zoper njo ne smejo organizirati delavskega boja. V primerjavi z drugimi zahodnimi državami je ZRN dežela, v kateri so stavke redkost. K temu je po eni plati prispevalo dolgo obdobje rasti in blaginje, po drugi plati pa že omenjene omejitve stavkovne pravice, predvsem prepoved »divjih stavk«. Kriminalizacija spontanih prekinitev dela, kot še prvič javnim stavkam, je ena od najbolj spornih točk delovne zakonodaje v ZRN. Vprašanje je postalo posebej zgoče v prvi polovici sedemdesetih let, ko so se zaradi zastoja začele množiti dvje stavke in ko se je tudi sindikat postavil na stališče, da noče imeti »monopola na stavko«.

Sicer pa mora biti odločitev za stavko sprejeta na način, ki naj bi omogočal demokratičen vpliv vsem prizadetim. Zanj se mora s sklepom izreči predstojništvo sindikata, sklep pa mora s tajnim glasovanjem potrditi še 75 odstotkov vseh prizadetih članov sindikata. Če se ti odločijo za stavko zoper mnenje predstojništva sindikata, nimajo pravice do gmotnega nadomestila iz blagajne sindikata.

Marjan Sedmak

Položaj Evrope in njene posebnosti, ki jih mora Jugoslavija upoštevati pri vključevanju v njene ekonomske in tehnološke integracije (5)

NELOGIČNI TUJEK ALI V EVROPO ODPRTA DRŽAVA

Pripravil: Iztok Simoniti

Tehnološka prenova je seveda prednostnega pomena za razvoj gospodarskih potencialov držav in ekonomskih integracij na temelju sodobnih tehnologij, kar je prvi pogoj za kompetitivnost njihovih gospodarstev v svetovnih razmerah, s tem pa tudi za krepitev njihove vloge v svetu.

Obe velesili se zavedata pomena teh procesov, zato so ZDA leta 1985 (za Sovjetsko zvezo ni podatkov) namenile približno 110 milijard dolarjev za raziskovanja in razvoj (3% BNP) kar je več kot Japonska, Francija, Velika Britanija in ZR Nemčija skupaj. Nedvomno so naložbe Sovjetske zveze tudi velike. Pobuda Mitteranda za ustanovitev Eureka prav tako odraža prizadevanje, da bi vse države zahodne Evrope čimveč pripomogle k mobilizaciji in smotni porabi denarja za razvoj sodobnih tehnologij, kar je edini način, da ne bi zaostale v tekmi na tem področju, ki danes obvladuje ves razviti svet.

Kljub neizenačenemu gospodarskemu razvoju geografskih območij, držav pa tudi posameznih vej gospodarstva v preteklem obdobju pa raste splošna soodvisnost gospodarstev držav v svetovnih razmerah. Na to je vplival izreden tehnološki razvoj, posebno komunikacij in transporta, ki je skraj-

šal časovne in prostorske razsežnosti planeta in onemogočil hiter pretok informacij, ljudi in blaga. To je povzročilo potrebo po večji povezanosti državnih gospodarstev. Medtem ko je bil izvoz industrializiranih držav leta 1960 samo 12,7% proizvodnje, se je v letu 1984, leta povzpela na 29,5%. V nekaterih evropskih državah se je povzpela že nad 50%. Trgovina in storitve prav tako naraščajo ter so sredi 80. let dosele obseg 400 milijonov dolarjev letno, transakcije na deviznih tržiščih pa se danes gibljejo približno v višini 200 milijard dolarjev dnevno, to pomeni, da so za 40 krat večje od blagovne menjave v svetu.

Podobni procesi potekajo tudi med podjetji. V najnovšem času so se mnoga nacionalna podjetja vključila v multinacionalna in se povezala vodoravno in navpično. S takšnim povezovanjem gre danes več kot polovica izvoza nekmetijskih proizvodov prek multinacionalnih podjetij, približno četrtina svetovne trgovine s temi proizvodi pa se odvija kot transfer znotraj podjetja iz ene v drugo proizvodno enoto in to v isti multinacionalni mreži. Švica na primer zagovarja stališča, da je njena povezanost v EGS prek multinacionalnih podjetij že tolikšna, da ni potrebna formalna vključitev

v to integracijo. Z Avstrijo je položaj nekoliko drugačen, zato so pritiski nanjo, naj se priključi EGS, toliko močnejši. Okrepljena moč Zahodne Evrope in napredek integracijskih procesov v njej so privedli do vse večje diferenciacije njenih ekonomskih interesov do ZDA in to na številnih področjih: v kmetijstvu, protekcionizmu v denarni in devizni politiki, odpor Zahodne Evrope, da sama prevzame breme sedanje gospodarske krize in podobno. Zato občasno prihaja do kriz v medsebojnih odnosih, ki pa se na politični ravni relativno hitro rešujejo, žal brez obojestransko zadovoljive rešitve. K diferenciaciji pripomore tudi krepitev sodelovanja ZDA z državami vzhodne Azije in Pacifika, kar škodi sodelovanju z Zahodno Evropo.

Zaostajanje vzhodnoevropskih držav v razvoju vrhunske tehnologije nalaga tem državam usmeritev v krepitev ekonomskega povezovanja z Zahodno Evropo in širše z vsem Zahodnim. Zahodna Evropa ima v tem večje prednosti, saj je manj zaprta glede izvoza občutljivih tehnologij na Vzhod kot ZDA. Proces opuščanja napetosti, ki se je začel med obema velesilama, bo prej ali slej privedel do večje elastičnosti ZDA na tem področju. Poleg političnih motivov na to vplivajo tudi pomembni gospodarski

upočasnjena gospodarska rast na Zahodu, nezaposlenost, velik deficit v trgovinski bilanci ZDA in drugo.

Vsi ti procesi so torej povzročili vrsto sprememb v mednarodnih gospodarskih stikih, ki zahtevajo prilaganje pa tudi notranje spremembe v politiki integracijskih skupin v Evropi.

Ambicije Evrope in iskanje možnosti za njeno identiteto

Obenem s procesi, ki so z vidika vojaško-varnostnih strategij obeh velesil pripeljali do jasne razmejitve interesnih področij in ustvarjanja vzhodnega in zahodnega varnostnega podsistema pa so potekali tudi drugi pozitivnejši procesi. Jasneje kot kdaj koli prej so se namreč v zadnjem desetletju oblikovale zahteve, da si Evropa izbora lastno varnostno, politično, gospodarsko in kulturno identiteto glede na velesili in preostali svet. V zahodni Evropi so pri oblikovanju takih zahtev sodelovali poleg uradnih struktur predvsem opozicijske stranke, alternativne skupine in posamezniki. V Vzhodni Evropi, kjer je demokratičen prostor mnogo manjši, pa so se te zahteve oblikovale predvsem v tako imenovani ilegalni ali zasebni sferi: v ilegalni opoziciji (npr. Solidarnosti), mirovnih gibanjih, ki imajo le nekakšen

polilegalni status, in med posamezniki, ki so praviloma tako ali drugače izključeni iz javnega življenja in jih preganjajo oblasti.

Zaradi politične narave zahodne poloble, ki ima objektivno mnogo večji demokratični prostor kot vzhodna, se zato ti procesi razlikujejo. V Zahodni Evropi so bili namreč uspešni vsi tisti procesi, ki so bili usmerjeni v potrjevanje njene identitete na najrazličnejših področjih. V nadjedevanju bomo zato skušali naštetati nekatere najpomembnejše vidike te identitete in še posebej integracijskih procesov, ki so pomembni za Jugoslavijo kot evropsko državo.

Zahodna Evropa torej ima svojo identiteto, to je svojo evropsko razsežnost ali kakorkoli bi hotel to imenovati. Ko govorimo o Evropi namreč mislimo na tisti politični in ne toliko geografski pojem, ki čuti in deluje drugače kot oba hegemoni. Ne glede na to, da je Zahodna Evropa del zahodnega sveta in del zahodnega obrambnega sistema z enotnim družbeno – ekonomskim sistemom pa je danes pomemben gospodarski bazen in pa območje, ki ima svoje posebne vojaške in politične ambicije in kot del visokorazvitega sveta tudi skupne interese v mednarodnih ekonomskih odnosih. Potrjevanje identitete se odraža v težnjah po neodvisnosti in emancipaciji do obeh velesil na vojaškem in političnem področju. Zahodna Evropa namreč noče biti le del (objekt) v obrambi strategija ZDA in njene gospodarske, denarne in finančne prevlade. Zato se njena identiteta kaže tudi v specifičnem odnosu do Sovjetske zveze in vzhodnega bloka zlasti pri izboljšanju političnih in gospodarskih odnosov.

Nadaljevanje prihodnjic

Za večjo kakovost življenja

Ko ustavimo stroje in končamo delo, si v glavnem želimo čimprej domov. Zato so prenekateri športni objekti, ki smo jih postavili v neposredni bližini tovarn, slabo izkoriščeni.

V zadnjih letih smo zato namenili precej več pozornosti življenju v krajevni skupnosti, kjer delavci in člani njihovih družin preživijo največ prostega časa. Prav krajevne skupnosti naj bi namreč sčasoma postale nosilec športnega in kulturnega življenja ljudi vseh starosti tudi mladine in starejših občanov.

Z željo, da bi prešli od besed k dejanjem, se je Partizan Slovenije že pred leti odločil za akcijo »Iščemo najboljšo krajevno skupnost v športni rekreaciji«, ki jo je kasneje preimenoval v »športno rekreacijo v vsako krajevno skupnost«. Razumljivo je, da je dobila pobuda Partizana široko družbeno podporo, saj postajata športna vzgoja in rekreacija vse bolj pomembni prvini za zdravje naroda in s tem tudi kakovosti življenja.

Medtem ko imajo prenekateri krajevne skupnosti vse možnosti za bogato telesnokulturno življenje, ponekod nimajo tako rekoč ničesar in je zato vse odvisno od zagnanosti, volje in iznajdljivosti krajanov. Zato so se pri Partizanu tudi odločili, da bodo ocenjevali predvsem delo, vztrajnost in podobno, pa manj preostalo.

Namen akcije, ki se ni dodobra zasedrila le v Sloveniji, temveč tudi v drugih naših republikah in pokrajinah, je nedvoumen: spodbujanje redne in množične športne dejavnosti v krajevnih skupnostih. Ta naj ne bi bila kampanjska, temveč, če že ne vsakodnevna, vsaj večkratredenska, zajela pa naj bi mlado in staro in čim več – žensk. Zanje je namreč znano, da ob vseh obveznostih nimajo kdovekoliko časa za šport, pa čeprav rekreacije niso nič manj potrebne kot moški.

Akcija »športno rekreacijo v vsako krajevno skupnost« torej ne predstavlja nove oblike tekmovalne dejavnosti. Zato pri ocenjevanju uspešnosti upoštevajo predvsem odstotek aktivnih oziroma krajanov, ki jim pomeni športna rekreacija sestavni del življenja. Niso torej pomembni dosežki v tej ali oni športni panogi, niso važne sekunde, minute in centimetri. Pomembna je množičnost in skozi ta očala kakovost življenja v posamezni krajevni skupnosti.

V Sloveniji poteka zanimiva akcija Partizana že sedem let. Dosežki teh prizadevanj so kar spodbudni. Lahko pa bi bili še precej bolj, če bi bila povezanost društev Partizan z drugimi telesnokulturnimi organizacijami boljša in če nekateri podpisniki dogovora o akciji ne bi pozabili na svoje obveznosti.

Posebno v teh časih, ko varčujemo pri vsakem dinarju in vse bolj skopo odmerjamo denar za množično telesno kulturo, bi bilo pametno narediti vse, da bi akcijo poživili in tako vnesli več zdravega življenja v naše krajevne skupnosti.

Andrej Ulaga

Da v šolah ne bi tako zlahka zgubljali človeškega dostojanstva

ŠOLSKA TELESNA VZGOJA – TO SMO LJUDJE

Veliko je stvari, s katerimi lahko učencem tu in tam povemo, da piščalka in žoga nista osrednja predmeta našega zanimanja

Ni ravno običajna misel, da bi bil lahko pisatelj Fran Milčinski, avtor Butalcev, kakor koli povezan s telesnokulturno stroko. Ampak bolj ko razmišljam o njegovi zgodbi, v kateri nastopa svinjski pastir kot namestnik kaplana na cerkveni prižnici, vse manj se mi dozdeva smešna, sem pa vedno bolj prepričan, da ima zgodba globoko misel, ki bi se je morali zavedati tudi telesnovzgojni pedagogi. Med delavci v šoli imamo namreč največ možnosti, da opravimo svoje delo pri telesni vzgoji tudi brez ene same človeške komunikacije...

Ponudimo žogo, razdelimo skupine, zapiskamo ob koncu ure, morda koga še potrepjamo po rami, in vse je urejeno. Celo zadovoljni smo, saj so učenci srečni, primerno obremenjeni in naučili so se nekaj novega.

Milčinskega svinjar zaradi svojega dela ni imel posebnih možnosti za človeško komunikacijo. Vsi njegovi

monologi so namenjeni svinjam. Ko je dobil priložnost, da spregovori, ni mogel ravnati prav nič drugače. V svojem običajnem žargonu se je obrnil na sovaščane.

Se zavedamo, da takrat, ko stojimo pred otroki in opravimo s svojim mirno; na desno ravnaj's; en-dva trištiri; in tako iz leta v leto – izgubljam svoje človeško dostojanstvo. Če ne zmoredno učencem kar koli povedati – še zdaleč ni pomembno, da bi to bili strokovni nasveti ali moraliziranja – če jih ne znamo pripraviti, da bi se za trenutek zamislili in nam sami povedali kaj takega, kar bi nas lahko zanimalo, če smo preveč pasivni, da bi jim ob vsaki priložnosti pokazali, da v telovadnici nismo samo zato, da delamo red in za strokovno delo – to tako ni bilo nikoli cenjeno ne med učenci ne pri sodelavcih v učiteljskem kolektivu – potem se zagotovo spu-

čamo na tragično raven človeka iz zgodbe.

Na neki mestni šoli stopi učitelj telesne vzgoje pred začetkom ure k učencem in jih pozdravi. Ni dobil odgovora, od njega zahtevajo le žogo in igro.

Učitelju butne kri v glavo: »Poslušajte, je kdo med vami, ki nima sosedov?«

»Imamo jih!« zadovoljno v zboru odgovorijo učenci.

»Ko jih zjutraj srečate, jih pozdravite?« sprašuje učitelj.

»Seveda,« zapojejo učenci.

»No, potem pa mi odgovorite.«

»Že osem let se vsak dan srečujemo. Pozdravljam vas, vam pa še na misel na pride, da bi vsaj odzdravili... Kako naj si to razlagam? Sem slabši od vaših sosedov... Ali pa me danes morda niste spoznali?«

In drugi primer.

Na mali podeželski šoli stopi mlad učitelj pred dve

Zgovoren Cooperjev test

Če smo se odločili priključiti se tekačem, ki vadijo v bližini naselij in tako skušajo ohraniti in obenem izboljšati svoje zdravje in psihofizično kondicijo, si pripravimo ustrezen načrt.

Na začetku moramo upoštevati načelo postopnosti in obremenitve prilagoditi sposobnosti in počutju. Za izboljšanje aerobnih sposobnosti in vzdržljivosti moramo teči večkrat na teden. Na tek se moramo odpraviti zdravi. Priporočljivo je, da pred vadbo obiščemo zdravnika, še posebno, če smo malce v letih.

Da bomo ugotovili, kako je z našo telesno zmogljivostjo, opravimo Cooperjev test. Preizkus opravimo tako, da vzdržimo tečemo 12 minut in si prizadevamo preteči čimvečjo razdaljo. Če ne gre drugače, lahko vmes tudi hodimo. Če v omenjenih 12 minutah pretečemo manj kot 1600 metrov, je naša telesna sposobnost izrazito slaba. Če premagamo 1600 do 2000 metrov, je še vedno slaba. Primerna je šele takrat, ko v omenjenem času pretečemo vsaj 2000 do 2400 metrov, medtem ko je dobra, če premagamo 2400 do 2800 metrov. Odlične sposobnosti pa imamo, če v 12 minutah pretečemo najmanj 2800 metrov. Pojdimo torej na atletsko stezo in se prepričajmo, koliko smo pri močeh.

Za začetek tečemo počasi, vmes tudi hodimo in opravljamo dihalne in gimnastične vaje. Tako se postopoma pripravimo na večje obremenitve. Čim starejši smo, tem več časa bomo potrebovali, da bomo kos daljšim razdaljam.

Po prvih kilometrih bomo morda ugotovili, da nam nagajajo mišice in vezi na nogah. Kar lepo potrpiamo, saj je prilagajanje na večje napore včasih dolgotrajno. Še posebno, če več let nismo bili aktivni. Zato ob manjših ali večjih krizah nikar ne popustimo. Lahko jih premagamo, vendar le z voljo in vztrajnostjo.

U.

vrsti učencev in kakšno minuto spretno žonglira z nogometno žogo – žoga, noga, koleno, glava, rame, noga... pa še sončna očala je imel na nosu. Zatem so fantje in deleta kar med seboj igrali nogomet. Vrsta proti vrsti...

Učenci si ob vsakem učiteljevem gibu mislijo svoje in skoraj po pravilu ne rečejo ne bele ne črne. Zagotovo pa si vse zapomnijo. Deset, petnajst let kasneje se bodo v tem kraju še vedno tolkli za boljše delovne razmere pri telesni vzgoji in najbrž bo kateri izmed teh učencev takrat že odločal o tej ali oni stvari. Kako naj ta njegov nekdanji učenec verjame svojemu spretnemu učitelju, da za žongliranje potrebuje kaj več kot kvadratni meter ravne podlage in dve vrsti gledalcev!

Turizem smo ljudje – slišimo na vsakem koraku. Moto, ki ima globok smisel. Čisto preprosto bi ga lahko preoblikovali v: šolska telesna vzgoja – to smo ljudje!

In s čim vse se lahko na začetku ure obrnemo k člo-

veški plati svojih mladih poslušalcev? Bi jim znali razložiti, zakaj boste danes pet minut porabili za čiščenje telovadnice, trave ob igrišču, pometanje asfaltne prevleke?

Jim znate pojasniti, da niste prav nič zadovoljni, ker je Slovenija, naša dežela, le za odtенок bolj čista od bratskih republik? Za odtенок, ki ne more biti vzrok za zadovoljstvo, saj se bomo morali še več desetletij truditi – seveda potem, ko se bomo sploh začeli – da bi izgubili prizvok balkanskega. Ostajamo enklava umazanih v Evropi.

Si jih upate vprašati, ali so s tem zadovoljni? In koliko sami pripomorejo k temu – tako ali drugače?

Seveda ob kakšnem takem vprašanju ne boste smeli pohoditi cigaretne ogorka!

Veliko je tem, s katerimi lahko učencem tu in tam povemo, da piščalka in žoga nista osrednja predmeta našega zanimanja.

Niko Slana

Z letošnjimi dosežki v svetovni smučarski areni smo lahko več kot zadovoljni. Uspeh bo v prihodnje zato težko ponoviti, še posebno, ker bomo, vsaj nekaj časa, ocenjevali nastope naših skozi velike dosežke letošnjega svetovnega pokala in drugih tekmovanj na najvišji ravni. A. U.

Sindikarno prvenstvo Idrije v veleslalomu in smučarskih tekah

REKORDNA UDELEŽBA

Komisija za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Idrije je skupaj s smučarskimi delavci Smučarskega kluba Črni vrh nad Idrijo in Smučarskega kluba Kolektor – Rudar Idrije pripravila občinsko sindikalno prvenstvo v smučarskih tekah in v veleslalomu.

Na odlično pripravljenih progah na Črnem vrhu nad Idrijo se je v treh ženskih in petih moških starostnih kategorijah pomerilo kar 221 smučarjev in smučark iz 26

delovnih kolektivov. Odlična organizacija in rekordna udeležba sta ponoven dokaz velike priljubljenosti smučarskega športa na Idrijskem.

V skupni uvrstitvi v smučarskih tekah so med večjimi kolektivi slavili športniki Kolektorja, med manjšimi pa predstavniki Gostola. V veleslalomu pa so bili v prvi skupini najhitrejši smučarji Iskre Rotomatike, v drugi pa spet predstavniki idrijskega Gostola.

Silvo Kovač

Razvoj industrije in socialnopolitični položaj delavstva v Prekmurju med vojnama (5)

OBLAČILNA IN TEKSTILNA INDUSTRIJA

Ustanovnega občnega zbora sindikalne organizacije se je udeležil tudi predstavnik socialdemokratske stranke Lovro Jakopin. Strokovna komisija (ali rdeči sindikati) je bila pred diktaturo centrala Ursovih (URSS — Ujedinjeni radniški sindikalni savez) sindikatov v Sloveniji, v kateri je imela svoje trdne pozicije tudi Komunistična partija in je bila vse do diktature zelo pomembna organizacija med delavci. Med diktaturo je oblast sindikate razpustila in delavci so bili prepuščeni sami sebi.

Vključevati so se pričeli v ponovno dovoljeno Strokovno komisijo, ki pa je bila trdno v rokah socialdemokratskih reformistov. Eden teh je bil tudi Lovro Jakopin. Večjega uspeha združeni sindikat lendavskih delavcev pri svojem delu ni imel.

Oblačilne delavke so se v pričakovanju boljših pogojev včlanile v Združeno zvezo šiviljsko-oblačilnih delavcev Jugoslavije s sedežem v Čakovcu. Plačevale so 15 dinarjev članarine in edino po tem so vedele za svoj sindikat. Bilo je tudi več poskusov, da bi ustanovili Zvezo združenih delavcev (ZZD), tako imenovani zeleni sindikat, ki ga je po letu 1935 ustanovljala Jugoslovanska radikalna zajednica (JRZ) in je bil sestavni del režimske Jugoslovanske delavske zveze (Jugoslovanski radniški savez — JRS ali Jugoras). Prvi sestanek ZZD

v Dolnji Lendavi je bil februarja 1939 in se ga je udeležil predstavnik Peter Rozman iz Maribora. Osnovni namen nove organizacije je bil zadati »smrtni udarec še poslednjim ostankom marksističnih organizacij v tem kraju«. Za klerikalno in režimsko organizacijo, kakršna je bila ZZD, je bila seveda vsaka socialistično usmerjena organizacija, od krščanskih socialistov dalje, marksistična. Bilo je nekaj predavanj o tem, kako naj si delavec pomaga s svojo strokovno organizacijo. ZZD je nastopila proti množičnemu odpustu delavk iz Trikotaže na začetku leta 1939 in doseglja, da so delavkam v Tovarni dežnikov nekoliko povečali mezde. Do začetka druge svetovne vojne si je Zveza predvsem prizadevala pridobiti čimveč članov in leta 1939 so bile prvič izvedene volitve delavskih zaupnikov v vseh lendavskih obratih tekstilne in oblačilne industrije.

Začetki tovarne moškega perila v Murski Soboti so bili v trgovini Janeza Cvetiča, kjer je njegova žena, šivilja po poklicu, šivala perilo za prodajo. Leta 1925 je s štirimi pomočnicami na štirih strojih na nožni pogon pričela izdelovati moško perilo, najprej za prodajo v svoji trgovini, nato pa še za druge trgovce v Murski Soboti.

Cvetič in njegova žena sta bila dovolj podjetna in sta znala dobro izrabiti obdobje konjunktura do leta 1929.

Delavke v Tovarni dežnikov v Lendavi

Elektrifikacija mesta in nakup novih čeških strojev leta 1926 sta omogočila nagel razvoj tovarne, ki je bila s 140 do 150 zaposlenimi delavkami največja te vrste v Dravski banovini. Potreba po konfekcijskem perilu je bila takrat v Jugoslaviji zelo velika in tovarna je pričela prodajati v Srbiji in Makedoniji.

Poleg velikega povpraševanja je omogočila nagel razvoj proizvodnje cenena delovna sila, saj so bili proizvodi poceni in zato skoraj brez konkurence na tržišču. Potreba po delu oziroma zaposlitvi je bila velika, zlasti dekleta niso imela možnosti, kot da so se zaposlile pri premožnejših družinah kot dekle in služkinje. Vrsta brezposelnih je Cvetiču omogočala, da je delavke zaposloval po minimalni ceni, kar

mu je prinašalo ogromne profite.

Delavke v tovarni so bile domačinke, mnoge med njimi še mladoletne, v glavnem neizobražene, priučene k delu. Osemdeset odstotkov jih je prihajalo s kmetov. Delavnik je trajal 11 ur. Plačane so bile na akord, različno glede na delo, ki so ga opravljale, in sicer od 60 do 144 dinarjev na teden, od česar jim je to-

Le malokdo se je takrat zanimal za naporno in izkoriščano žensko delo, saj so ženske veljale v družbi za manj vredne. O volilni pravici ni

Objavljamo odlomke iz knjige Razvoj delavskega gibanja v Prekmurju med vojnama, ki jo je izdala komisija za zgodovino delavskega gibanja pri Občinskem sindikalnem svetu Murska Sobota, napisali pa so jo Rudi Čačinovič (uvod) Metka Fujs in Ivo Orešnik.

so mogle niti razmišljati, njihovo delo je bilo mnogo slabše ovrednoteno kot moško in nenazadnje — živele so v patriarhalni, katoliško vzgojeni družini, kjer je skoraj vsako leto zajokal otrok, odprla so se nova lačna usta.

Dobre gospodarske možnosti za razvoj oblačilne industrije, ki so vladale tudi v obdobju gospodarske krize, so spodbudile Ludvika Štitarja, da je odkupil konkurenčne mase tovarne perila Landais d. d. Zagreb in leta 1932 v Murski Soboti ustanovil še eno tovarno perila, ki je že takoj na začetku

zaposlila 40 delavk. Njihovo število je v naslednjih letih naraslo do 150. Štitarjeva tovarna je pričela kmalu konkurirati Cvetičevi.

Tovarna je zrasla iz večjega osnovnega kapitala in zato Štitarju ni bilo treba maksimalno izkoriščati cenene delovne sile, kakor je to počel Cvetič. Za razliko od Cvetičeve tovarne, ki se je razvila iz delavnice s primitivnimi stroji na nožni pogon in na temelju popolnega izkoriščanja delovne sile, je bila Štitarjeva tovarna moderno opremljena in je zato omogočala produktivnejše delo v boljših delovnih razmerah. Režim v tovarni je bil milejši in novi delovni prostori so ustrezali delovnim in zdravstvenim predpisom. Vendar je bil tudi Štitar nasprotnik vsakršne delavske organizacije.

Obdobje druge svetovne vojne sta obe tovarni dobro preživele. Šivali sta za vojsko, dela je bilo veliko in tudi zaslužek delavk je bil relativno dober. Po vojni se je iz obeh tovarn razvila ena največjih tovarn oblačil v državi: Tovarna oblačil in perila Murska Sobota.

Nadaljevanje prihodnjic

Dežele v razvoju, dolžniška kriza, Mednarodni denarni sklad in svetovne banke — v knjigi:

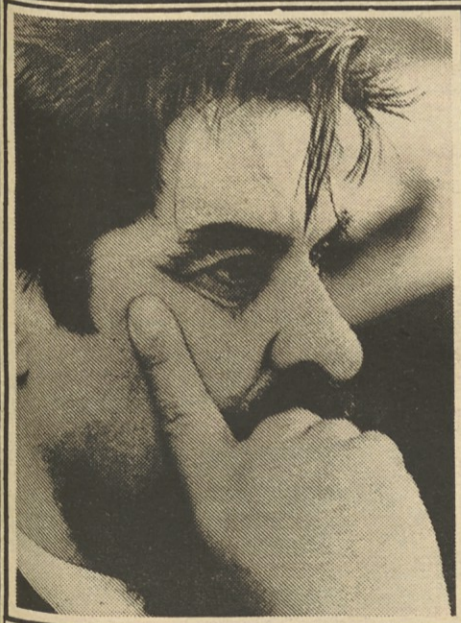
MOJMIR MRAK:

SVETOVNI JUG V PASTI DOLGOV

Zbirka Družboslovje založbe Delavska enotnost.

NAGRADNA KRIŽANKA

14

Delavska enotnost	DOTEK, PRILIVANJE	KONGLOMERAT	DALMAT. ZEN. IME	STROKOVNJAK ZA VIROLOGIJO	KRAJ PRI RAKEKU	ŽIVALSKA NOGE	IGRALEC
RIBJA OKONCINA							TOPOLŠICA ŠOŠTANJ LOKOVICA
ZGODNJE VINO							TITOVO VELENJE ŠALEK
NEKD. PREBIVALEC PIRENEJS. POLOTOKA							PANČEVO MEDNAR. KLUB KNJIŽEVNIKOV
LANGE OSKAR KALCIJ			KREPELCE RIMSKA BOGINJA JEZE				
					IZRASTEK V USTIH KITOV	ESTONEC GL. MESTO TURČIJE	

Delavska enotnost	FLORETU PODOBEN KRATEK MEČ	PRIMORSKO MOŠ. IME	ZAGOTOVITEV VARNOSTI PRAPREBIV. ITALIJE					
SLOG				SRBSKO MOŠ. IME	PISATELJICA PEROCI	TEKMA V ST. GRČIJI COLJA IGOR		ERBIJ SOKRATOV TOZNIK
SIN						STATUA	MODEREN PLES HRVAŠKI PETROL	NEKD. TUR. VELEPOSESTNIK
V ŠPORTU PREPOVEDANA POŽIVILA								SOD. SLOV. MLADINSKI PISATELJ (VITAN)
ZAGATA, STISKA, ZADREGA						SPLETKA		
SLOV. PESNICA CERNEJ					AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	TRDONEBNI GLAS		

Rešitve pošljite do 19. aprila 1988, na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 14.

Nagrade so: 40.000, 30.000 in 15.000 dinarjev.

Rešitve nagradne križanke številka 12

STREME, POSTAJA, TRATAR, AKROBAT, RADIKALNOST, NE, OMAKA, VOLTA, EN, PARADA, LAZE, ANDREJ, NT, MARINC, TRK, TEMA, VEDA, EVE, KININ, MASTODONT, AKANT, RAA

Izrebrani reševalci nagradne križanke številka 12

- Anton Puškarič, Stara 1, 69000 Murska Sobota,
 - Milena Čibej, Ob Sušici 5, 68350 Dolenjske Toplice,
 - Ivanka Heflerle, Trg 1. maja 6, 66330 Piran
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odkloval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo — tozdelavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik: Franček Kavčič. Odgovorni urednik: Marjan Horvat. Člani uredništva: Boris Rugej (komentarator urednik — družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Franček (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje). Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik — drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca, Ica Putrih (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Vršilec dolžnosti direktorja tozda Milan Živković. Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda 322-778, glavni urednik 313 942, odgovorni urednik 313 942. Narodniška centrala, Titova 35, 321 551. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951. Marketing, Celovška cesta 43, 320 403. Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923. Ziro račun 5102-603-41502. Založba 311 956. Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891. Posamezna številka Delavske enotnosti 300 din. Rokopisov in nenarodnih fotografij ne vračamo. Poština plačana v gotovini. Tisk: ČGP Delo, tozdelavska enotnost, Albert Časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevencek, Ivo Grijič, Vlado Haas, Ivo Janžeković, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pektar in Nada Serajnik.

Igor Ponikvar

Zakaj sem petindvajset let govoril isto

»V vsakem boju, vsaki revoluciji, so bili dezertjerji. Bili in bodo. To, da danes nekateri tovariši zapuščajo naše vrste, ni nič nevsakdanjega. Eni so utrujeni, drugi so klonili pod težo bremen, gre za človeške stiske, ki so v kriznih časih na videz težko rešljive. Jaz ne spadam med takšne ljudi. Boril sem se in se bom do konca...«

Ob vstopu v pisarno je bilo takoj videti, da gre za resno reč. Tobačni dim se je navzlic odprtemu oknu spuščal vse nad mizo. Nič, niti najmanjša stvar ni kazala, da Igor odhaja. Obe mizi sta bili enako zažareni s papirji, knjigami. Na eni strani dolge mize je za kupom časopisov sedel on, Igor Ponikvar, na drugi Stane Kokolj.

Odineta mi stol, kar je pomenilo, naj prisedem. Obravnavata »dnevne dogodke«: sinočnji govor Milana Kučana in istočasno prepletata vsebino članka Lazarja Drakule, ki ga je objavil v Ninu kot odgovor Josipu Vidmarju na račun njegove misli, »da smo Slovenci gospodarsko izkoriščani...«.

»Dragi moji, to je potrebno skrbno analizirati. Poglej hudiča,« pravi Kokolj, »Drakula dokazuje, kako Slovenci izkoriščamo nerazviti Jug, na prvi strani Dela, kjer je prevod tega članka, pa objavljamo podatke o tem, kako Slovenija zaradi vse večjih obveznosti komaj diha, kako smo skorajda dotolkli naše gospodarstvo...«

»To je to, o čemer sem vedno govoril. O tem, da govorimo drug mimo drugega,« pravi Igor. »Revolucija ni končana, ko pospraviš muškete. Treba je sestiti in se pošteno pogovoriti...«

»Vse skupaj je zakuhala Mladina...«

»To ni tako enostavno...«
»To govoriš že dvajset let. Ejga, a ti ni predčerašnjim neka delavka v bolnišnici rekla, da že petindvajset let govoriš isto?«

»Res je to rekla. Vendar je tudi res, da je bila ta delavka mlada in me ni mogla slišati, da bi ji jaz to isto govoril...«

Nisem vprašal, kaj je rekla delavka. Poznam Igorja prav iz teh časov. Tega četrstoletja. Po tistem, ko je v Mariboru slekel partizansko uniformo Zidanškove, ko je opravi tečaj za učitelja in bil učitelj v Preddvoru pri Kranju. Tam ga je odkrila Lidija Sentjurc, tedanja ministrica za prosveto. Ko je Lidija prevzela ministrstvo za komunalno, se je Igor znašel še s štirimi učitelji spet v njenem ministrstvu, zdaj kot načelnik oblastnega ljudskega odbora v Mariboru. Nato kot preiskovalec okrajnega javnega tožilstva v Gornji Radgoni, pa okrožnega tožilstva v Celju in sredi petdes-

atih let kot tajnik občine v Vojniku. Po razpadu Delavske univerze v Celju. Od tam je šel na sindikate.

»Ni res. V sindikatu sem delal od prvega dne. Ko sem vstopil vanj, sem moral podpisati pristopno izjavo. Tako je bilo takrat. Vsi smo dobili tudi izkaznico. Z vsakim so se pogovarjali. Torej to, kar danes pogrešamo, kar danes v sindikatih nimamo urejeno...«

Vpili so name, žvižgali, vendar hodim pokonci

Igor Ponikvar, Kamničan, spada med najbolj nevsakdanje sindikalne aktiviste Celja. Za svoje delo je prejel vrsto najvišjih priznanj in – kritik. Ko človek tako razmišlja, gre za povsem razumljive razloge. Za vzroke, ki so vsakdanji, nepredvidljivi in nikoli do konca racionalni.

Igor Ponikvar si je oprtal tisti del sindikata, ki je nenehno na očeh: družbene dejavnosti. Torej sindikat, v katerem so »oni, tam zgoraj«, uradniki, družbenopolitični delavci, prosveta in zdravstvo. Ko je bil med delavci v proizvodnji, so mu ti metali pod noge parole, da »se grebe za one tam zgoraj«, ko je ščitil delavce njegovega sindikata, so mu ti očitali, da jih premalo varuje, da so nenehno za proizvodnimi delavci, da njihovo delo ni prav vrednoteno. In Igor je hodil s sestanka na sestank, iz osnovne organizacije v osnovno organizacijo, treskal po mizi, grizel ustnik pipe, te najzvestejše spremljevalke, ki je venomer ob njem.

In zdaj smo pri tistem, kar mu je neka delavka spet očitala. Gre za njegovo stališče, ki ga vse svoje življenje tako trmasto in vztrajno zagovarja: »Tovariši, rešitev je samo v tem, da je treba več in bolje delati...«

In seveda žvižgi. Pred dvajsetimi leti mu niso žvižgali. Najprej zato, ker si niso upali, in tudi zato, ker je bila ta enačba sprejemljiva in »zvezda vodnica«. Nihče ni govoril o barvi te misli, nihče dvomil, da nekje na koncu te misli res ni – komunizma. Živeli smo tako in upali in verjeli. Več smo delali, bolje smo delali in čakali, kdaj bo tisti »jutri«. Ko je že skoraj napočilo »tisto ju-

tro«, neverjetno in nikakor razumljivo, puf, namesto naprej, smo začeli drseti nazaj, globlje in nezadržno. Igor pa venomer: »Tovariši, rešitev je v tem...«. In nato prvi žvižgi. Medklici, kletvice...

»Pišeš lahko kar koli, samo nikar me v časopisu ne zmerjaj z »VI«. Jaz nisem noben »VI«, in če se lahko zmerjava s »TI«, priznaj, da sva si že marsikatero povedala v brk, ne boš v časopisu mene tituliral z »VI«. V sindikatu smo tovariši ali pa nismo...«

– Dogovorjeno. Torej, kaj je s tistim: »Tovariši, rešitev je v tem...«

»To je to, kar trdim ves čas. Rešitev je samo v tem, da več in bolje delamo. Da v okviru dohodka vodimo politiko, za katero smo se dogovorili. Najlažje je prodajati bučnice in reči: »Tovariši, vse okoli nas je razredni sovražnik, vse okoli so subjektivni vzroki, ki so, kot sami vidite...«, larifari, demagogija...«

– Toda, kako se človek počuti, ko ti nekdo žvižga, ko ti očita nekaj, za kar nisi kriv...

»Sam dobro veš, kako je to. Vse v tebi se lomi, upira, ti pa na videz umirjen skušaš dopovedati, da je rešitev samo ta... Očitali so mi marsikaj, marsikdo. V osnovni organizaciji so mi govorili, da sem jaz od »zgoraj« in me hip za tem klicali, da »sem njihov«, da jaz vem, za kaj gre in da zadeve najbolje poznam. Treskal sem levo in desno, od občinske do republiške skupščine do zveznih plenitev in kongresov. Eni so me trepljali po ramenu in govorili, kako sem prav rekel, drugi, da mi vsega tega ni treba »tam« govoriti.

Naš razvoj je šel burno pot. Svojo pot. Mimo smernic, mimo planov. Pot, ki jo utira življenje. Tega nekateri še danes ne razumejo in ne morejo dojeti. Zato je tudi tako, kot je. Trdo se oklepamo smernic in teorij, namesto da bi hitro in tudi zato učinkovito ta tok preusmerjali.

Naj zdaj povem nekaj, česar ne bom nikoli pozabil. Na nekem kongresu sem dobro oborožen s podatki začel svojo razpravo. Priznam, redkokdaj se za govorniški oder spravim nepripravljen. In tako svoj govor odrecitiram, nastalo je nekaj tišine, zatem pa burno ploskanje. V odmoru se srečava s Francetom Popitom. In mi pravi Popit. »Dobro si to, Igor, rekel. Samo, veš, jaz ne bi ropotal s podatki, kako je v DRUGIH republikah. Govoril bi o podatkih, kako je s temi rečmi v Sloveniji. Veš, najprej moramo očistiti svoje dvorišče...«. Poz-

neje sem o tem dosti razmišljal. Tako tudi zdaj, ko smo Slovenci na koncu jezika skoraj vsem v državi.«

– Mar ni nerazumljiva ta vsesplošna gonja...

»Ne. Nasprotno. Še kako lepo je to razumljivo. Na dlani je, da se ne znamo – pogovarjati. Mi čez Sotlo bum v glavo, oni nazaj čez Savo bum v našo glavo. To ni pogovor in ne dogovarjanje. Mi tresk v Beograd, kako nam odžira samoupravljanje in že skoraj o vsem administrira, oni nazaj, kako se ne držimo dogovorov in je zato tako... Nikoli na glas ne

Igor Ponikvar

priznamo, da nismo znali, ne znamo ali nočemo zapolniti mrtvega hoda, ki nastaja v vsakem procesu. Denimo ob kakšnem zakonu. Ne, mi rajši iščemo luknjo, skozi katero se bomo izmuznili.«

– Ti si neomajen zagovornik samoupravljanja, samoupravljanja pa je vse manj. To danes potrди vsak delavec. Vsak sindikalni aktivist...

»Potrdi pa tudi to, da naši delegati niso oboroženi z znanjem, da v sindikatu nismo uspeli seznaniti delegatov z našimi stališči in jih oborožiti, da bi bili v razpravah in pozneje pri glasovanju lahko proti predlogu administracije. Zakaj sindikatu očitajo, da mu ni uspelo marsikaj. Mislim na te vsesplošne in znane razmere. Toda to ni res, da bi bil sindikat »za!«. Ne, enostavno niso poslušali! Kdo odloča? Skupščina! Torej...«

– Vendar ne boš drdil, da je sindikat naredil vse, kar bi moral in bi lahko...

»O čem sem ravnokar govoril? Hočeš spet ono, o tem, da moramo bolje... Poleg tega pa smo tako naravnani in to je

tudi prav, da namreč več govorimo o tem, česar nismo, kot o tem, kar smo naredili, kar nam je uspelo... Tako žegnemo stvar naprej, razvoj miselnosti o nas samih, o našem »jutri«.

– Ta »jutri« ni kaj obetaven. Vzemiva samo predlog ZIS o podaljšanju delovne dobe...

»Zamisel je sprožila precej negodovanja in za ta čas neprimerne razburjanja. Jaz sem proti. Toda obenem moram povedati, da sem tudi za. Vzemiva šolajočega se človeka. S petindvajsetimi naj bi končal študij, potem leto dni vojaščine, sešteje, in zlahka ugotoviš, koliko bo star po 40 letih dela... Toda vsa reč seveda ni tako enostavna in za vsako okolje enako zanimiva. Kajti, na drugi strani ostajajo nujno še bolj priprta vrata za mlade, ki bi se radi zaposlili. In kdo bo jutri pomagal ali kar sam vlekel ta voz iz krize? Mar bomo mirno gledali, kako nam prav ta, za drage dinarje izšolana mladina, pospravlja kovčke in odhaja v tujino! Objektivno vzeto je res, da je v tej naši ljubi domovini preveč akcija na horuk. Poglejva, o čem je sindikat dvigal glas lani, opozarjal letos! In potem mi kdo reče, kaj boš ti s tvojim sindikatom...«

– Da nama ne bi očitali, da spet nakladava: sam si sodeloval v vrsti akcij, ki so neka-ko uspele uskladiti naše razlike. Deniva, v tvojem sindikatu.

»Ta pogovor je premalo, da bi lahko naštel vse, kar smo dosegli in seveda prekratek, če bi hotela napisati vse, kar še moramo narediti. Toda, pogledjva zadnji primer. V sindikatu naše dejavnosti smo decembra predlani uspeli zmanjšati razliko osebnih dohodkov delavcev družbenih dejavnosti z dohodki delavcev v proizvodnji. Tako tudi v zdravstvu. In zadovoljni smo vstopili v lansko leto. Medtem so bili sprejeti intervencijski zakoni in vse se je ponovno zaostro. Najbolj nemoralna stvar, s katero se srečujemo zdaj, je socializacija izgub. Vsi trdimo, kako so naši zakoni neumestni, slabi, da kvarijo napore, glej, ta zakon pa hvalijo. Jasno je, zakaj.

Omogočil jim je, da so zahvali vračilo svojih prispevkov za skupne potrebe. Toda mi, če ni pomislil na to, kaj bi s financiranjem najvitalnejših delov našega normalnega življenja. Solstva in zdravstva. Tako je to...«

– Napovedane so vse plošne stavke...

»Z njimi nič ne rešimo. Na srečnejši bi bil, če bi se danes našel v republiku nekdo, ki bi našel denar in rekel, tovariši, rešeni smo. Prvi bi mu ploščal. Toda takoj zatem bi zahteval njegovo odgovornost za to, ker je v tej naši družbi denar nekemu odtegoval...«

– Zanimivo je, da se pri nas začnemo ukvarjati s pr oblemi, ko so ti dosegli že velik razmah...

»To je zato, ker normalno povsem človeško, težave odpravimo. Življenje pa teče svoj pot. Potem trčimo obnje, ki so že komaj premagljive. In takrat smo spet sindikalni aktivisti tisti, ki nosimo prvi in skorajda edini svoje galve in pranger...«

– Ti zdaj odhajaš. Še do pust in se boš postavil v vrsto za pokojnino. Kaj zapuščáš nasledniku?

»Pošteno povedano, nič preveč rožnatega.«

– Za upokožitev si imel možnost že pred leti, vendar si ostal.

»Da. Odrekel sem se boječvskemu stažu, ker se mi je zdelo, da zaradi vprašanj, ki smo jih takrat temeljito načeli, ni pošteno umakniti se. Zadevo sem skušal izpeljati do konca. Ko je že kazalo, da smo vsaj nekaj stvari rešili...«

– Nekateri, tudi nekdanji borci, so vrgli puško v koruzo.

»To niso enostavne reči. Jaz tega ne bi posploševal. Žal mi je, če so nekdanji borci zapuščali naše vrste. Jaz ne spadam med tiste, ki bi dezertirali...«

– Med ljudmi ima izredno velik in negativen odmev prav podatek o tem, da naše vrste zapuščajo tudi ljudje, ki so bili do nedavnega na sila odgovornih položajev...

»Jaz se bom za svojo knjižnico boril in mi jo bodo morali odvzeti. Toda v boju. Nikoli nisem dezertiral...«

Janez Sever

**ČLOVEK —
DRUŽINA —
DRUŽBA
za vsako družino,
zbirka za razmišljajoče.**

Delavska enotnost

Ljubljana, Celovška 43.

LIPE SVEDER: KLIC V SILI

